

**SIMPOZIONUL CU PARTICIPARE INTERNAȚIONALĂ:
KREATIKON: CREATIVITATE-FORMARE-PERFORMANȚĂ.
"Creativitate și inovare – premise ale excelenței în educație"
23-26 aprilie 2026**

**In memoriam: Prof. univ. dr. Mariana CALUSCHI,
Psiholog, fost Decan al Facultății de Psihologie și Științe ale Educației,
Universitatea „Petre Andrei” din Iași
(1946-2016)**

VOLUM REZUMATE

Parteneri

**Inspectoratul Școlar Județean Iași, Școala Gimnazială Alexandru Vlahuța Iași,
Colegiul Tehnic Ion Holban Iași**

Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Universitatea de Stat "Alec Russo" din Bălți, Odessa National Economic University Ukraina, Università Degli Studi Di Palermo, Italia, Istituto Teseo SSML Salerno Italia, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Wyższej Szkoły Kształcenia Zawodowego - Polonia, Facultatea de Drept și Științe Administrative, din cadrul Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, Inspectoratul Școlar Județean Iași, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași, Colegiul Național al Asistenților Sociali din România-Sucursala Teritorială Iași, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași, Asociația Prodestine Piatra Neamț, Asociația Feuerstein Deschide-ți Minte, Brașov, Organizația "Salvați Copiii", Școala Specială „Constantin Păunescu”, Asociația pentru dezvoltare PROedukativ, Asociația pentru Educație Socio-Emoțională Combat Stress RO, Gădinița Penilla Iași, Asociația Surâsul Albastru Iași, Asociația Etica Pro Expert, Școala Gimnazială Nr 4 Suceava.

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

- Prof. univ.dr. Doru TOMPEA, Președinte Consiliu de Administrație, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Prof. univ. dr. Sorin BOCANCEA, Rector, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Conf. univ. dr. Teodora-Liliana PRELIPCEAN, Prorector Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Lector univ. dr. Lavinia Maria PRUTEANU, Președinte Senat Universitatea „Petre Andrei” din Iași, Director Centrul Centrul de Consiliere Educațională și Formare Creativă “Ion Holban”
- Prof. univ. dr. Cristina Maria STOICA, Decan Facultatea de Psihologie, Științele Educației și Asistență Socială, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Prof. univ. dr. Sorin CRISTEA, Universitatea din București
- Prof. univ. dr. Mihai ȘLEAHTIȚCHI, Academia de Administrare Publică, Chișinău, Republica Moldova
- Yuliia ASIEIEVA, Doctor of Psychological Sciences (MD), Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine. Head of the Department of Language and Psychological and Pedagogical Training. Odessa National Economic University, Ukraine
- Prof. Mete RUDVIN, Rector Universitatea din Palermo
- Prof. Stefano AMODIO, Rector ISTITUTO TESEO SSML SALERNO
- Prof. univ. doctor în psihologie Valentina OLĂRESCU, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
- Prof. univ. dr. Maia ȘEVCIUC, doctor în științe pedagogice, Decan Facultatea de Psihologie, Științe ale Educației și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova
- Prof. univ. dr. Viorica GORAȘ-POSTICĂ, Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie, Universitatea de Stat din Moldova
- Prof. univ. dr. Vladimir GUȚU Doctor habilitat în pedagogie, Universitatea de Stat din Moldova
- Prof. univ. dr. Iulia RACU, doctor habilitat, Universitatea Pedagogică de stat ”Ion Creangă” din Chișinău
- Professor, Habilitated Doctor, Igor RACU, „Ion Creangă” State Pedagogical University of Chișinău
- Associate Professor, Ph.D Anastasia OCERETNII, Department of Sociology and Social Work, State University of Moldova
- Conf. univ. dr., Svetlana RUSNAC, Decan Facultatea de Științe Sociale și ale Educației, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
- Conf. univ. dr., Svetlana HARAZ, Universitatea Liberă Internațională din Moldova
- Conf. univ. dr. Silvia BRICEAG, Șef Catedra de Psihologie, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți
- Conf. univ., Lucia SAVCA, Universitatea Pedagogică de Stat ”Ion Creangă”, Republica Moldova
- Conf. univ. dr. Georgiana CORCACI, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Conf. univ. dr. Valentina BOTNARI, PhD, Director Școală doctorală, Universitatea de Stat din Tiraspol
- Conf. univ. dr. Carmen CODREANU, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Conf. univ. dr. Anișoara SANDOVICI, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău
- Conf. univ. dr. Sergiu SÂNDULEAC, Universitatea Pedagogică de Stat ”Ion Creangă”, Chișinău
- Volodymyr PUNDIEV, PhD in psychology, University Senior Lecturer, Odessa National Economic University, Ukraine
- Conf. univ. dr. Otilia TODOR, Asociația Feuerstein Deschide-ți Mintea, Brașov
- Prof. Rodica LEONTIEȘ, Inspector Școlar General, ISJ Iași
- Prof. dr. Florentin Traian CIOBOTARU, Inspector școlar general adjunct, ISJ Iași
- Prof. Gabriela NEDELCU, Inspector școlar general adjunct, ISJ Iași
- Prof. dr. Sergiu Constantin ENEA, Inspector școlar general adjunct, ISJ Iași
- Lector univ. dr. Constantin BERE, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Lector univ.dr. Alexandru BODNARIU, Director Departament Psihologie și Asistență Socială, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Lector univ. dr. Ana-Maria LĂZĂRESCU, Prodecan Facultatea de Psihologie, Științele Educației și Asistență Socială, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Lector univ. dr. Marta Iuliana VICOL, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Lector univ. dr., Viorel ROBU, Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău
- Lector univ. dr. Mihăiță ROCA, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- Profesor, doctor Loredana TERECE-VLAD, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava, director Școala Gimnazială Nr 4 Suceava
- Doctor Marcel Alexandru GĂINĂ, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași

LUCRĂRI ÎN PLEN

MARIANA CALUSCHI - UN MODEL DE ANTI-SCIENTISM ÎN PSIHOLOGIA ROMÂNEASCĂ

Aurora HRIȚULEAC,

Cercetător științific dr. asociat, Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gheorghe Zane”
Academia Română, Filiala Iași

Rezumat

Scientismul a fost și continuă să fie un concept insuficient cunoscut și analizat în literatura de specialitate, inclusiv în cea psihologică. Drept urmare, atitudinile anti-scientiste sunt adesea confundate cu demersuri de devalorizare sau chiar de negare a relevanței științei și a realizărilor acesteia. În fapt, după cum rezultă din lucrările unora dintre cei mai remarcabili oameni de știință contemporani, inclusiv din domeniul psihologiei, anti-scientismul promovează valorile originare ale științei: căutarea adevărului (oricât de incomod sau demistificator), curiozitatea epistemică, gândirea critică (dar nu cea toxică), lipsa de prejudecăți în explorarea fenomenelor psihice, fizice și metafizice, deschiderea către necunoscut, inovație și creativitate. Comunicarea identifică (în lucrările științifice publicate dar și în activitatea formativă) argumentele care demonstrează că Mariana Caluschi a fost și rămâne un model de anti-scientism în psihologia românească.

Cuvinte-cheie: știință, scientism, anti-scientism, psihologie, Mariana Caluschi.

EXPERIENȚE PROFESIONALE DE VÂRF CA MODEL DE MENTORIZARE

Liviu Adrian MĂGURIANU,

Cercet.șt.III, dr., Institutul de Cercetări Economice și Sociale „Gheorghe Zane”,
Academia Română Filiala Iași

Rezumat

În celebra sa ierarhie a nevoilor, Abraham Maslow plasează actualizarea de sine în vârful piramidei, reprezentând nevoia de a-și împlini potențialul individual. Conform lui Maslow, experiențele de vârf joacă un rol important în actualizarea de sine. Nu toate persoanele ajung pe vârful piramidei lui Maslow. Cu toate acestea, experiențele de vârf nu sunt restricționate doar la persoanele actualizate de sine. Maslow credea că toți oamenii sunt capabili să aibă experiențe de vârf, dar cei aflați în vârful piramidei au tendința de a le experimenta mai des. Această comunicare explorează influența semnificativă a cercetătoarei Mariana Caluschi – prof.univ.dr., asupra dezvoltării tinerilor studenți și cercetători în domeniul științelor socio-umane. Activitățile sale inovatoare, ce au inclus cursuri creative și grupuri de formare, cercetări la frontiera cunoașterii, facilitarea unor întâlniri cu personalități științifice și culturale, au contribuit la stimularea gândirii creative și la îmbunătățirea abilităților interumane esențiale pentru succesul academic și profesional. De asemenea, metodele psihopedagogice dezvoltate de cercetătoarea Mariana Caluschi au oferit instrumente valoroase pentru procesul de învățare și cercetare, în timp ce modelul său de mentorat a inspirat studenții să își definească parcursul profesional.

Cuvinte cheie: actualizare de sine, experiențe de vârf, psihologia creativității, mentorat.

DEZVOLTAREA PERSONALĂ – MODELUL BRÂNCUȘIAN DE FORMARE PRIN CREATIVITATE

Oana JITARU,

Lector univ. dr., Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic,
Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași

Rezumat

Dezvoltarea personală este un concept ce desemnează o realitate psihologică și un domeniu al cunoașterii și intervenției psihologice care a cunoscut în ultimele decenii o evoluție remarcabilă, afirmându-se ca o politică socială și educațională permanentă, pe care forurile educaționale o implementează prin proiecte specifice pentru promovarea succesului academic și social al tinerilor. Mai mult decât atât, dezvoltarea personală este un element fundamental, sprijinit științific, al eficacității profesionale. Cadrele europene și internaționale (LifeComp 2020, UNESCO, OECD TALIS) includ competențele personale și socio-emoționale în profilul profesional al cadrului didactic. Modelele inteligenței emoționale, ale autodeterminării, motivației și conectivității sociale, elaborate în

literatura de specialitate, arată că autocunoașterea, autoreglarea emoțională, empatia, competențele intra și interpersonale sunt factori esențiali ai comportamentelor profesionale eficiente.

Lucrarea de față prezintă modelul dezvoltării personale prin creativitate, elaborat de profesor Mariana Caluschi. În viziunea Modelului Brâncușian conceput de autoare (Caluschi, 2015), este conturat un proces evolutiv – transformativ ce trece prin mai multe faze, are funcții și efecte numeroase în planul complex al personalității. Principiile pe care se fundamentează aduc în lumină concepte pe care Mariana Caluschi le-a integrat într-o perspectivă vizionară: educația continuă prin creativitate, educația sinergetică, educația prin valori și muncă, personală și transpersonal în consilierea educațională. Funcțiile dezvoltării personale, în acest parcurs, sunt: de conștientizare a propriilor calități, limite, dorințe, temeri, expectanțe; de identificare și reducere a blocajelor, de deschidere a conștiinței prin accesarea fluxului personalității, de activare a resurselor, de identificare a vocației și de găsimă a sensului vieții.

În sinteză, modelul propus are ca scop optimizarea și autotransformarea creatoare, maturizarea psiho-spirituală a persoanei în dinamica sa evolutivă. Lucrarea evidențiază valențele implementării Modelului Brâncușian de dezvoltare personală în formarea profesorilor, elevilor și studenților. Profesorul și psihologul care inițiază dezvoltarea personală vin în sprijinul procesului de evoluție a personalității omului, centrându-se pe crearea, menținerea și cultivarea pattern-urilor relaționale sănătoase cu sine, cu alții și cu lumea.

DINCOLO DE RAȚIONALITATE: ROLUL EMOȚIILOR ȘI IDENTITĂȚII ÎN PARTICIPAREA CIVICO-POLITICĂ

Svetlana RUSNAC,

doctor în psihologie, conferențiar universitar, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Grigore BEJENARU,

student la Ciclul III – Doctorat, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Rezumat

În contextul transformărilor sociale și politice contemporane, participarea civico-politică este frecvent explicată prin modele raționaliste, centrate pe evaluarea cost-beneficiu. Totuși, literatura recentă evidențiază rolul determinant al factorilor psihosociali, în special al emoțiilor și al identității, în configurarea implicării cetățenilor în viața publică. Prezenta lucrare propune o abordare integrativă a participării civico-politice, care depășește paradigma rațională, prin analiza relațiilor dintre dimensiunile afective, cognitive și identitare. Demersul empiric, aflat în desfășurare, este realizat pe un eșantion de adulți din Republica Moldova și utilizează instrumente psihometrice adaptate și dezvoltate în cadrul cercetării: Scala Emoțiilor și Cognițiilor Civico-Politice (SECCP) și Scala Identității Civico-Politice (SICP).

Rezultatele indică faptul că emoțiile (entuziasm, anxietate, furie) și structurile identitare influențează semnificativ predispoziția spre participare civică, modelând atât percepțiile asupra sistemului politic, cât și intențiile comportamentale. Participarea civico-politică apare astfel ca un fenomen complex, rezultat al interacțiunii dintre procese afective, cognitive și identitare. Lucrarea propune un model integrativ al participării civico-politice și evidențiază necesitatea valorificării dimensiunilor emoționale și identitare în analiza și promovarea implicării democratice.

Cuvinte-cheie: participare civico-politică, emoții, identitate civico-politică, implicare civică, comportament civic.

A FI CREATIV ÎN SECOLUL XXI - UN MOD DE VIAȚĂ

Elena SEGHEDEIN,

Lector univ., doctor în etică, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației,

Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași

Rezumat

Ne propunem o incursiune, pornind de la principiile Teresei Amabile către asumarea responsabilității de a fi educator creativ (părinte sau profesor). În prezentare, sunt aduse precizări de analiză pentru modele teoretice util a fi incluse în formarea profesională și morală a educatorilor.

CREATIVITATE ȘI RECONECTARE: LECȚII ÎNVĂȚATE DIN TRANZIȚIA DIGITALĂ POST-PANDEMICĂ ÎN FORMAREA PROFESIONIȘTILOR DIN NEUROȘTIINȚE.

Marcel Alexandru GĂINĂ, Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa” din Iași,
Cesara BOTEZATU, Cristinel ȘTEFĂNESCU, Bogdan–Victor ȘTEFĂNESCU

Rezumat

Pandemia COVID-19 a catalizat o transformare digitală accelerată a educației medicale, inclusiv în formarea specialiștilor în neuroștiințe, determinând trecerea abruptă de la modelele tradiționale de învățare prezentială la formate online și hibride. Această tranziție, deși salutară în asigurarea continuității academice, a relevat limite structurale ale mediilor digitale exclusive, în special în domenii caracterizate de necesitatea competențelor practice, a interacțiunii umane autentice și a reglării emoționale adecvate. Prezenta lucrare, fundamentată pe o cercetare doctorală, intitulată „Aplicabilitatea transdisciplinară a tehnicilor de realitate virtuală în spectrul comorbid al valențelor anxietății și depresiei”, propune o analiză critică a lecțiilor post-pandemice, integrând date empirice privind experiențele studenților medici expuși tranziției digitale. Rezultatele indică o adaptabilitate operațională ridicată, dar evidențiază costuri psihologice semnificative: creșterea anxietății de performanță, sentimentul de izolare socială, diminuarea interacțiunii spontane și percepția insuficienței formării practice clinice.

Conceptul central vizează reconectarea ca paradigmă emergentă a formării post-pandemice: refacerea legăturii dintre teorie și practică, dintre competențe tehnice și empatie clinică, dintre performanță academică și sănătate mintală. Creativitatea pedagogică devine astfel instrument esențial în arhitectura modelelor hibride, în care tehnologiile imersive – precum realitatea virtuală – nu substituie, ci amplifică dimensiunea relațională și experiențială a educației. În concluzie, tranziția digitală nu impune o dihotomie între virtual și real, ci o sinteză etic ancorată, capabilă să integreze inovația tehnologică cu valorile bio-psiho-sociale ale profesiei medicale. Formarea profesioniștilor în neuroștiințe va prospera prin ecosisteme educaționale reflexive, flexibile și umanizate, pregătite să susțină nu doar cunoașterea, ci și devenirea autentică a specialistului.

FORMAREA CONTINUĂ A PROFESORILOR CA SISTEM DESCHIS: ÎNTRE INERȚIE ȘI INOVAȚIE

Genoveva Aurelia FARCAȘ,

Prof. dr., director Casa Corpului Didactic „Spiru Haret” Iași

Rezumat

În contextul transformărilor rapide ale societății contemporane, formarea continuă a cadrelor didactice devine un element strategic al asigurării calității educației. Comunicarea de față explorează formarea continuă a profesorilor ca un sistem deschis, aflat într-o permanentă interacțiune cu schimbările sociale, tehnologice și educaționale, dar și cu propriile mecanisme interne de stabilitate și rezistență la schimbare. Demersul analitic pornește de la ideea că dezvoltarea profesională a profesorilor se află într-un echilibru fragil între inerție - determinată de rutine profesionale, constrângeri instituționale sau modele tradiționale de formare - și inovație, susținută de politicile educaționale actuale, digitalizare și emergența noilor paradigme pedagogice. În acest sens, formarea continuă este abordată nu doar ca proces de actualizare a competențelor, ci ca spațiu de reconstrucție identitară profesională și de reflecție critică asupra practicii didactice.

Intervenția evidențiază rolul comunităților de învățare, al mentoratului și al formării bazate pe practică reflexivă în depășirea blocajelor inerțiale și în stimularea inovației pedagogice autentice. De asemenea, abordează tensiunile dintre standardizare și autonomie profesională, precum și impactul digitalizării asupra modului în care profesorii învață, colaborează și își transformă practicile.

Comunicarea argumentează că eficiența formării continue depinde de capacitatea sistemului educațional de a-și asuma caracterul deschis, adaptativ și colaborativ, în care inovația nu înlocuiește tradiția, ci o reinterpretează critic și constructiv. Astfel, profesorul este văzut ca agent al schimbării, aflat într-un proces permanent de învățare și reinvenție profesională.

CREATIVITATEA TINERILOR ȘI PROCESELE PARTICIPATIVE

Anca HARDULEA, Profesor-consilier școlar
director Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași

Rezumat

Creativitatea și participarea activă sunt elemente esențiale în dezvoltarea tinerilor. Într-o societate în continuă schimbare, capacitatea de a genera idei noi și de a se implica în comunitate devine tot mai importantă. Creativitatea reprezintă capacitatea de a genera idei noi, de a găsi soluții originale și de a ne exprima liber. La tineri, aceasta se manifestă prin artă, tehnologie, inițiative sociale sau pur și simplu prin modul în care privesc lumea. Tinerii au o perspectivă diferită, proaspătă, iar acest lucru este extrem de valoros. Pe de altă parte, procesele participative înseamnă implicarea activă a tinerilor în luarea deciziilor, fie în școală, fie în comunitate. Participarea nu înseamnă doar să fii prezent, ci să îți faci vocea auzită, să contribui cu idei și să fii parte din schimbare. Este important să înțelegem că participarea este și o formă de învățare. Atunci când tinerii sunt implicați, ei dezvoltă abilități de comunicare, gândire critică și spirit de echipă. În același timp, școlile și comunitățile devin mai deschise și mai inovatoare. Un exemplu concret este proiectul YOUTHLINK – Youth Participation in the Education System Processes across the Romania–Moldova. Acest proiect este despre ideile tinerilor și despre modul în care acestea pot transforma comunitățile.

YOUTHLINK este implementat de Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași în parteneriat cu Asociația Alternative Sociale, Asociația pentru Educație și Dezvoltare „AVÎNT”, Agenția Națională pentru Tineret, fiind finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Interreg NEXT România – Republica Moldova 2021–2027. YOUTHLINK încurajează participarea tinerilor în educație și integrarea ideilor lor în procesele de decizie. Astfel, tinerii nu mai sunt doar beneficiari ai educației, ci devin parteneri activi. În cadrul YOUTHLINK sunt organizate activități interactive, sesiuni de consultare și provocări online, unde fiecare tânăr poate contribui. De asemenea, proiectul include programe de formare pentru profesori, pentru a construi un sistem educațional în care deciziile sunt luate împreună cu elevii. Participarea presupune și contexte favorabile; astfel este dezvoltat *Creativ Hub*, un spațiu în care tinerii își pot exprima ideile, pot colabora și își pot dezvolta creativitatea. Aici sunt încurajate comunicarea, spiritul de echipă și implicarea activă. Un mesaj important în cadrul YOUTHLINK este: „Vocea ta contează!”. Pentru că, atunci când tinerii sunt implicați, apar idei inovatoare, crește calitatea dialogului în școală, iar comunitățile devin mai deschise și mai solidare. În concluzie, creativitatea și participarea tinerilor nu sunt doar concepte teoretice, ci instrumente reale de schimbare. Prin proiecte precum YOUTHLINK, tinerii au oportunitatea să contribuie activ la dezvoltarea educației și a societății.

PREDICTORI AI PERFORMANȚEI ȘCOLARE ÎN RÂNDUL ELEVILOR DE LICEU: ROLUL PROCRASTINĂRII, MOTIVAȚIEI ÎN DOMENIUL ȘCOLAR ȘI AL ANXIETĂȚII FAȚĂ DE TESTĂRI/EXAMENE

Viorel ROBU,
Lector univ. dr., Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău
Cristina Maria STOICA
Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea își focalizează atenția pe rolul pe care procrastinarea în domeniul școlar, motivația pentru activitatea școlară, respectiv anxietatea față de situațiile de evaluare îl au în explicarea diferențelor dintre elevii de liceu în ceea ce privește rezultatele pe care le obțin la învățătură. Studiul realizat într-un eșantion format din 585 elevi de liceu a pornit de la premisa potrivit căreia, alături de alte variabile (de exemplu: genul elevilor, importanța acordată frecventării școlii și pregătirii temeinice sau expectanța pe care un elev o are cu privire la propriile sale rezultate școlare), procrastinarea, dimensiunile cognitivă și emoțională ale anxietății față de testări/examene, respectiv formele motivației școlare (delimitate prin lentila binecunoscutei macroteorii a autodeterminării) joacă un rol explicativ important atunci când performanța în domeniul școlar (media generală anuală) este considerată drept criteriu. Participanții la studiu au completat un protocol standardizat ($k = 50$ itemi), care a inclus patru instrumente, și anume: a) *Academic Motivation Scale-High School* (AMS-HS; Vallerand și Bissonnette, 1992; Vallerand *et al.*, 1989, 1992, 1993; pentru versiunea în limba română – Caranfil, 2021); b) forma scurtă (TAI-8; Robu, 2010) a instrumentului *Test Anxiety Inventory* (TAI; Spielberger, 1980); c) *Academic Procrastination Scale – Short Form* (APS-S; McCloskey, 2011); d) un chestionar care a operaționalizat genul, vârsta, treapta școlară, denumirea instituției de învățământ, profilul/specializarea, importanța pe care o avea pentru propria lor dezvoltare în viitor frecventarea

școlii și pregătirea temeinică, expectanța cu privire la nota obținută în situații de evaluare orală/scrisă, respectiv frecvența amânării rezolvării sarcinilor școlare.

Datele seriei de analize de regresie multiplă liniară ierarhică au oferit suport pentru trei dintre ipotezele de lucru care ne-au orientat demersul investigativ, respectiv suport parțial pentru o a patra ipoteză. Tendința spre procrastinare în domeniul școlar și dimensiunile motivației extrinseci/intrinseci au avut contribuții explicative modeste, însă au confirmat constatările altor studii efectuate pe eșantioane de elevi de diferite vârste. Implicațiile teoretice și practice ale studiului sunt analizate prin raportarea la un model de lucru pentru explicarea relațiilor dintre motivația în domeniul școlar, anxietatea față de Bacalaureat, procrastinarea în legătură cu acest examen important pentru traseul educativ, credința unui elev cu privire la propria sa eficacitate în pregătirea pentru Bacalaureat, respectiv performanța la acest examen cu miză importantă pentru un adolescent.

Cuvinte cheie: performanță școlară; procrastinare în domeniul școlar; motivație; anxietatea față de testări/examene; studiu predictiv; elevi de liceu.

SECȚIUNEA I

DE LA INOVAȚIE ȘI CREATIVITATE LA PERFORMANȚĂ, ÎN NOUL CONTEXT EDUCAȚIONAL. MODELE DE BUNE PRACTICI

Moderatori:

- ✓ Lector univ. dr. **Andrei Bogdan MOCANU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Lector univ. dr. **Mihai ROCA**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Prof. **Mirela MARIN**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași
- ✓ Prof. **Anda GHERASIM**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

CREATIVITATEA CA INSTRUMENT ÎN INTERVENȚIA TIMPURIE LA COPIII CU ÎNTÂRZIERE ÎN DEZVOLTAREA LIMBAJULUI

Valentina OLĂRESCU,

Profesor univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Diana BALMUȘ,

Student doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Articolul explorează rolul creativității ca instrument esențial în intervenția timpurie la copiii cu întârziere în dezvoltarea limbajului, evidențiind impactul metodelor creative asupra stimulării comunicării și a achizițiilor lingvistice. În contextul educațional actual, caracterizat prin orientarea către abordări centrate pe copil și învățare experiențială, utilizarea strategiilor creative – precum jocul didactic, povestirea, dramatizarea și activitățile artistice – contribuie la dezvoltarea vocabularului, a expresivității și a interacțiunii sociale. Lucrarea analizează principalele modele de intervenție timpurie și integrează perspective interdisciplinare din domeniul psihopedagogic și logopedic. De asemenea, sunt prezentate exemple de bune practici care valorifică creativitatea în activitățile terapeutice și educaționale, subliniind importanța adaptării intervenției la nevoile individuale ale copilului.

Cuvinte cheie: intervenție timpurie, întârziere în dezvoltarea limbajului, metode creative, bune practici.

TOLERANCE OF UNCERTAINTY AS A PREDICTOR OF CREATIVITY IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Yaroslava VASYLKEVYCH,

Associate Professor Candidate of Psychological Sciences,

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine

Oksana KIKINEZHDI,

Professor, Doctor of Psychological Sciences, Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk

National Pedagogical University, Ukraine

Mykola RYK,

PhD in Philosophy, Senior Lecturer, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, Ukraine

Abstract

The article examines the relationship between tolerance of uncertainty and creativity in high school students. The results of an empirical study conducted using the Torrance Tests of Creative Thinking, McLain's Tolerance of Ambiguity Scale, and Budner's Intolerance of Ambiguity Questionnaire are presented. An uneven development of creativity components was identified: sufficient levels of fluency, flexibility, and originality are combined with a reduced level of elaboration. A tendency toward a relationship between originality and tolerance of uncertainty was revealed. At the same time, tolerance of uncertainty is interpreted as a psychological resource that may support the manifestation of creative activity rather than as its direct predictor. These findings indicate the multifactorial nature of creativity and highlight the role of tolerance of uncertainty as one of the personal characteristics associated with its expression.

Keywords: creativity; creative thinking; originality; tolerance of uncertainty; intolerance of uncertainty; high school students.

PLANIFICAREA UNEI SERII DE ACȚIUNI ÎN PROCESUL ÎNVĂȚĂRII TRANSFORMATIVE

Valentina BOTNARI,

Conferențiar univ., dr., Catedra Psihologie și Psihopedagogie Specială
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, ORCID: 0000-0002-1190-9346

Gabriela REPEȘCO,

Doctorand, Școala Doctorală Științe ale Educației
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, ORCID: 0000-0001-9661-6886

Rezumat

Articolul dat investighează valențele teoretice și aplicative ale celei de-a șasea faze a învățării transformative: planificarea unei serii de acțiuni. Dacă fazele anterioare s-au concentrat pe reflecția critică și explorarea alternativelor, prezenta lucrare analizează mecanismele prin care formabilul își operaționalizează noua perspectivă de semnificație. Este evidențiat rolul crucial al formatorului în monitorizarea procesului de proiectare a schimbării, acesta acționând ca un catalizator pentru consolidarea gândirii independente.

Din punct de vedere metodologic, studiul actual pune accent pe valorificarea strategiilor didactice inovatoare care vizează pași concreți pentru atingerea noilor obiective înaintate, transformând formabilul într-un proiectant activ al propriului traseu de învățare. Sunt propuse exemple de tehnici didactice care încurajează și susțin formabilul să planifice o serie de acțiuni în procesul de învățare transformativă la cursul universitar „Psihopedagogia centrată pe subiect”. Această fază este descrisă nu ca un simplu demers procedural, ci ca o etapă de auto-determinare cognitivă, în care deciziile strategice reflectă nivelul de maturizare a independenței și autonomiei subiectului.

Rezultatele prezentate evidențiază progresul formabililor în structurarea unor planuri de acțiune viabile și coerente. Concluziile demonstrează că o proiectare riguroasă a unei serii de acțiuni în procesul învățării transformative asigură sustenabilitatea schimbării și sporește eficiența profesională, oferind formabilului soluții pertinente pentru o navigare asumată în contexte educaționale complexe și dinamice.

Cuvinte cheie: învățare transformativă, fazele învățării transformative, transformare, gândire independentă, centrare pe formabil, planificare, serii de acțiuni.

DIMENSIUNI ALE STĂRII DE BINE LA CADRELE DIDACTICE ÎN PROCESUL SOCIALIZĂRII PROFESIONALE

Elena PUZUR,

Conferențiar univ., doctor în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, ORCID: 0000-0002-1406-4406

Rezumat

În contextul transformărilor accelerate ale sistemului educațional și al creșterii solicitărilor profesionale asupra cadrelor didactice, problematica stării de bine devine o prioritate strategică pentru asigurarea calității educației. Starea de bine a cadrelor didactice reprezintă un construct multidimensional esențial pentru funcționarea eficientă și sustenabilă a mediului educațional, fiind strâns corelată cu procesul de socializare profesională. Prezenta lucrare își propune să analizeze dimensiunile fundamentale ale stării de bine în rândul cadrelor didactice, în contextul integrării și adaptării la mediul profesional, evidențiind rolul determinant al interacțiunilor sociale, al culturii organizaționale și al suportului instituțional.

Din perspectivă teoretică, starea de bine este conceptualizată prin prisma abordărilor hedonică și eudaimonică, integrând componente precum satisfacția profesională, echilibrul emoțional, sentimentul de competență, calitatea relațiilor interpersonale și sensul activității didactice. Procesul de socializare profesională este analizat ca un demers dinamic și continuu, prin care cadrele didactice internalizează norme, valori și practici specifice profesiei, construindu-și identitatea profesională și dezvoltând competențe socio-emoționale esențiale pentru adaptare și performanță.

Analiza evidențiază faptul că nivelul stării de bine este influențat semnificativ de climatul organizațional, de calitatea relațiilor cu colegii, elevii și managementul instituțional, precum și de accesul la oportunități reale de dezvoltare profesională. Totodată, sunt reliefate riscurile asociate unei socializări profesionale deficitare, precum stresul ocupațional, epuizarea emoțională și diminuarea satisfacției în muncă, cu impact direct asupra eficienței didactice. În plan aplicativ, lucrarea propune direcții de intervenție psihologică orientate spre consolidarea rezilienței, dezvoltarea competențelor de comunicare și întărirea suportului social, precum și optimizarea climatului organizațional. Prin relevanța sa teoretică și practică, studiul susține necesitatea implementării unor programe sistematice de sprijin, capabile să promoveze starea de bine și performanța profesională durabilă a cadrelor didactice.

Cuvinte-cheie: starea de bine, cadre didactice, socializare profesională, reziliență, climat organizațional, intervenție psihologică

DIMENSIONS OF WELL-BEING IN TEACHING STAFF IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL SOCIALIZATION

Abstract

In the context of the accelerated transformations of the educational system and the increasing professional demands placed on teachers, the issue of well-being has become a strategic priority for ensuring the quality of education. Teachers' well-being represents a multidimensional construct essential for the efficient and sustainable functioning of the educational environment, being closely related to the process of professional socialization. This paper aims to analyze the fundamental dimensions of teachers' well-being in the context of their integration and adaptation to the professional environment, highlighting the decisive role of social interactions, organizational culture, and institutional support.

From a theoretical perspective, well-being is conceptualized through both hedonic and eudaimonic approaches, integrating components such as job satisfaction, emotional balance, sense of competence, quality of interpersonal relationships, and the meaning of teaching activity. The process of professional socialization is examined as a dynamic and continuous endeavor through which teachers internalize the norms, values, and practices specific to the profession, constructing their professional identity and developing socio-emotional competencies essential for adaptation and performance. The analysis reveals that the level of well-being is significantly influenced by the organizational climate, the quality of relationships with colleagues, students, and institutional management, as well as access to genuine opportunities for professional development. At the same time, the risks associated with deficient professional socialization are highlighted, including occupational stress, emotional exhaustion, and decreased job satisfaction, all of which directly impact teaching effectiveness.

From an applied perspective, the paper proposes directions for psychological intervention aimed at strengthening resilience, developing communication competencies, enhancing social support, and optimizing the organizational climate. Through its theoretical and practical relevance, the study underscores the necessity of implementing systemic support programs designed to promote teachers' well-being and sustainable professional performance.

Keywords: well-being, teachers, professional socialization, resilience, organizational climate, psychological intervention.

ASPECTE DE VALORIFICARE A UNITĂȚII DE CONȚINUT „DEMNITATEA PERSONALĂ ȘI RESPECTUL CELUIALT: MODALITĂȚI DE MANIFESTARE A DEMNITĂȚII ȘI RESPECTULUI” LA DISCIPLINA ȘCOLARĂ „DEZVOLTAREA PERSONALĂ” ÎN CL. A IV-A

Liliana SARANCIUC-GORDEA,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

Ludmila STRÎMBANU,

Învățătoare, Instituția Publică Liceul Teoretic „M. Eminescu” or. Drochia, Republica Moldova

Rezumat

Articolul dat elucidează unele aspecte teoretice și aplicative cu referire la actul de predare-învățare vizând unitatea de conținut „Demnitatea personală și respectul celui alt: modalități de manifestare a demnității și respectului” – disciplina școlară „Dezvoltarea personală” (cl. a IV-a), prin finalitatea de formare la elevi a abilităților de apreciere a importanței respectului față de sine și cei din jur, demnității. Se prefigurează reperele conceptuale ale modului 2 „Asigurarea calității vieții”, prin prisma actelor de politici educaționale și normative naționale, susținute de palierele științifice din domeniu. Se elucidează modalitatea didactică de predare-învățare a unității de conținut abordate în scopul formării competenței specifice 2 la disciplina școlară „Dezvoltarea personală” (cl. a IV-a). Se propune o viziune proiectivă la subiectul „Modalități de manifestare a demnității și respectului” – demers curricular „Demnitatea personală și respectul celui alt” - unități de competență: 2.3. „Aprecierea importanței respectului față de sine și cei din jur, demnității”- tipul lecției: mixtă, cadrul de învățare modelul ERRE.

Cuvinte cheie: demnitate umană, respect de sine și ceilalți, comportament social, relații sociale, abilități de viață – competențe-cheie, valori sociale, strategii de învățare a abilităților de viață.

REȚELE DE SOCIALIZARE CA MODALITATE DE COMUNICARE

Iulia IURCHEVICI,

Conferențiar univ., dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Daniel GRIȚCU,

Student, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău

Rezumat

Articolul analizează rețelele de socializare ca modalitate de comunicare specifică erei digitale, evidențiind evoluția istorică a comunicării umane și transformările profunde generate de dezvoltarea internetului și a tehnologiilor informaționale. Pornind de la premisele comunicării tradiționale, studiul arată cum apariția mediului online a facilitat formarea relațiilor virtuale și a schimbat fundamental modul în care indivizii interacționează, se informează și își construiesc identitatea socială. Rețelele sociale sunt definite ca structuri de relaționare care permit conectarea rapidă a utilizatorilor, schimbul intens de informații și participarea activă la viața socială, culturală și politică. Articolul prezintă etapele principale ale dezvoltării rețelelor de socializare, de la primele comunități online și servicii de mesagerie până la platformele globale contemporane, subliniind rolul tehnologiilor Web 2.0 în extinderea acestui fenomen. Sunt analizate, de asemenea, diferențele de utilizare a rețelelor sociale în funcție de factori demografici, geografici și culturali, precum și impactul acestora asupra comportamentului social, informării publice și mobilizării civice. În concluzie, rețelele de socializare sunt prezentate ca un element central al comunicării moderne, cu influențe majore asupra relațiilor sociale, accesului la informație și dinamicii societății contemporane.

Cuvinte cheie: rețele de socializare, comunicare digitală, internet, relații sociale virtuale, interacțiune online, social media, identitate digitală, informare și participare socială.

MODELUL INTEGRATIV AL FUNCȚIONALITĂȚII PARTENERIATULUI EDUCAȚIONAL INSTITUȚIE DE ÎNVĂȚĂMÂNT-FAMILIE-COMUNITATE

Valentina MÎSLIȚCHI,

Conferențiar univ, doctor în pedagogie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

Articolul abordează problematica funcționalității parteneriatului educațional instituție de învățământ-familie-comunitate dintr-o perspectivă integrativă, propunând un Model conceptual complex, fundamentat pe interdependența unui ansamblu de componente definitorii. Modelul integrativ elaborat evidențiază faptul că funcționalitatea parteneriatului nu poate fi redusă la o dimensiune singulară, ci trebuie înțeleasă ca un construct multidimensional, dinamic și sistemic, în care componentele structurale, relaționale, operaționale, procesuale și axiologice interacționează în mod coerent. În acest context, sunt valorificate cinci dimensiuni ale funcționalității parteneriatului educațional – structural-organizațională, relațional-sistemică, dinamic-evolutivă, axiologic-normativă și calitativ-inovativă – corelate cu un referențial complex de indicatori ai funcționalității și cu un set de caracteristici reprezentative, care reflectă manifestările concrete ale funcționalității acestui tip de parteneriat.

Demersul teoretic vizează articularea, sistematizarea și integrarea principiilor asigurării funcționalității, a condițiilor de eficientizare, a dimensiunilor funcționalității, a referențialului indicatorilor și a caracteristicilor definitorii ale unui parteneriat educațional funcțional, care, în interacțiune sistemică, configurează și optimizează performanța parteneriatului educațional, oferind repere relevante pentru cercetare și intervenție educațională.

Cuvinte-cheie: parteneriat educațional, funcționalitatea parteneriatului educațional, model integrativ, principiile asigurării funcționalității; dimensiuni, indicatori ai funcționalității, condiții de eficientizare, caracteristici ale parteneriatului educațional funcțional.

Integrative model of educational institution-family-community partnership functionality

Abstract

The article addresses the issue of the functionality of the educational institution–family–community partnership from an integrative perspective, proposing a complex conceptual model grounded in the interdependence of a set of essential components.

The integrative model developed highlights that partnership functionality cannot be reduced to a single dimension but should be understood as a multidimensional, dynamic, and systemic construct, in which structural, relational, operational, processual, and axiological components interact coherently. In this context, five dimensions of partnership functionality are articulated – structural-organizational, relational-systemic, dynamic-evolutionary, axiological-normative, and qualitative-innovative –

correlated with a comprehensive framework of functionality indicators and a set of representative characteristics that reflect the concrete manifestations of this type of partnership. The theoretical approach aims to articulate, systematize, and integrate the principles of ensuring functionality, the conditions for efficiency, the dimensions of functionality, the indicator framework, and the defining characteristics of a functional educational partnership, which, through systemic interaction, shape and optimize partnership performance, providing relevant benchmarks for educational research and intervention.

Keywords: educational partnership, partnership functionality, integrative model, principles of ensuring functionality, dimensions and indicators of functionality, conditions for efficiency, characteristics of a functional educational partnership.

DISCERNĂMÂNTUL INFORMAȚIONAL DIN PERSPECTIVĂ NEUROCOGNITIVĂ: ROLUL REFLECȚIEI COGNITIVE ȘI AL MENTALITĂȚII CONSPIRAȚIONISTE

Victoria PLĂMĂDEALĂ,

Conferențiar univ., dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Republica Moldova, ORCID iD: 0000-0001-9733-5955

Tatiana SANDULEAC,

Lector univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova
ORCID ID: 0009-0002-8337-785X

Rezumat

Prezentul studiu investighează relațiile dintre reflecția cognitivă, mentalitatea conspiraționistă și discernământul informațional, dintr-o perspectivă neurocognitivă, utilizând Cognitive Reflection Test (CRT), Conspiracy Mentality Questionnaire (CMQ) și Misinformation Susceptibility Test (MIST), la un eșantion de 51 de participanți (analiză de sensibilitate: $N = 47$), cu vârsta cuprinsă între 20–27 ani. Discernământul informațional a fost operaționalizat prin diferența dintre credibilitatea acordată afirmațiilor adevărate și false ($DIF_MIST = MISTA - MISTF$). Obiectivele cercetării vizează examinarea relațiilor dintre variabilele studiate și testarea rolului mediator al mentalității conspiraționiste în relația dintre reflecția cognitivă și discernământul informațional. Rezultatele indică faptul că reflecția cognitivă se asociază indirect cu un discernământ informațional mai bun, prin reducerea mentalității conspiraționiste. Aceste rezultate pot contribui la înțelegerea mecanismelor neurocognitive implicate în vulnerabilitatea la dezinformare și la fundamentarea intervențiilor orientate spre dezvoltarea gândirii analitice.

Cuvinte-cheie: reflecție cognitivă, mentalitate conspiraționistă, discernământ informațional, dezinformare, neurocogniție.

IDENTIFICAREA CREDINȚELOR LIMITATIVE ÎN PROCESUL PSIHOTERAPEUTIC INTEGRATIV

Maria POPESCU,

Conferențiar univ., dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
ORCID 0000-0002-5383-2121

Rezumat

În acest articol am analizat câteva modalități de identificare a credințelor limitative și am oferit exemple de lucru cu ele. Credințele limitative sunt obstacole majore în demersul nostru de a ne atinge obiectivele și de a ne trăi valorile, acționând ca niște reguli rigide care ne împiedică să accesăm ceea ce este, de fapt, posibil: acele realizări pe care le putem dobândi prin forțe proprii și pe care le merităm din plin. Aceste convingeri profunde, adesea înconștiente, despre sine, despre ceilalți sau despre lume, funcționează ca niște „filtre” mentale care distorsionează realitatea în mod negativ și ne blochează potențialul maxim.

Pe parcursul formării profesionale din cadrul Asociației Române de Psihoterapie Integrativă, am asimilat principiul conform căruia clientul însuși este specialistul principal al propriei vieți. Acesta deține în interiorul său toate resursele necesare: atât întrebările esențiale, cât și răspunsurile transformatoare. Astfel, psihoterapeutul nu este un magician, un judecător sau un profesor care oferă sfaturi, ci un însoțitor care ajută clientul, cu grijă și blândețe, să exploreze acest univers interior. Prin instrumente precum ascultarea activă, empatia, validarea

emoțională și reflectarea, terapeutul oglindește realitatea interioară a clientului, ajutându-l să observe aspecte care, până atunci, îi erau inaccesibile.

Cuvinte-cheie: credințe limitative, convingeri, psihoterapie integrativă, tehnici de lucru cu credințele limitative.

Acest articol este scris în cadrul subprogramului de cercetare și inovare *Strategii de asigurare a securității psihologice în sistemul educațional*. Codul subprogramului: 040113

CREATIVE PEDAGOGY THROUGH NATURE-BASED LEARNING

Victoria STRATAN,

Conferențiar univ., dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,
Republica Moldova

Agnieszka KLIMSKA,

Lector univ., dr., cercetător, Cardinal Stefan Wyszyński, University din Varșovia, Polonia

Abstract

This paper presents a pedagogical approach to creative pedagogy through nature-based learning implemented in the initial training of future teachers at university level. The study explores how natural environments and natural materials can be integrated into teacher education in order to develop pedagogical creativity, environmental responsibility, reflective thinking, and the ability to design experiential learning activities. The theoretical framework is based on experiential learning theory (Kolb), constructivist pedagogy (Dewey), socio-cultural theory (Vygotsky), and ecological psychology, particularly the concept of affordances (Gibson), which explains how the environment itself can guide learning and behavior through its structure and materials.

Within the course activities, students engaged in tasks such as transforming scientific information into pedagogical narratives, designing learning micro-environments using natural materials, and developing short nature-based educational interventions focused on well-being, attention restoration, and reflective learning. The study highlights the role of the future teacher as a designer of learning environments and facilitator of experiential learning. The results show that nature-based creative pedagogy contributes to the development of pedagogical thinking, creativity, environmental awareness, and student-centered teaching approaches in teacher education.

Keywords: nature-based learning; creative pedagogy; teacher education; experiential learning; affordances theory.

EDUCAȚIA CA FACTOR DE SCHIMBARE: MODELE INOVATIVE PENTRU DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ȘI PERFORMANȚEI ÎN CONTEXTUL EDUCAȚIONAL ACTUAL

Lucia BÎTCA,

Dr. psihologie, grad didactic superior, Youth Clinic Moldova, mun. Chișinău, Republica
Moldova, ORCID: 0000-0002-2801-4039

Rezumat

În contextul transformărilor accelerate ale societății contemporane, educația devine un factor esențial în formarea indivizilor capabili să se adapteze, să inoveze și să performeze. Lucrarea analizează rolul educației ca motor al schimbării, evidențiind importanța implementării unor modele educaționale inovative centrate pe dezvoltarea creativității și a performanței elevilor. Sunt abordate strategii didactice moderne, precum învățarea bazată pe proiecte, utilizarea tehnologiilor digitale și personalizarea procesului educațional, care contribuie la stimularea gândirii critice și a autonomiei în învățare. De asemenea, sunt discutate provocările sistemului educațional actual și necesitatea adaptării acestuia la cerințele unei societăți dinamice. Rezultatele evidențiază faptul că integrarea metodelor inovative în educație favorizează dezvoltarea competențelor cheie și crește motivația pentru învățare, contribuind astfel la formarea unor indivizi competitivi și creativi.

Cuvinte cheie: educație, inovație educațională, creativitate, performanță școlară, metode didactice moderne, învățare centrată pe elev, tehnologie în educație, gândire critică.

Education as a driver of change: innovative models for developing creativity and performance in the current educational context

Abstract

In the context of rapid transformations in contemporary society, education becomes a key factor in shaping individuals capable of adapting, innovating, and performing. This paper analyzes the role of education as a driver of change, highlighting the importance of implementing innovative educational models focused on the development of students' creativity and performance. Modern teaching strategies are explored, such as project-based learning, the use of digital technologies, and the personalization of the educational process, all of which contribute to fostering critical thinking and learner autonomy. The paper also discusses the challenges faced by today's educational systems and the need to adapt them to the demands of a dynamic society. The findings emphasize that integrating innovative methods into education enhances key competencies and increases motivation for learning, thus contributing to the development of creative and competitive individuals.

Keywords: education, educational innovation, creativity, academic performance, modern teaching methods, student-centered learning, technology in education, critical thinking.

INOVAȚIE METODOLOGICĂ ȘI RIGOARE ȘTIINȚIFICĂ ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ: INTEGRAREA METODELOR DIGITALE ȘI PARTICIPATIVE ÎN CERCETAREA CONTEMPORANĂ

Alexandru Iulian BODNARIU,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Articolul analizează evoluțiile recente în metodologia cercetării din asistența socială, cu accent pe integrarea metodelor digitale și participative în demersul științific. În continuarea abordărilor inovative, lucrarea examinează modul în care combinarea metodelor clasice cu instrumente digitale și tehnici creative contribuie la creșterea validității și relevanței datelor.

Sunt discutate aplicații concrete ale metodelor precum etnografia digitală, analiza rețelelor sociale și cercetarea participativă, evidențiindu-se potențialul acestora de a surprinde dinamica fenomenelor sociale contemporane. De asemenea, articolul abordează integrarea metodelor mixte ca strategie de triangulare, menită să consolideze rigoarea științifică și să reducă limitele fiecărei abordări în parte.

Un punct central îl constituie reflecția asupra provocărilor etice și epistemologice generate de utilizarea tehnologiilor digitale, precum protecția datelor, consimțământul informat și rolul cercetătorului în context participativ. În concluzie, se subliniază necesitatea unei metodologii flexibile și reflexive, capabile să răspundă complexității problemelor sociale actuale și să susțină dezvoltarea unei practici bazate pe dovezi în asistența socială.

Cuvinte-cheie: metodologie de cercetare; asistență socială; inovație metodologică; metode mixte; cercetare participativă; etnografie digitală; analiza rețelelor sociale; triangulare; etică în cercetare; validitate; tehnologii digitale.

PROGRAMUL BAC PACT – UN PARCURS DE DEZVOLTARE PERSONALĂ ȘI PROFESIONALĂ PENTRU PROFESORII ȘI ELEVII DE LICEU

Alina-Mery HURUBEAN,

Lector univ., dr. în științe politice, Universitatea "Petre Andrei" din Iași,

Rezumat

Lucrarea prezintă procesul de coaching și mentorat BAC PACT, creat în cadrul Asociației Drag de Școală, ca parcurs de învățare transformatoare pentru elevi și profesori. Învățarea transformatoare este diferită față de învățarea ca acumulare de informații sau cunoștințe de specialitate prin faptul că dă la o parte ceea ce blochează și interferează cu potențialul uman creator. Programul BAC PACT a început în anul școlar 2023-2024 ca program-pilot pentru elevii claselor a XII-a, din cadrul Colegiului Tehnic "Petru Mușat" Suceava. Prin Programul BAC PACT ne adresăm în principal Colegiilor Tehnologice și claselor de liceu ca principali beneficiari. Însă, atât instrumentele create (Caietul BAC PACT), cât și procesele de coaching și mentorat pot fi extinse la orice tip de liceu sau școală gimnazială care are mize de creștere. Aplicabilitatea metodologiei de lucru la școli cu profiluri diferite este facilitată de abordarea sistemică și de procesul de antrenament centrat pe cele 6 competențe transferabile de leadership personal și de echipă. Pentru fiecare dintre cele șase competențe am alocat câte un capitol în caietul de lucru care poate fi descărcat gratuit de pe site-ul Editurii Polis Books. BAC PACT. Program pentru dezvoltare personala scolara si profesionala - Polis Books.

Cuvinte cheie: coaching și mentorat în școală; învățare transformațională; co-crearea comunităților de învățare; abordarea sistemică.

GENESIS OF THE CONCEPT OF THEMATIC AND ILLUSTRATIVE MATERIAL FOR CHILDREN AS A MODERN ARTISTIC AND GAMING MEANS OF CREATIVE SELF-ACTUALIZATION IN UKRAINE

Valentyna KRAMARENKO,

Senior Lecturer, Department of Pedagogical Education and Humanities, Doctor of Philosophy,
Municipal institution of higher education "Kremenchuk Humanitarian and Technological
Academy" of the Poltava Regional Council

Abstract

Pedagogical science in Ukraine has the mission of helping to choose words for difficult conversations so that each child can experience the difficult experience of war, forming creativity as an important ability of the individual. Creativity is the general ability of a child to make personal and creative decisions in life and game situations, the absence of fear of new tasks due to the acquired ability to make original decisions, through developed courage of imagination and in the presence of high-quality communicative actions. These are the tasks that literary works for children that touch on extremely sensitive topics can implement. The most effective way to educate children is through specific examples of heroes who stood up for the defense of Ukraine. "The tragic experiences that society is experiencing have forced us to look for ways to support children and adults in traumatic circumstances. Reading and contact with a book are one of the most effective tools in this," notes Tanya Stus, founder and head of the Space for Supporting Children's and Adolescent Reading "BaraBooka".

Today we are all united around a single goal – the Victory of Ukraine. To achieve it, each and every one plays their own important role in their place. So on our front, publishers, writers, illustrators, volunteers, through joint efforts and available tools – words, text, books, drawings – take care of children and adolescents. Books have not only therapeutic value, but also teach children to analyze. The one who knows how to analyze, make original decisions through developed courage of imagination, knows how to distinguish good from evil.

Keywords: modern artistic, gaming means, creative self-actualization, Ukraine.

GESTIONAREA COMPORTAMENTULUI DEVIANT MANIFESTAT ÎN MEDIUL ȘCOLAR – PROVOCĂRI ALE SISTEMULUI EDUCAȚIONAL ROMÂNESC

Cătălin Paul POPESCU,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Sistemul educațional din România se confruntă în prezent cu o serie de probleme complexe legate de abateri serioase de la normalitate ale manifestărilor comportamentale intervenite în cazul unei categorii semnificative de tineri aflați astăzi în plin proces de instruire și formare. Această situație de fapt necesită o evaluare atentă și profundă din partea specialiștilor cu expertiză în domeniu, demersul fiind extrem de util pentru a furniza informații reale și corecte pe baza cărora să se construiască politici publice capabile să genereze soluții concrete de gestionare eficientă a fenomenului în cauză.

Cuvinte cheie: comportament, normalitate, devianță, delinvență, vulnerabilitate, marginalizare.

EDUCAȚIA PENTRU COMUNITATE ÎNTRE TRADIȚIE ȘI CREATIVITATE: REDESCOPERIREA MODELULUI EDUCAȚIONAL AL LUI CONSTANTIN RĂDULESCU – CODIN

Cornelia PRIOTEASA,

Dr. cercetător asociat, Institutul de Sociologie al Academiei Române

Rezumat

Lucrarea propune o reevaluare a contribuției educaționale și culturale a folcloristului și pedagogului român Constantin Rădulescu-Codin (1875–1926), precum și conceptualizarea acestei perspective sub denumirea de modelul educațional comunitar-cultural Rădulescu-Codin, în contextul împlinirii unui secol de la dispariția sa. Acest reper aniversar oferă cadrul pentru o analiză a paradigmei educaționale promovate de autor, fundamentată pe integrarea educației în viața comunității, valorizarea culturii populare și formarea moral-civică a individului.

Metodologic, cercetarea se bazează pe analiza documentară și interpretativă a scrierilor lui Constantin Rădulescu-Codin și a literaturii de specialitate. Rezultatele evidențiază actualitatea unui model ancorat în valorile tradiționale și în specificul cultural, în care educația este concepută ca proces integrator care armonizează tradiția și creativitatea. Analiza reconsideră valorile naționale ca fundament al formării și deschide o perspectivă asupra creativității, prin raportare la modelul elaborat de Mariana Caluschi. Conceptul de „universitate pentru comunitate”, promovat de Universitatea „Petre Andrei” din Iași, oferă un cadru contemporan pentru această perspectivă, facilitând integrarea valorilor tradiționale într-un model educațional orientat spre creativitate și dezvoltare durabilă.

Cuvinte cheie: Constantin Rădulescu-Codin, educație comunitară, cultură populară, Mariana Caluschi, modele educaționale.

DEZVOLTAREA AUTONOMIEI FUNCȚIONALE ȘI A IDENTITĂȚII RELAȚIONALE: O ABORDARE INTEGRATIVĂ ÎN ANALIZA TRANZACȚIONALĂ ȘI FENOMENOLOGIA EXPERIENȚEI

Mihai ROCA,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Raluca Elena GHIURCĂ-ANTON, Oana Elena LUCA, Ștefan LUCA,

Studenți, specializarea Psihologie, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Acest articol propune o perspectivă integrativă privind dezvoltarea autonomiei funcționale și a identității relaționale, prin articularea conceptuală a teoriei atașamentului, Analizei Tranzacționale (AT), Modelului Noii Decizii și fenomenologiei experienței. În perioada critică a dezvoltării timpurii, relația de atașament este evidențiată ca matrice ontogenetică în cadrul căreia copilul își constituie primele structuri de sens despre sine și despre ceilalți.

Autonomia este conceptualizată ca un proces emergent al interiorizării unei relații securizate, în care copilul alternează între explorare și reapropiere. Astfel, experiența relațională susține dezvoltarea progresivă a autoreglării și a diferențierii. În acest cadru, experiențele relaționale timpurii sunt internalizate și organizate în structuri intrapsihice stabile, sub forma deciziilor timpurii și a scenariului de viață, care mediază percepția, emoția și comportamentul. Integrarea Modelului Noii Decizii din Analiza Tranzacțională evidențiază caracterul activ al copilului în procesul de constituire a sensului, precum și deschiderea acestor structuri către reorganizare prin experiențe relaționale corective.

Din perspectiva Analizei Tranzacționale, poziția de viață „Eu sunt OK – Tu ești OK” este abordată ca indicator al unei identități relaționale sănătoase, reflectând integrarea experienței emoționale și constituirea unei relații echilibrate cu sine și cu ceilalți. În plan fenomenologic, această integrare este susținută de modul în care experiența este trăită și semnificată în fluxul intențional al conștiinței. În plan aplicativ, articolul subliniază relevanța unui cadru educațional și de consiliere: centrat pe validare emoțională, reflecție și relații securizante, capabil să susțină dezvoltarea unei autonomii autentice și a unei identități relaționale flexibile. Astfel, dezvoltarea este înțeleasă ca un proces dinamic de organizare și reorganizare a experienței; copilul devine, încă din prima copilărie, participant activ la propria formare, într-un context relațional semnificativ și securizant.

Cuvinte-cheie: atașament; autonomie funcțională; identitate relațională; analiza tranzacțională, fenomenologie.

STIMULAREA CREATIVITĂȚII ELEVILOR – PREMISA SUCCESULUI ȘCOLAR

Genoveva ANTOCI,

Profesor, grad didactic I, Liceul Teoretic „Vasile Alecsandri” Săbăoani-Neamț

“Toți copiii sunt artiști, problema este cum să rămâi artist odată ce crești”- Pablo Picasso.

Rezumat

Creativitatea reprezintă capacitatea elevilor de a genera idei și soluții originale și joacă un rol esențial în dezvoltarea personalității lor. Școala, prin modul în care este organizat procesul educațional, poate fie să stimuleze gândirea creativă, fie să formeze gândirea șablon. În contextul educației moderne, accentul se pune pe individualitatea elevului, pe învățarea prin acțiune și pe libertatea de exprimare.

Factorii care influențează creativitatea sunt atât interni – precum inteligența, imaginația, motivația și trăsăturile de personalitate – cât și externi, cum sunt familia, școala și mediul social. Adolescența este o perioadă de intensă creativitate, datorită transformărilor biologice și psihologice, însă importanța dezvoltării creativității începe încă din preșcolaritate și școala primară. Elevii se pot

confrunța cu blocaje culturale, metodologice sau emoționale, precum conformismul, teama de idei noi sau rigiditatea gândirii. Rolul profesorului este esențial: prin conduită pozitivă, încurajarea ideilor originale și aplicarea de metode inovatoare, blocajele pot fi depășite, iar creativitatea stimulată. Metodele pot fi de grup – brainstorming, proiecte colaborative, dezbateri – sau individuale – sarcini deschise, eseuri, lucrări de creație.

Un elev creativ este curios, activ, critic, imaginativ și capabil să descopere soluții proprii. În același timp, pedagogia modernă încurajează ca fiecare elev să-și valorifice aptitudinile și talentele, dezvoltându-le într-o unitate dinamică prin experiențe practice, joc și activități creative. În acest mod, învățarea devine nu doar teoretică, ci și practică: a ști înseamnă a face și a acționa. Astfel, stimularea creativității nu este doar un obiectiv educațional, ci o necesitate pentru formarea adulților de mâine – autonomi, responsabili și capabili să inoveze, iar profesorul devine ghidul și partenerul elevului în această descoperire continuă.

Cuvinte cheie: creativitate, gândire critică, imaginație, originalitate.

ROLUL UTILIZĂRII METODELOR INOVATOARE ÎN DESFĂȘURAREA ORELOR DE EDUCAȚIE FIZICĂ CU STUDENȚII UNIVERSITARI

Daria LEVIȚCHI,

Asistent univ., Academia de Studii Economice din Moldova

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0977-3355>

Ludmila ISTRATI,

Asistent univ., Academia de Studii Economice din Moldova. <https://orcid.org/0000-0002-7575-0434>

Rezumat

Educația fizică a studenților devine unul dintre obiectivele cheie ale învățământului superior, în conformitate cu cerințele statului și ale societății pentru dezvoltarea personală. Acest articol pledează pentru necesitatea implementării unei abordări inovatoare a educației fizice a studenților universitari. Autorii consideră această abordare inovatoare ca un complex de tehnologii moderne Pilates, Yoga, stretching, step-aerobic, mers nordic, care vizează dezvoltarea unor persoane apte din punct de vedere fizic. Sunt analizate lucrări științifice ale cercetătorilor sovietici, ruși și români în domeniul teoriei și metodelor educației fizice, pedagogiei și formării profesionale care au studiat importanța rolului și eficacitatea implementării tehnologiilor inovatoare în educația fizică a studenților.

Implementing innovative methods for conducting physical education classes with university students.

Abstract

Physical education of students is becoming one of the key objectives of higher education, in accordance with the requirements of the state and society for personal development. This article argues for the need to implement an innovative approach to the physical education of university students. The authors consider this innovative approach as a complex of modern technologies Pilates, Yoga, stretching, step-aerobics, Nordic walking, aimed at the development of physically fit individuals. Scientific works of Soviet, Russian and Romanian researchers in the field of theory and methods of physical education, pedagogy and professional training who studied the importance of the role and effectiveness of the implementation of innovative technologies in the physical education of students are analyzed.

Key words: Physical education, students, universities, innovative methods, Pilates, yoga, stretching, step aerobics, Nordic walking.

REZILIENȚA CREATIVĂ CA FUNDAMENT AL STĂRII DE BINE A CADRELOR DIDACTICE ÎN CONTEXTUL EDUCAȚIEI POSTMODERNISTE

Diana CALUȚCHI,

Doctorand, Universitatea de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

Viorelia LUNGU,

Conferențiar univ.dr.hab., Universitatea Tehnică a Moldovei

Rezumat

Reziliența creativă și starea de bine a cadrelor didactice reprezintă piloni fundamentali ai calității educației în contextul instabilității postmoderniste. Problema centrală abordată în prezenta cercetare derivă din decalajul acut dintre cerințele de performanță academică și diminuarea resurselor de regenerare psihologică ale educatorilor, fapt ce conduce frecvent la burnout și demotivare. Scopul lucrării rezidă în fundamentarea teoretică și praxiologică a rezilienței creative ca mecanism de

optimizare a stării de bine, vizând transformarea a stresului ocupațional în resursă de inovare pedagogică.

Rezultatele analizei evidențiază o corelație directă între flexibilitatea cognitivă și capacitatea de autoreglare emoțională, demonstrând că strategiile ofensive de coping - precum reîncadrarea metaforică a conflictelor și improvizarea didactică - funcționează ca un scut protector pentru sănătatea mintală a pedagogului. Cercetarea a permis elaborarea unor strategii de intervenție pe patru niveluri (personal, interpersonal, profesional și sistemic), menite să fortifice autonomia creativă și să reducă impactul birocratizării și al izolării profesionale. Astfel, reziliența creativă transcede simpla rezistență la stres, configurându-se ca o metacompetență esențială pentru sustenabilitatea carierei didactice. Implementarea recomandărilor metodologice propuse asigură tranziția de la supraviețuire la prosperitate profesională, în care echilibrul interior al profesorului devine garantul unui mediu de învățare securizant și de înaltă calitate pentru generațiile de discipoli.

Cuvinte cheie: Starea de bine, cadrele didactice, reziliența creativă, educația postmodernă.

RELAȚIA DINTRE SINGURĂTATEA EMOȚIONALĂ ȘI STRATEGIILE DE COPING LA TINERI

Cristina CEBAN,

Doctorand, psiholog Serviciul Social Centrul de Zi pentru Copii, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Articolul reflectă studiul relației dintre parametrii experienței singurătății, strategiile de coping și atitudinile față de singurătate la vârsta adultă. Studiul a relevat unele diferențe în caracteristicile experienței singurătății și strategiile preferate de coping în rândul respondenților din diferite grupe de vârstă. Astfel, respondenții aflați la vârsta adultă mijlocie tind să se simtă mai izolați decât respondenții aflați la începutul vieții adulte, dar, în același timp, prezintă mai puține experiențe interne de singurătate și se simt abandonați într-o măsură mai mică. Aceștia tind să ofere o evaluare mai puțin negativă a singurătății ca fenomen decât reprezentanții de la începutul vieții adulte, ceea ce a fost relevat atât prin metode cantitative, cât și calitative.

Studiul caracteristicilor comportamentului de coping la adulții cu atitudini și experiențe diferite față de singurătate a arătat că tipurile identificate diferă nu doar prin severitatea parametrilor experienței singurătății și atitudinile lor față de aceasta, ci și prin natura relațiilor dintre parametrii singurătății și strategiile de coping. Astfel, respondenții care au o atitudine negativă față de singurătate și situațiile de singurătate tind să recurgă mai des la strategia de coping „căutare a sprijinului social”; respondenții care acceptă singurătatea tind să utilizeze mai des strategia de coping „autocontrol” decât ceilalți respondenți; strategia de coping „planificare problemă-soluție” este caracteristică tuturor grupurilor de respondenți.

Utilizarea strategiilor de coping centrate pe problemă este asociată cu o scădere a experienței generale a singurătății și a respingerii acesteia în acele grupuri în care respondenții nu acceptă singurătatea și o experimentează în timp real, considerând-o un fenomen negativ. O scădere a experienței de singurătate este, de asemenea, strâns asociată cu utilizarea activă a strategiei de „căutare a sprijinului social” în grupul de respondenți care nu acceptă singurătatea și care o experimentează acut. Respondenții care acceptă singurătatea și văd o resursă în situațiile de singurătate sunt mai predispuși să asocieze singurătatea cu strategii de coping axate pe emoții.

Cuvinte cheie: singurătate, coping, tânăr, cogniție, emoție, strategie.

„EMIC” VS. „ETIC” ÎN AUTODESCRIEREA CADRELOR DIDACTICE CU PRIVIRE LA PROPRIA LOR VOCAȚIE ÎN DOMENIUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PREUNIVERSITAR. IMPLICAȚII PENTRU DEZVOLTAREA PERSONALĂ

Corina CHIRIAC,

Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Republica Moldova

Rezumat

Lucrarea explorează modul în care profesorii își percep propria vocație în domeniul învățământului preuniversitar prin prisma perspectivelor „emic” și „etic” în procesul autodescrierii. Conceptul referitor la perspectiva emică se referă la interpretarea internă/subiectivă a propriei identități și vocații didactice, în timp ce perspectiva etică se concentrează pe evaluarea externă și comparativă, raportată la standarde profesionale, sociale și culturale. Studiul investighează modul în care aceste două cadre de referință influențează conștientizarea propriei identități profesionale și a sensului practicilor pedagogice, la care se adaugă motivația și dezvoltarea personală a cadrelor

didactice din învățământul preuniversitar. Prin analiza răspunsurilor la interviurile realizate cu un grup de profesori din învățământul preuniversitar, lucrarea evidențiază diferențele dintre autoevaluarea subiectivă, bazată pe valori, credințe și pasiune (perspectiva emică) și evaluarea orientată spre obiective, competențe profesionale și personale, respectiv performanță perspectiva etică). Rezultatele investigației sugerează că echilibrul între cele două perspective contribuie la o mai bună autorefecție, la consolidarea motivației intrinseci pentru domeniul formativ și la dezvoltarea profesională continuă a dascălilor. În plus, sunt discutate critic implicațiile pentru strategiile din domeniul formării profesionale continue și pentru programele focalizate pe dezvoltarea personală a profesorilor, subliniindu-se necesitatea unei abordări integrate care să combine introspecția cu standardele profesionale. Lucrarea concludă că înțelegerea simultană a perspectivelor emică și etică poate facilita autoreglarea profesională, creșterea satisfacției pe care profesorii din învățământul preuniversitar o au cu privire la propria lor muncă și viață în general, respectiv dezvoltarea vocației didactice.

Cuvinte cheie: „emic”; „etic”; autodescriere; vocație profesională; dezvoltare personală; profesori învățământ preuniversitar.

CAPITALUL SOMATIC ȘI EXCELENȚA - YOGA CA STRATEGIE DE OPTIMIZARE A RESURSELOR INDIVIDUALE ÎN SOCIETATEA PERFORMANȚEI

Mihaela DRAGOMIR,

PhD Candidate, Moldova State University

Doctoral School of Social Sciences, ORCID ID: 0009-0000-1667-3152

Rezumat

În peisajul socio-educational contemporan, dominat de imperativele eficienței și ale competiției constante, redefinirea resurselor individuale devine o condiție sine qua non a succesului sustenabil. Deși progresul tehnologic a potențat dimensiunea cognitivă, corpul a rămas adesea cantonat într-o paradigmă pur biologică, fiind neglijat ca vector strategic de performanță. Plecând de la această premisă, lucrarea de față analizează conceptul de capital somatic ca pilon esențial al excelenței, utilizând practica yoga drept studiu de caz pentru optimizarea potențialului personal. Prin examinarea modului în care disciplina somatică acționează ca mecanism de autoreglare și suport cognitiv, cercetarea valorifică datele obținute dintr-o serie de 12 interviuri fenomenologice realizate cu profesioniști din diverse arii de activitate.

Rezultatele indică o corelație directă între rafinarea conștientizării kinestezice și capacitatea de a naviga presiunea mediului profesional, subiecții raportând o transformare a corpului dintr-un simplu receptor de stres într-un „translator” proactiv al stărilor interioare. Studiul demonstrează că utilizarea tehnicilor de respirație și postură nu reprezintă doar o formă de auto-îngrijire, ci o strategie deliberată de cultivare a rezilienței, clarității decizionale și creativității. În concluzie, lucrarea pledează pentru integrarea inteligenței somatice în procesul de formare continuă, propunând un model în care excelența este atinsă prin armonizarea capitalului fizic cu cel intelectual, oferind astfel premisele unei performanțe umane autentice și durabile.

Cuvinte cheie: capital somatic, yoga, excelență, inteligență holistică.

THE DYNAMIC MODEL OF THE LEARNING PROGRESS: CONTINUOUS EVOLUTION OF COGNITIVE CYCLES

Serghei IVANOV,

Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova

Abstract

This paper proposes a continuous dynamic model of skill formation in the Motor-Only Agent. In contrast to a static description of the properties of individual system states, the model describes the learning trajectory over time - how the system moves through zones of chaos, productive tension, and automaticity as environmental structure accumulates.

The present model is built around the introduction of the internal motor schema coefficient I_{int} as a dynamic variable. Each productive cycle increases the internal schema in proportion to the activation intensity of the action-environment loop. This generates a coupled dynamic system in which the rate of learning and the level of internalization mutually determine one another. The resulting logistic-type equation admits an analytic solution in the form of an S-shaped trajectory - an individual profile of skill formation. Three results inaccessible to the static model are derived from the continuous formulation: a formalization of the rate of transition between learning zones; the identification of a critical point beyond which automaticity becomes irreversible; and a quantitative

account of how the baseline level of I_{int} determines individual differences in learning trajectories. The model generates a new class of predictions about the temporal structure of skill formation, verifiable through the analysis of learning curves.

Keywords: learning dynamics, Motor-Only Agent, logistic equation, skill trajectory, internalization, individual differences, distributed cognition.

CREATIVITATEA ÎN MEDIUL ȘCOLAR: ÎNTRE POTENȚIAL ȘI CONSTRÂNGERI

Vasilica POPA,

Doctorand, Universitatea de Stat „Ion Creangă” Chișinău

Rezumat

Lucrarea „Creativitatea în mediul școlar: între potențial și constrângeri” își propune să analizeze modul în care creativitatea elevilor se dezvoltă și se manifestă în contextul educațional, precum și factorii care pot facilita sau limita acest proces. Din perspectivă psihologică, creativitatea este înțeleasă ca o resursă esențială pentru dezvoltarea cognitivă și socio-emoțională, dar și ca o capacitate influențată semnificativ de mediul școlar. Demersul evidențiază principalele limite ale exprimării creative în școală, precum presiunea evaluării, accentul pe răspunsuri corecte, rigiditatea curriculară sau stilurile de predare directive. În același timp, sunt analizate condițiile care favorizează dezvoltarea creativității, precum climatul educațional suportiv, flexibilitatea didactică și încurajarea gândirii divergente.

Lucrarea subliniază necesitatea unui echilibru între cerințele sistemului educațional și nevoia de exprimare creativă a elevilor, propunând o reflecție asupra rolului școlii în cultivarea potențialului individual. În concluzie, creativitatea este privită atât ca o resursă, cât și ca o provocare în mediul școlar contemporan.

Cuvinte cheie: psihologie. limite, creativitate, profesori, sistem.

DEZVOLTAREA EXPRESIVITĂȚII LIMBAJULUI ȘI COMUNICĂRII ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE PRIN JOCUL DIDACTIC

Mura Daniela BARGAN,

Profesor pentru educație timpurie, grad didactic I, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

Rezumat

Dezvoltarea creativității și expresivității limbajului constituie o preocupare permanentă a profesorului pentru educație timpurie încă de la grupa mică, datorită faptului că, încă de la vârsta de trei ani, copilul posedă calitățile unui mic actor în transmiterea unor idei și sentimente. Este vârsta spontaneității, a imaginației creatoare, a reținerii rapide a unor expresii ritmate și rimate, a intonării unei poezii sau interpretării unui rol într-un mod surprinzător, artistic în cele mai multe cazuri, mod de transmitere care nu se mai regăsește în nicio altă etapă a copilăriei. În vederea realizării acestui obiectiv, trebuie create anterior activității de joc didactic situații de receptare a unor texte, copilul fiind capabil să înțeleagă intuitiv caracteristicile expresive și estetice ale acestora, creând el însuși, cu ajutor, structuri verbale, rime, ghicitori, povestiri, mici dramatizări, jocuri de rol, utilizând intuitiv elemente expresive. Aceste comportamente verbale se experimentează și se aprofundează prin utilizarea cu precădere a jocurilor didactice din sfera Comunicării și limbajului, în activitățile din grădiniță.

Cuvinte cheie: expresivitatea limbajului, comunicare, educație timpurie, joc didactic.

PROIECTUL EDUCAȚIONAL ÎMPREUNĂ VOM REUȘI!

Ionica Simonica COTEA,

Profesor, grad didactic I, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

Rezumat

Proiectul educațional *Împreună vom reuși!* a fost conceput și va fi pus în practică cu scopul de a „trezi” conștiința participanților cu privire la viitorul sumbru care ne așteaptă, dacă nu limităm factorii ce duc la dezechilibre naturale. Proiectul urmărește implicarea elevilor, profesorilor și a comunității locale în acțiuni ecologice, dezvoltarea conștiinței și a conduitei ecologice la elevi bazată pe respectul față de natură și protecția mediului, transformarea comportamentelor cotidiene ale elevilor în stiluri de viață ecologice, economice, sănătoase și durabile prin întreținerea unui ambient curat, responsabilizarea pentru prevenirea poluării și gestionarea resurselor fără a periclita echilibrul mediului și sănătatea comunității.

Cuvinte cheie: protecția mediului , dezvoltare durabilă, conștiință ecologică, responsabilitate civică, implicare comunitară, stil de viață sustenabil, echilibru natural, investigare.

DINCOLO DE TIPARE. CREATIVITATE ȘI INOVARE – PREMISE ALE EXCELENȚEI ÎN EDUCAȚIE

Ramona ÎNTORSURĂ,

Profesor consilier școlar, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Suceava

Rezumat

Într-o lume aflată într-o continuă și rapidă transformare digitală și socio-economică, sistemul de educație este supus unei presiuni fără precedent: aceea de a pregăti indivizi pentru profesii și provocări care nu există încă. Lucrarea de față pledează pentru o degajare de la arhitecturile didactice rigide, argumentând că adevărata excelență în educație nu se mai poate obține respectând tiparele clasice, ci doar prin asumatul lor inteligent și reinventarea lor constantă. În acest context, creativitatea și inovația încetează de a mai fi simple instrumente pedagogice opționale, transformându-se în premise fundamentale ale performanței educaționale.

Intervenția propune o analiză clară a modului în care cele două concepte interacționează: creativitatea este definită ca aptitudinea cognitivă de a genera conexiuni neașteptate și soluții originale, în timp ce inovația reprezintă mecanismul prin care aceste idei sunt integrate în mod sistemic în practica de la clasă (proiectare curriculară, metodologii de evaluare, relaționare). În centrul dezbaterii va fi plasat rolul educatorului, care nu mai este un simplu transmițător de informație, ci un „arhitect al învățării”. Se va demonstra că un mediu educațional de excelență este unul caracterizat prin siguranță psihologică, unde eroarea este destigmatizată și transformată într-un catalizator al învățării. Totodată, vor fi explorate framework-uri practice – de la *design thinking* aplicat în educație, până la utilizarea noilor tehnologii ca parteneri de inovație - prin care creativitatea didactică poate fi structurată și evaluată obiectiv.

În concluzie, conferința argumentează că excelența nu este un punct final de atins prin uniformizare, ci un proces dinamic. Reforma educațională autentică pornește de la împuternicirea profesorului de a fi creativ, asigurând astfel că inovația devine un standard de calitate, nu o excepție.

Cuvinte cheie: creativitate didactică, inovare educațională, excelență, arhitectura învățării, design thinking, paradigma educațională.

MOTIVAȚIE PENTRU PERFORMANȚĂ PRIN PROIECTE ȘCOLARE

Ala STAN,

Profesor învățământ primar, grad didactic I, Școala Gimnazială „Otilia Cazimir”, Iași

Rezumat

Motivația învățării reprezintă un element-cheie în succesul educațional, mai ales în ciclul primar, când se formează valori și comportamente durabile. Elevii mici sunt receptivi și pot fi orientați spre performanță prin metode adecvate, activități interactive și un climat pozitiv de învățare. Motivația stimulează curiozitatea, perseverența și implicarea activă în învățare. Printre metodele eficiente de motivare se numără: învățarea prin joc, adaptarea sarcinilor la ritmul individual, feedback-ul pozitiv și crearea unui mediu sigur. De exemplu, utilizarea obiectelor concrete pentru învățarea matematicii sau personalizarea sarcinilor contribuie la creșterea interesului și încrederii în sine. Integrarea aplicațiilor educaționale și stabilirea unor obiective realizabile le oferă elevilor autonomie și sentimentul de reușită.

Proiectele educaționale desfășurate la nivelul clasei sporesc motivația prin aplicarea cunoștințelor în contexte reale. Ele dezvoltă creativitatea, colaborarea și oferă recunoaștere publică, ceea ce stimulează stima de sine și dorința de implicare. Colaborarea eficientă între profesori, elevi și părinți este esențială pentru susținerea motivației. Profesorul creează un mediu stimulant și empatic, elevul este încurajat să devină responsabil de propria învățare, iar părintele susține prin comunicare, sprijin emoțional și implicare activă în viața școlii. Astfel, motivația devine fundamentul unei educații de calitate, bazate pe implicare, performanță și colaborare.

Cuvinte cheie: motivație, performanță, proiecte educaționale.

DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ LA VÂRSTA PREȘCOLARĂ, TENDINȚE ȘI PROVOCĂRI

Mărioara URSACHE,

Educatoare, grad didactic I, Școala Gimnazială „Al. Vlahuță” Iași

Rezumat

Subiectul educației timpurii în 2026 este marcat de o tranziție digitală accelerată, dar și de o reîntoarcere la valorile fundamentale ale rezilienței și interacțiunii umane. În contextul actual, dezvoltarea socio-emoțională a preșcolarilor nu mai este considerată o componentă opțională, ci pilonul central al pregătirii pentru școală. Perioada preșcolară (3-6 ani) este considerată „epoca de aur” a dezvoltării socio-emoționale. Este etapa în care copilul trece de la universul centrat pe sine (egocentrism) la explorarea interacțiunilor complexe cu ceilalți, învățând să navigheze printr-un amestec fascinant de curiozitate, independență și vulnerabilitate.

Iată principalele dimensiuni ale acestei dezvoltări: 1. Dezvoltarea Emoțională: Înțelegerea Sinelui. La această vârstă, universul interior al copilului devine mult mai nuanțat. Dacă la 2 ani emoțiile erau explozive și greu de controlat, preșcolarul începe să pună etichete pe ceea ce simte. Identificarea emoțiilor: Copiii încep să recunoască emoțiile de bază (bucurie, tristețe, furie, frică) atât la ei, cât și la ceilalți. O temă majoră în 2026 este gestionarea hiper-conectivității. Specialiștii avertizează asupra riscurilor utilizării excesive a ecranelor la vârste mici: Parteneriatul Familie-Grădiniță: Există o recunoaștere clară a faptului că educatorul nu poate suplini rolul părintelui. Programele de tip „Școala Părinților” sunt tot mai prezente în unitățile de învățământ pentru a asigura o abordare unitară a limitelor și empatiei.

Incertitudini structurale: Deși există o creștere a costurilor educației și disparități între mediul urban și rural, se observă un interes crescut pentru digitalizarea resurselor didactice, inclusiv utilizarea Inteligenței Artificiale ca suport pentru dezvoltarea limbajului. Un copil echilibrat emoțional la vârsta preșcolară va avea o capacitate de învățare mult mai mare la școală, deoarece creierul său nu este ocupat cu gestionarea unui stres copleșitor sau a unei insecurități afective.

Cuvinte cheie: dezvoltare socio-emoțională, digitalizare, grădiniță, tendințe, provocări.

PROIECTUL FISURA: DESIGN INDUSTRIAL ȘI PROCES CREATOR PRIN MODELUL BRÂNCUȘIAN

Laurențiu ADAM, prof. dr. ing.

Valentin LUPU, prof. dr. ing.

Romina POPOV, elev

Marian Cosmin PARASCHIV, elev

Liceul Tehnologic de Transporturi și de Construcții Iași

Rezumat

Proiectul „FISURA” propune realizarea unei lămpi decorative cu design industrial, construită din beton arhitectural și elemente metalice, concepută și executată integral de elevi. Lucrarea de față reinterpretează procesul creator al acestui produs prin lentila Modelului Brâncușian, cadru teoretic elaborat de psihologul Mariana Caluschi, inspirat din arta și filosofia lui Constantin Brâncuși — în special din structura și simbolistica Coloanei Infinitului. Cele patru etape ale modelului — Observația și Inspirația, Experimentul Direct (cioplirea directă), Stilizarea/Epurarea și Multiplicarea/Verticalitatea — se regăsesc organic în traseul de creație al lămpii FISURA, de la alegerea materialului brut până la constituirea unui brand cu colecții distincte și potențial comercial real.

Cuvinte-cheie: design industrial, beton arhitectural, Modelul Brâncușian.

LICEUL ROMÂNESC ASTĂZI – ÎNTRE TRADIȚIE ȘI REFORME

Karla ÎNTORSURĂ,

Elev, Colegiul Național „Ștefan cel Mare” din Suceava

Rezumat

Învățământul liceal reprezintă etapa finală a educației preuniversitare din România, destinată elevilor cu vârste cuprinse, de regulă, între 15 și 19 ani. Acesta se desfășoară pe durata a 4 ani (clasele a IX-a – a XII-a) și este structurat pe trei filiere principale: teoretică, vocațională și tehnologică. Filiera teoretică pregătește elevii pentru studii superioare prin profiluri precum real (matematică-informatică, științe ale naturii) și uman (filologie, științe sociale), în timp ce filierele vocațională și tehnologică oferă o componentă practică mai accentuată, orientată spre meserii sau continuarea studiilor.

Tradiția liceului românesc se păstrează prin disciplinele de trunchi comun (limba română, matematică, istorie, limbi străine etc.) și prin examenul de bacalaureat, care rămâne poarta de acces către facultate.

Structura anului școlar 2025-2026 menține sistemul modular cu 5 intervale de cursuri și vacanțe, asigurând o durată de 36 de săptămâni pentru majoritatea claselor de liceu.

În prezent, sistemul se află într-un proces amplu de reformă. Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023 (parte din proiectul „România Educată”) a introdus modificări majore privind echitatea, reducerea abandonului școlar și creșterea autonomiei școlilor. Cea mai importantă schimbare recentă o reprezintă noile planuri-cadru și programe școlare aprobate în 2025 (OMEC 4350/2025), care vor intra în aplicare progresiv începând cu anul școlar 2026-2027 pentru elevii care intră în clasa a IX-a. Acestea reduc numărul de materii obligatorii în primele clase de liceu, cresc flexibilitatea prin curriculum la decizia școlii și pun un accent mai mare pe competențele secolului XXI (gândire critică, digitalizare, educație pentru sănătate și sustenabilitate). Astfel, liceul românesc de astăzi navighează între tradiția academică riguroasă și nevoia de modernizare, încercând să răspundă provocărilor actuale: analfabetismul funcțional, ratele diferite de promovare la bacalaureat și cerințele pieței muncii. Succesul reformelor depinde de implementarea lor consecventă, de formarea cadrelor didactice și de investițiile în infrastructură.

Cuvinte cheie: liceul românesc, reformă curriculară, planuri-cadru 2025, filiere liceale, bacalaureat.

SECȚIUNEA II

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Moderatori:

- ✓ Lector univ. dr. **Liviu CIOBANU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Prof. **Daniela BĂBUȘCĂ**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași
- ✓ Prof. **Simona SAVIN**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

UNIVERSITATEA ÎN NEGARE. INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI IPOCRIZIA EDUCAȚIONALĂ CONTEMPORANĂ

Tudor PITULAC,

Profesor univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Contribuția noastră pornește de la o premisă simplă, dar sistematic ignorată: utilizarea inteligenței artificiale de către studenți nu este excepțională, ci generalizată. Asta este deja normalitatea. Această observație se bazează pe o experiență directă acumulată atât din perspectiva a peste trei decenii de activitate didactică în România, cât și din cea de student în ultimii ani în mai multe sisteme universitare europene (Irlanda, UK, Italia, Suedia, Portugalia), ceea ce permite o lectură comparativă a reacțiilor instituționale.

În acest context, devine evident că răspunsurile universităților nu reflectă realitatea practică. Reacțiile oscilează între interdicții formale, reglementări birocratice excesive sau poziții pur declarative, fără a aborda problema de fond. Mai profund, acest tip de reacție reflectă tendința mai largă a discursului instituțional contemporan de a privilegia conformitatea normativă și aparența coerenței morale în detrimentul confruntării cu realități incomode. În esență, sistemul educațional funcționează pe baza unei ficțiuni convenabile: aceea că procesul de evaluare poate rămâne neschimbat sau doar superficial ajustat într-un context în care producția de conținut a devenit accesibilă și ușor externalizabilă prin IA. Această discrepanță generează o formă de ipocrizie sistemică, în care regulile instituționale nu sunt aplicabile și, în consecință, nu sunt respectate în practică.

Lucrarea argumentează că problema nu este utilizarea inteligenței artificiale în sine, ci refuzul universităților de a recunoaște caracterul ei inevitabil și ubicuu și de a-și adapta mecanismele de evaluare. În absența acestei asumări, universitatea riscă nu doar dificultăți de adaptare, ci o pierdere accelerată de relevanță într-un context educațional deja transformat.

Cuvinte cheie: inteligență artificială, educație, ipocrizie instituțională.

CONVENTIONAL, DIGITAL, AND AI-POWERED LEARNING IN EFL CLASSROOMS FROM A STUDENT-CENTERED PERSPECTIVE

Radu BURDUJAN,

Conferențiar univ. dr., prodecan FLLS,

Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chișinău

Rezumat

Conventional, digital, and AI-powered learning in English as a Foreign Language (EFL) classrooms reflect a shift from teacher-centered models to student-centered approaches. Conventional learning provides a strong foundation through direct interaction, clear structure, and pedagogical control, but it may limit active engagement and personalization. Digital learning expands access to authentic resources, promotes learner autonomy, and diversifies teaching methods through interactive platforms, videos, and educational applications. However, it requires digital literacy and may reduce authentic human interaction.

The integration of artificial intelligence introduces a higher level of personalization by adapting content to individual learners' needs and pace, offering immediate feedback, and supporting differentiated instruction. From a student-centered perspective, these three approaches are not mutually exclusive but complementary. Their combination enhances motivation, engagement, and overall learning effectiveness in EFL contexts. Consequently, the teacher's role evolves into that of a facilitator, while students become active, autonomous, and responsible participants in their own learning process.

Cuvinte cheie: AI-powered learning, EFL classrooms, student-centered approach, digital learning.

EVALUAREA NEVOILOR BAZATĂ PE STILUL DE VIAȚĂ ÎN DOUĂ COMUNITĂȚI EUROPENE, PENTRU DEZVOLTAREA UNEI APLICAȚII DE COACHING DIGITAL ÎN SĂNĂTATE

Ciprian Constantin IFTIMOAEI,

Conferențiar univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Manuela Mihaela IFTIMOAEI,

Doctorand în Sociologie/ director de programe, Institutul de Cercetare a Calității Vieții –

Academia Română/ Fundația „Alături de Voi” România

Rezumat

Studiul de față a urmărit realizarea unei evaluări fundamentate a nevoilor prin intermediul Cercetării Participative Comunitare (CBPR), desfășurată în Athy (Irlanda) și Iași (România), cu scopul de a identifica principalele probleme de sănătate, barierele existente și preferințele privind utilizarea soluțiilor digitale, în perspectiva implementării intervenției de coaching digital Connect5. A fost adoptat un design transversal bazat pe metode mixte, incluzând anchete cantitative (n=219 în Irlanda; n=205 în România), completate de interviuri și grupuri focale. Instrumentele de cercetare au vizat caracteristici sociodemografice, comportamente de stil de viață, bariere percepute, nevoi de sprijin și atitudini față de sănătatea digitală. Rezultatele indică faptul că, în ambele comunități, principalele dificultăți sunt legate de calitatea somnului, nivelul activității fizice, sedentarism și stres. Barierele comune includ lipsa timpului (determinată de muncă, studii sau responsabilități familiale), precum și costurile ridicate ale alimentației sănătoase.

Analiza evidențiază diferențe semnificative între grupurile sociodemografice, în funcție de sex, vârstă, nivel educațional și mediul de rezidență, în ceea ce privește nevoile, barierele și preferințele de sprijin. Grupurile cu statut socioeconomic redus se confruntă în mod particular cu constrângeri structurale, precum accesul limitat la alimente sănătoase sau lipsa spațiilor sigure pentru activități în aer liber. În pofida nivelurilor diferite de experiență anterioară cu soluțiile digitale, ambele comunități manifestă un interes ridicat pentru intervențiile de tip coaching digital în domeniul sănătății. Concluziile evaluării vor contribui la fundamentarea designului și implementării viitoare a proiectului Connect5 și oferă repere relevante pentru dezvoltarea altor inițiative de sănătate digitală. Aceste rezultate evidențiază necesitatea integrării perspectivelor comunitare și a diferențelor sociodemografice în procesul de dezvoltare a soluțiilor digitale, pentru a asigura relevanța, incluziunea și echitatea acestora, facilitând implicarea sustenabilă, reducerea inegalităților în sănătate și îmbunătățirea bunăstării populației.

Cuvinte cheie: coaching, sănătate pozitivă, intervenții digitale în sănătate, promovarea sănătății, prevenirea bolilor, evaluarea nevoilor, cercetare participativă bazată pe comunitate, medicina stilului de viață.

DEZVOLTAREA STRATEGIILOR DE ÎNVĂȚARE ÎN ERA DIGITALĂ: NECESITATE ȘI PERSPECTIVE EDUCAȚIONALE

Otilia TODOR, Conferențiar univ. dr., psiholog principal

Crina CIHODARU, Psiholog, psihopedagog

Rezumat

Transformările tehnologice din ultimele decenii au generat schimbări semnificative în domeniul educației, influențând modul în care elevii și studenții accesează, procesează și utilizează informația. În acest context, dezvoltarea strategiilor de învățare devine o componentă esențială a procesului educațional, având un rol important în adaptarea la cerințele erei digitale. Lucrarea analizează importanța strategiilor de învățare în raport cu noile medii digitale, evidențiind impactul tehnologiei asupra autonomiei în învățare, gândirii critice, selecției informației și autoreglării procesului de învățare. Sunt discutate principalele provocări generate de digitalizare, precum suprasolicitarea informațională, fragmentarea atenției și nevoia dezvoltării competențelor digitale și metacognitive. Totodată, sunt evidențiate perspective educaționale orientate spre formarea unor strategii flexibile, reflexive și adaptabile, capabile să sprijine învățarea pe tot parcursul vieții. Rezultatele subliniază faptul că dezvoltarea strategiilor de învățare reprezintă o necesitate educațională actuală, cu implicații directe asupra performanței academice și integrării eficiente în societatea digitală. *Cuvinte-cheie:* strategii de învățare; era digitală; educație digitală; competențe digitale; autoreglarea învățării; metacogniție; inovație educațională

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ÎN DIGCOMP 3.0: INTEGRARE TRANSVERSALĂ ȘI IMPLICAȚII EDUCATIONALE

Liviu CIOBANU,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

DigComp 3.0, Cadrul European al Competențelor Digitale, lansat în noiembrie 2025 de Joint Research Centre al Comisiei Europene, aduce o schimbare față de edițiile anterioare: inteligența artificială nu mai apare ca un domeniu separat, ci este integrată transversal în toate cele 21 de competențe ale cadrului, distribuite în cele 5 arii tematice. Lucrarea prezintă principalele noutăți ale acestei ediții și analizează implicațiile lor în educație. Sunt examinate modalitățile concrete prin care instrumentele bazate pe IA, precum ChatGPT, Gemini sau Claude, pot susține personalizarea învățării, dezvoltarea gândirii critice și stimularea creativității. Totodată, lucrarea abordează provocările asociate acestei integrări: aspectele etice, utilizarea responsabilă a IA și riscul dependenței tehnologice. Principala concluzie este că DigComp 3.0 oferă cadrelor didactice un instrument de referință util și actualizat pentru a integra IA în procesul educațional într-un mod structurat, responsabil și critic.

Cuvinte cheie: competențe digitale, inteligență artificială, DigComp 3.0, educație, integrare transversal.

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI EDUCAȚIA JURIDICĂ A TINERILOR: DE LA INFORMARE AUTOMATĂ LA FORMARE CRITICĂ

Cristi DĂNILEȚ,

Lector univ. dr, Facultatea de Drept, Economie, Științe Politice și Administrative,
Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Articolul analizează transformările pe care utilizarea inteligenței artificiale le produce în educația juridică a tinerilor. Dacă, în mod tradițional, aceasta urmărea transmiterea unor cunoștințe de bază privind drepturile și obligațiile, în prezent accesul instantaneu la informație juridică prin intermediul sistemelor AI modifică radical această paradigmă. Lucrarea susține că miza educației juridice nu mai este informarea, ci formarea discernământului critic și a capacității de evaluare a informației juridice.

Sunt analizate atât oportunitățile generate de AI – democratizarea accesului la informație, simplificarea limbajului juridic –, cât și riscurile asociate: erori, lipsa verificării surselor, superficializare și apariția unei „iluzii a competenței juridice”. Pe baza unor exemple din alte state și a unor instrumente digitale concrete, articolul propune o reconfigurare a educației juridice, orientată spre alfabetizare digitală, gândire critică și responsabilitate civică.

Se concluzionează că inteligența artificială nu diminuează rolul educației juridice, ci îl amplifică, transformând-o într-un instrument esențial de formare a individului autonom într-o societate dominată de tehnologii informaționale.

Cuvinte-cheie: educație juridică; inteligență artificială; tineri; gândire critică; alfabetizare digitală; educație civică; stat de drept.

PRODUSELE ȘTIINȚIFICE ALE CERCETĂRII ACADEMICE. CONSTANTE EPISTEMOLOGICE ÎN ERA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE

Ana-Maria AMBROSĂ,

Lector univ., Facultatea de Drept, Economie, Științe Politice și Administrative a Universității „Petre Andrei” din Iași; Doctor în Filosofie (Universitatea „Al. I. Cuza din Iași”), Doctorand în Drept (Universitatea de Stat din Moldova).

Rezumat

Științele moderne au trecut prin numeroase „revoluții structurale” (ultima dintre ele, reprezentată de impactul inteligenței artificiale, aflându-se abia la început), pe parcursul celor două secole și jumătate de existență, dar au păstrat în mare parte neschimbată modalitatea de comunicare publică a rezultatelor lor: *articolul*, *rezumatul* și *comunicarea*. Elementele acestui *triptic* au multiple similitudini tematice, de limbaj și de strategie comunicatională, la care se adaugă exigențele comune în materie de deontologie. Înțelegerea specificului și conexiunilor acestor „constante epistemologice” reprezintă condiția *sine qua non* a inițierii oricărui demers onest de cercetare științifică, fie ea fundamentală, fie aplicativă, fie tradițională, fie agrementată cu instrumente și resurse din sfera IA.

Cuvinte cheie: articol, cercetare, comunicare, rezumat.

Abstract

Modern sciences have gone through numerous „structural revolutions” (the last of which, represented by the impact of artificial intelligence, is still in its infancy) during the two and a half centuries of existence, but have largely kept unchanged the way of publicly communicating their results: *the article, the abstract and the communication*. The elements of this *trptych* have multiple similarities in thematic, language and communication strategy, to which are added the common demands in terms of deontology. Understanding the specifics and connections of these „epistemological constants” represents the *sine qua non* condition for initiating any honest scientific research endeavor, be it fundamental, applied, traditional or enhanced with tools and resources from the AI sphere.

Keywords: article, research, communication, abstract.

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA IMPLICĂRII ȘI PERFORMANȚEI ÎN E-LEARNING

Anca-Liliana BUJOR,

Lector univ.dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Integrarea inteligenței artificiale (IA) în educația digitală reprezintă una dintre cele mai semnificative transformări ale sistemelor educaționale contemporane. Articolul de față își propune să analizeze impactul utilizării tehnologiilor bazate pe IA asupra implicării cursanților și a performanței academice în mediile de e-learning. Cercetarea adoptă o abordare calitativă, bazată pe analiza literaturii de specialitate și pe examinarea unor exemple de implementare a soluțiilor IA, precum platformele adaptive, sistemele de recomandare educațională și instrumentele de learning analytics. Pornind de la studiile din domeniu, analiza evidențiază faptul că IA contribuie la personalizarea procesului de învățare, la creșterea nivelului de implicare prin feedback în timp real și la îmbunătățirea performanței academice.

Cuvinte cheie: inteligență artificială, e-learning, implicare, performanță academică, learning analytics.

DARON ACEMOGLU DESPRE IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA CUNOAȘTERII

Mark BUCUCI, Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Într-o cercetare recentă (2026), profesorul Acemoglu - laureat al Premiului Nobel pentru Economie (2025) -, a investigat felul în care diversele modele de IA influențează evoluțiile pe termen scurt, dar și pe termen lung ale ecosistemului informațional al societății (cunoaștere, cunoaștere colectivă și creativitate). Deși poate îmbunătăți calitatea deciziilor, IA poate duce la un colaps al cunoașterii colective prin subminarea stimulentele care o sprijină.

Cuvinte cheie: inteligență artificială, cunoaștere colectivă, creativitate

DESPRE DIMENSIUNEA MORALĂ ÎN CONTEXTUL GENERĂRII CETĂȚENIEI DIGITALE

Constantin NECHIFOR,

lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Anișoara SANDOVICI,

Conf. univ. dr., Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

Rezumat

În mod clasic, cetățenia este un concept care vizează apartenența unei persoane la un stat recunoscut din punct de vedere politic internațional. De la formele clasice ale comunicării personale, interpersonale, intercultural-statale, astăzi comunicarea s-a adaptat la noile oportunități venite din sfera digitalizării masive a vieții. Această nouă realitate digitală, a generat și apariția noului concept propus spre analiză – *cetățenia digitală*. Orice formă de comunicare, comportă cu sine și dimensiunea *moralității* (moralitatea înțeleasă aici ca un ansamblu sistemic de valori care conduce la cel mai mare bine posibil pentru sine și pentru ceilalți). Cetățenia digitală tinde să treacă dincolo de identitatea socială morală clasică. De la dimensiunea moral-caracterială a personalității (care vizează unicitatea și felul de a fi în lume, dar și cu sine), avem astăzi posibilitatea de a ne identifica cu anumite simboluri (avataruri) care comunică altfel despre cine se află în spatele comunicării digitale. Un cumul de factori pot explica ce anume determină continuitatea sau

prelungirea felului de a fi, din punct de vedere al identității personale și social-morale, în contextul asumării unei noi identități digitale care depășește sfera cetățeniei statale.

Cuvinte cheie: Identitate personală, identitate digitală, moralitate, inteligența artificială.

SUNTEM TOȚI LA UN CLIC DEZASTRU: IGNORANȚA, CEL MAI MARE HACKER

Andreea, RUSU (BURUIANA),

Asist.univ. dr., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Rezumat

Într-un mediu cibernetic dominat de atacuri sofisticate, războaie informatice și vulnerabilități de tip zero-day, industria a fost obișnuită să caute soluții în tehnologie. Această lucrare demontează radical acest mit, argumentând tăios că cea mai periculoasă breșă de securitate nu se află în codul sursă, ci în mintea umană: „Ignoranța este cel mai mare hacker”. Indiferent de cât de robuste sunt firewall-urile sau de cât de avansate sunt sistemele de detectare, un singur clic neatenț poate anula într-o secundă milioane de euro investiți în apărare IT. Intervenția propune o disecție a mecanismelor psihologice care ne fac vulnerabili. Vom analiza cum factorii umani – de la oboseala decizională și automatismul cognitiv, până la supraîncrederea irațională – sunt exploatați sistematic de atacatori prin inginerie socială și campanii de phishing hiper-personalizate. Lucrarea nu se oprește however la diagnostic, ci propune o schimbare de paradigmă: trecerea de la conceptul greșit de „utilizatorul ca slabă verigă” la conceptul de „utilizatorul ca prim scut de apărare”.

Vor fi prezentate strategii practice prin care organizațiile pot „patch-ui” mințile umane: cum să construim o cultură a securității bazată nu pe frică și interdicții, ci pe conștientizare, empatie și micro-învățare. În concluzie, dezastrul cibernetic nu este o simplă posibilitate teoretică, ci o constantă latentă. Până când nu vom înțelege că educația este cel mai puternic antivirus, vom rămâne, cu toții, la un singur clic distanță de prăbușire.

Cuvinte cheie: securitate cibernetică, inginerie socială, cultură organizațională, factor uman, conștientizare digitală.

DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII MATEMATICE PRIN UTILIZAREA TEHNOLOGIEI DIGITALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL GIMNAZIAL – ÎNTRE DEMERS DIDACTIC ȘI REFLECȚIE PEDAGOGICĂ

Mirela MARIN,

Gradul didactic I, Profesor, Școala Gimnazială „Al. Vlahuță” Iași

Ines CREȚU,

Gradul didactic I, Profesor, Liceul Teoretic de Informatică „Grigore Moisil” Iași

Rezumat

Lucrarea propune o analiză asupra modului în care integrarea tehnologiei digitale în predarea matematicii contribuie la dezvoltarea creativității elevilor din ciclul gimnazial. Într-un context educațional aflat în continuă transformare, utilizarea instrumentelor digitale și a strategiilor interactive facilitează înțelegerea conceptelor abstracte, stimulează implicarea elevilor și susține formarea competențelor de gândire critică și creativă. Profesorii și elevii se află astăzi la intersecția dintre tehnologie și imaginație, instrumentele digitale tot mai diverse pot automatiza procese, pot face învățarea mai atractivă. Astfel, relația dintre inteligența artificială și creativitate poate deveni un parteneriat valoros. IA poate sprijini generarea de idei, personalizarea învățării și explorarea unor perspective diverse, în timp ce creativitatea umană oferă sens, originalitate și profunzime. Demersul este fundamentat pe experiența didactică și pe observații sistematice realizate în activitatea la clasă.

Cuvinte cheie: inteligența artificială, creativitate, strategii integrate, quiz-uri interactive.

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ CA PARTENER EDUCAȚIONAL: TRANSFORMAREA ROLULUI PROFESORULUI ȘI PERSONALIZAREA ÎNVĂȚĂRII ÎN ERA DIGITALĂ

Alexandra Georgiana POENARU,

Doctor, grad didactic 1 / profesor, Colegiul Național „Roman Vodă”

Rezumat

Integrarea inteligenței artificiale în educație marchează o schimbare de paradigmă în modul de proiectare, desfășurare și evaluare a procesului didactic. Lucrarea de față explorează rolul emergent al inteligenței artificiale ca partener educațional, evidențiind impactul acesteia asupra redefinirii funcției profesorului și asupra personalizării învățării. Într-un context în care tehnologiile bazate pe algoritmi

intelenții permit analiza în timp real a performanțelor elevilor, adaptarea conținuturilor și furnizarea de feedback imediat, profesorul este repositionat dintr-un simplu furnizor de informație într-un facilitator al învățării și un ghid al dezvoltării competențelor critice.

Studiul analizează atât oportunitățile oferite de utilizarea inteligenței artificiale – precum învățarea adaptivă, eficientizarea evaluării și creșterea motivației elevilor – cât și provocările asociate, inclusiv riscurile de dependență tehnologică, problemele etice și necesitatea dezvoltării competențelor digitale ale cadrelor didactice. Metodologic, lucrarea se bazează pe o analiză critică a literaturii recente și pe exemple de bune practici din mediul educațional.

Cuvinte cheie: inteligența artificială, personalizarea învățării, competente digitale.

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ ȘI CREATIVITATEA ÎN EDUCAȚIE

Daniela BĂBUȘCĂ,

Profesor, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

Rezumat

În ultimii ani, inteligența artificială (IA) a devenit o prezență tot mai puternică în educație. De la aplicații care rezolvă probleme matematice până la platforme care pot scrie eseuri întregi, elevii au acum acces la instrumente extrem de avansate. Cu toate acestea, apare o întrebare esențială: cum putem folosi aceste tehnologii fără să ne pierdem creativitatea și capacitatea de a gândi independent? În această lucrare sunt prezentate câteva dintre instrumentele IA care pot fi utilizate atât de elevi cât și de profesori, evidențiind atât beneficiile, cât și riscurile utilizării IA în procesul instructiv-educativ. De asemenea, sunt propuse strategii prin care IA poate fi integrată eficient în educație fără a diminua capacitatea de gândire independentă.

Cuvinte cheie: Inteligență artificială (IA), creativitate, educație.

UTILIZAREA INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ÎN ÎNVĂȚAREA LIMBILOR STRĂINE

Liliana CHICU,

Grad didactic I, Școala Gimnazială "Alexandru Vlahuță", Iași

Rezumat

În ultimii ani, inteligența artificială (IA) a devenit un instrument inovator în domeniul educației, influențând semnificativ procesul de predare-învățare a limbilor străine. Acest articol analizează rolul IA în dezvoltarea competențelor lingvistice, evidențiind avantajele, limitele și impactul asupra elevilor și profesorilor. Studiul abordează aplicațiile practice ale IA, precum platformele adaptive, chatbot-urile educaționale și instrumentele de traducere automată, subliniind contribuția acestora la personalizarea învățării și la creșterea motivației elevilor. De asemenea, sunt discutate provocările etice și pedagogice asociate utilizării acestor tehnologii.

Cuvinte cheie: inteligență artificială, învățare asistată de tehnologie, limbi străine, educație digitală.

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Iulia NICOLAE,

Consilier școlar, grad I didactic, doctorand an II, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

Integrarea inteligenței artificiale (IA) în educație reprezintă o schimbare de paradigmă, cu potențialul de a personaliza învățarea, de a automatiza sarcini administrative și de a oferi feedback în timp real (Holmes et al., 2019; Luckin et al., 2016). Prezentul articol analizează impactul multidimensional al IA asupra procesului educațional, pe baza unei revizuii sistematice a literaturii publicate între 2018 și 2025 și a unui studiu de caz calitativ realizat în trei instituții de învățământ din România. Rezultatele evidențiază atât beneficii semnificative (adaptarea conținutului la nevoile individuale ale elevilor, asistență în evaluare, reducerea sarcinii cognitive a cadrelor didactice), cât și provocări majore (riscuri etice legate de confidențialitatea datelor, dependența tehnologică, inegalitatea accesului și necesitatea recalificării profesorilor) (Akgun & Greenhow, 2022; UNESCO, 2021). Pe baza unei analize multidimensionale, articolul concluzionează că IA nu înlocuiește profesorul, ci poate deveni un asistent puternic, cu condiția implementării unor politici educaționale responsabile, a formării continue a cadrelor didactice și a dezvoltării unor cadre etice robuste (European Commission, 2022).

Cuvinte cheie: inteligență artificială, educație, personalizare, etică, învățare adaptivă, educație digitală, analiza datelor educaționale.

INVIZIBILI ȘI EXPUȘI: ILUZIA SECURITĂȚII ÎN ERA DIGITALĂ

Loredana TEREC-VLAD,

Profesor, doctor, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Rezumat

În hiperconectivitatea erei digitale, am interiorizat un paradox periculos: ne simțim „invizibili” și protejați în spatele ecranelor, ignorând faptul că suntem, în realitate, mai expuși ca oricând. Această lucrare demontează confortabila paradigmă conform căreia securitatea cibernetică este o problemă rezolvată de firewall-uri, parole complexe sau algoritmi. Argumentul central al intervenției este că trăim sub o iluzie a securității – un fals sentiment de siguranță generat de interfețe prietenoase și tehnologie invizibilă, care maschează o vulnerabilitate structurală profundă.

Analiza propusă se concentrează pe trei dimensiuni majore ale acestei iluzii. În primul rând, „paradoxul vizibilității”: deși utilizatorul se crede anonim, amprenta sa digitală, comportamentele și datele biometrice sunt monitorizate, agregate și comercializate în timp real. În al doilea rând, „armura de hârtie” a securității tradiționale – se va demonstra cum instrumentele defensive clasice devin ineficiente în fața atacurilor asimetrice, a *social engineering*-ului și a amenințărilor insidioase (precum credential harvesting-ul), care exploatează întotdeauna factorul uman, nu pe cel tehnologic. În final, vom explora „ecosistemele orbe”, arătând cum expansiunea precipitată a Internet of Things (IoT) a extins perimetrul de atac în casele noastre, transformând obiectele banale în vectori de vulnerabilitate. Scopul acestei dezbateri nu este de a genera fatalism tehnologic, ci de a provoca o trezire din „letargia digitală”. Lucrarea concluzionează că singura apărare reală împotriva acestei expunerii masive este renunțarea la iluzia delegării responsabilității către tehnologie și dezvoltarea unei *reziliențe cognitive* – o cultură a vigilenței în care securitatea devine un reflex, nu un produs.

Cuvinte cheie: securitate cibernetică, iluzia securității, amprentă digitală, factor uman, Internet of Things (IoT), reziliență digitală, inginerie socială.

DEPRESIA ȘI ANXIETATEA LA ADOLESCENȚI ÎN ERA DIGITALĂ – RECUNOAȘTERE TIMPURIE ȘI INTERVENȚIE ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Lidia SANDULEAC,

medic psihiatru, doctorand, asist.univ., Universitatea de Studii Europene din Moldova

Aurelia GLĂVAN,

neurolog, dr. hab. în psihologie, prof. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, <https://orcid.org/0000-0002-2549-5367>

Rezumat

Sănătatea mintală a adolescenților reprezintă una dintre cele mai presante provocări ale medicinei contemporane. Datele epidemiologice indică o creștere semnificativă a prevalenței tulburărilor depresive și anxioase în rândul tinerilor cu vârste cuprinse între 11 și 18 ani, această tendință accentuându-se considerabil după 2010, odată cu generalizarea accesului la smartphone-uri și platforme de socializare. Cercetările recente evidențiază o corelație semnificativă, deși de mărime mică spre moderată, între utilizarea rețelelor sociale și simptomele depresive și anxioase la adolescenți (Ivie et al., 2020; Weigle & Shafi, 2024). Relația este complexă, bidirecțională și puternic influențată de modalitatea de utilizare: consumul pasiv (scroll fără interacțiune activă) este asociat cu un risc mai mare de stare depresivă, în timp ce utilizarea activă și interacțiunea socială autentică pot avea efecte protective. Mecanismele implicate includ comparația socială negativă, fenomenul FOMO (fear of missing out), cyberbullying-ul, perturbarea somnului prin utilizarea nocturnă a ecranelor, precum și contagiunea psihiatrică mediată de conținuturile online. Un aspect de interes clinic deosebit îl reprezintă fenomenul autodiagnozării pe baza conținutului TikTok sau Instagram, care complică procesul de evaluare și tratament.

Prezentarea propune un model practic de recunoaștere timpurie a simptomelor depresive și anxioase în mediul școlar, adresat cadrelor didactice și psihologilor școlari, cu accent pe semnele comportamentale observabile în clasă, instrumentele de screening validate pe populația de vârstă (PHQ-A, GAD-7) și modelul intervenției în trepte: profesor – psiholog școlar – medic psihiatru. Scopul este de a facilita colaborarea interdisciplinară și de a reduce intervalul dintre apariția simptomelor și accesul la îngrijire specializată.

Cuvinte cheie: depresie adolescenți, anxietate, rețele sociale, sănătate mintală, FOMO, cyberbullying, intervenție școlară, screening, era digitală

Abstract

Adolescent mental health represents one of the most pressing challenges in contemporary medicine. Epidemiological data indicate a significant increase in the prevalence of depressive and anxiety disorders among young people aged 11 to 18, a trend that has accelerated considerably since 2010, coinciding with the widespread adoption of smartphones and social media platforms. Recent research highlights a significant, albeit small to moderate, correlation between social media use and depressive and anxiety symptoms in adolescents (Ivie et al., 2020; Weigle & Shafi, 2024). The relationship is complex, bidirectional, and strongly influenced by the type of use: passive consumption (scrolling without active interaction) is associated with a higher risk of depressive states, whereas active use and genuine social interaction may have protective effects. The mechanisms involved include negative social comparison, the fear of missing out (FOMO), cyberbullying, sleep disruption due to nocturnal screen use, and psychiatric contagion mediated by online content.

A phenomenon of particular clinical interest is self-diagnosis based on TikTok or Instagram content, which significantly complicates the assessment and treatment process. The presentation proposes a practical model for the early recognition of depressive and anxiety symptoms in the school setting, addressed to teachers and school psychologists, with emphasis on observable behavioral signs in the classroom, age-validated screening tools (PHQ-A, GAD-7), and a stepped intervention model: teacher – school psychologist – psychiatrist. The aim is to facilitate interdisciplinary collaboration and reduce the interval between symptom onset and access to specialized care.

Keywords: adolescent depression, anxiety, social media, mental health, FOMO, cyberbullying, school intervention, screening, digital age.

DE LA JOC LA PERFORMANȚĂ - STRATEGII INOVATIVE DE STIMULARE A CREATIVITĂȚII LA ELEVII DE CLASA A IV-A

Gabriela-Marcelina MAXIM,

Grad didactic I, Director adjunct, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași, I.S.J. Iași

Ana-Maria PÂNZARU,

Grad didactic I, inspector școlar învățământ primar, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță”

Iași, I.S.J. Iași

Rezumat

Creativitatea reprezintă una dintre competențele esențiale ale secolului XXI, fiind fundamentală pentru dezvoltarea elevilor și adaptarea acestora la cerințele societății contemporane. Lucrarea analizează rolul jocului didactic și al strategiilor inovative în stimularea creativității la elevii de clasa a IV-a. Sunt evidențiate metode precum învățarea prin joc, abordarea interdisciplinară și utilizarea tehnologiei digitale, precum și impactul acestora asupra motivației și performanței școlare.

Cuvinte cheie: creativitate, joc didactic, performanță.

INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ SAU NATIVĂ?

Claudia-Vasilica ASOLTANEI,

Profesor grad didactic I, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

Rezumat

Digitalizarea sistemului educațional din România a înregistrat o evoluție graduală, însă a devenit cu adevărat vizibilă și semnificativă în perioada pandemiei. Această perioadă de criză a impus adaptarea rapidă a cadrelor didactice, elevilor și instituțiilor de învățământ la noile tehnologii digitale, accelerând procesul de integrare a tehnologiei în procesul educațional. În acest context, profesorii au fost nevoiți să își actualizeze constant cunoștințele și competențele digitale, pentru a putea crea și utiliza resurse educaționale inovatoare, în timp ce și elevii și-au dezvoltat abilități informatice esențiale pentru navigarea și utilizarea eficientă a mediului digital.

O componentă importantă în această tranziție a fost apariția și utilizarea inteligenței artificiale, care a oferit cadrelor didactice și elevilor instrumente diverse pentru facilitarea procesului de învățare. Printre aceste instrumente se numără fișe de lucru, teste, proiecte didactice și resurse personalizate, toate contribuind la diversificarea și eficientizarea metodelor educaționale. În plus, elevii au început să apeleze tot mai frecvent la asistența AI pentru a primi ajutor la rezolvarea temelor, pentru clarificarea conținuturilor neînțelese în timpul orelor de clasă și, în unele cazuri, pentru transcrierea datelor, fără a le procesa sau interpreta în mod critic.

Această utilizare crescută a AI în procesul educațional, deși benefică, ridică și anumite probleme. În special, elevii pot ajunge să nu își folosească la potențialul maxim inteligența nativă, creativitatea și gândirea critică, preferând soluțiile rapide și automate oferite de sistemele de inteligență artificială. Astfel, riscul de pierdere a abilităților cognitive esențiale devine o preocupare

importantă pentru specialiști și cadre didactice, fiind necesară o monitorizare atentă a modului în care aceste tehnologii sunt integrate în procesul educațional.

De asemenea, inteligența artificială nu este imună la erori sau disfuncționalități. În anumite situații, aceasta poate genera soluții greșite sau imagini necorespunzătoare, ceea ce poate duce la interpretări eronate sau la confuzie în rândul utilizatorilor. De exemplu, în cazul unui exercițiu specific, am solicitat un exemplu de matrice pentru care determinantul produsului lor este zero, dar determinantul produsului dintre a doua matrice și prima nu era zero, iar AI a repetat greșeala de mai multe ori, chiar și după indicații clare despre unde se află eroarea. Aceste exemple evidențiază necesitatea de a folosi inteligența artificială cu precauție și discernământ, recunoscând limitările acesteia și evitând dependența excesivă de aceste tehnologii.

În concluzie, inteligența artificială reprezintă o resursă valoroasă în procesul educațional, dar utilizarea sa trebuie să fie atent controlată, critică și responsabilă. Este esențial ca sistemul educațional să adopte o abordare echilibrată, valorificând beneficiile inteligenței artificiale, dar și fiind conștient de riscurile și limitările sale, pentru a asigura o dezvoltare armonioasă a competențelor și abilităților elevilor în era digitală.

Cuvinte cheie: inteligența artificială, proces educațional, inteligența nativă.

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Mirela BALTĂ,

profesor pentru învățământul primar, Școala gimnazială nr. 13, Botoșani

Rezumat

Inteligența artificială (IA) influențează tot mai mult domeniul educației, transformând modul în care se desfășoară procesul de predare și învățare. Aceasta aduce numeroase beneficii, dar și provocări care necesită o gestionare atentă. Unul dintre principalele avantaje ale utilizării IA este personalizarea învățării. Elevii pot beneficia de conținut adaptat nivelului și ritmului propriu, ceea ce duce la o înțelegere mai eficientă și la o implicare mai mare în procesul educațional. De asemenea, accesul la informație este mult îmbunătățit prin intermediul platformelor digitale și al asistenților virtuali, permițând învățarea în orice moment și din orice loc. Cu toate acestea, există și dezavantaje. Dependența de tehnologie poate afecta dezvoltarea gândirii critice, iar reducerea interacțiunii umane poate influența negativ relația profesor-elev. În plus, accesul inegal la tehnologie poate accentua diferențele dintre elevi. În concluzie, inteligența artificială are un rol important în modernizarea educației, oferind multiple oportunități de îmbunătățire a procesului de învățare. Totuși, este esențial ca implementarea sa să fie echilibrată, astfel încât beneficiile să fie valorificate, iar riscurile să fie reduse.

Cuvinte cheie: IA, educație, tehnologie, viitor.

POATE INTELIGENȚA ARTIFICIALĂ SĂ ÎMBUNĂTĂȚEASCĂ INTELIGENȚA UMANĂ ? PERSPECTIVE ASUPRA VIITORULUI EDUCAȚIEI

Darius-Iosua PĂPARĂ,

Doctorand, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Republica Moldova

Rezumat

Dezvoltarea accelerată a domeniului inteligenței artificiale generează transformări semnificative în domeniul educației, ridicând întrebări esențiale privind relația dintre inteligența umană și cea artificială. Lucrarea de față explorează în ce măsură inteligența artificială poate să contribuie la îmbunătățirea inteligenței umane, analizând perspective teoretice și aplicații practice prin prisma educației în societatea contemporană. Sunt evidențiate rolurile emergente ale tehnologiilor inteligente în personalizarea învățării, optimizarea proceselor cognitive și sprijinirea dezvoltării competențelor metacognitive ale elevilor și studenților. Totodată, lucrarea abordează critic riscurile asociate utilizării excesive a inteligenței artificiale, precum dependența cognitivă, reducerea efortului intelectual și posibila diminuare a gândirii critice și abilității de adoptare a deciziilor într-un mod independent de imixtiunea inteligenței artificiale.

În acest context, este subliniată necesitatea unei integrări echilibrate a inteligenței artificiale în domeniul educației, care să valorifice potențialul acesteia fără a substitui procesele autentice de învățare – încă specifice individului uman. Prin prisma unei abordări interdisciplinare, lucrarea propune o viziune asupra viitorului educației în care colaborarea dintre om și tehnologie devine esențială pentru dezvoltarea unei inteligențe augmentate care va fi adaptată cerințelor societății digitale. Concluziile investigațiilor noastre evidențiază faptul că inteligența artificială poate să reprezinte un

catalizator al dezvoltării cognitive a individului uman numai în condițiile unei utilizări conștiente, etice și bine fundamentată din punct de vedere pedagogic și cultural.

Cuvinte cheie: inteligență artificială; inteligență umană; educație; învățare personalizată, gândire critică; tehnologii educative.

IMPACTUL INTELIGENȚEI ARTIFICIALE ASUPRA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

Roxana-Maria TABAC,

Profesor pentru educație timpurie, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” din Iași,
masterand, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Rezumat

Inteligența artificială începe să redefinească tot mai profund modul în care are loc învățarea, ridicând o întrebare esențială: va schimba fundamental educația sau este doar un instrument util? Plecând de la această dilemă, lucrarea de față explorează modul în care această tehnologie își pune amprenta asupra procesului educațional, evidențiind atât oportunitățile, cât și potențialele riscuri. În contextul actual, definit printr-o nevoie accentuată de adaptabilitate, autonomie, gândire critică și utilizare responsabilă a tehnologiei, în instituțiile de învățământ inteligența artificială este folosită tot mai frecvent. Cu toate acestea, autorii subliniază că efectele sale nu sunt încă pe deplin conturate, fiind în curs de dezvoltare și, în anumite contexte, supraestimate. Studiul valorifică atât perspective teoretice, cât și exemple din practica educațională, evidențiind modalitățile prin care inteligența artificială este integrată în activitatea didactică, în special în educația timpurie.

Cuvinte cheie: inteligență artificială, educație, gândire critică, adaptabilitate, personalizarea învățării, tehnologie.

EDUCAȚIE PRIN NOILE TEHNOLOGII: OPORTUNITĂȚI ȘI INSTRUMENTE PENTRU INTEGRAREA EDUCAȚIEI PENTRU MEDIU

Antonia – Sophia TERECE-VLAD,

Școala Gimnazială „Mihai Eminescu”, Rădăuți Suceava

Daniel TERECE-VLAD,

Școala Gimnazială „Sf. Stelian” Rădăuți, Suceava

Rezumat

În contextul în care societatea contemporană este marcată de o accelerație tehnologică fără precedent, dar și de o criză ecologică globală, sistemul educațional este chemat să răspundă unei duble provocări. Deși noile tehnologii (NTIC) au fost adoptate masiv în procesul de predare-învățare, ele sunt adesea percepute ca fiind în opoziție cu conceptul de sustenabilitate. Această lucrare își propune să demonteze acest mit, explorând modul în care instrumentele digitale pot deveni cel mai puternic vector al educației pentru mediu.

Intervenția va analiza modul în care tehnologia facilitează trecerea de la o învățare teoretică, desprinsă de realitate, la o experiență imersivă și empatică. Vor fi prezentate framework-uri practice de integrare a educației ecologice prin intermediul noilor tehnologii, cum ar fi: utilizarea Realității Virtuale (VR) și Augmentate (AR) pentru vizualizarea impactului schimbărilor climatice sau a defrișărilor; implicarea elevilor în proiecte de *citizen science* (știința cetățeanului) prin aplicații mobile de monitorizare a calității aerului sau a biodiversității locale; și utilizarea platformelor de gamificare pentru calculul și reducerea amprentei de carbon.

De asemenea, lucrarea nu va evita paradoxul „tehnologiei verzi”: cum învățăm despre protejarea naturii folosind dispozitive care consumă resurse. Astfel, se va sublinia necesitatea dezvoltării unei gândiri critice (digital eco-literacy) prin care elevii să înțeleagă atât potențialul tehnologic, cât și costurile sale ecologice. În concluzie, integrarea educației pentru mediu prin noile tehnologii nu doar că modernizează actul educativ, dar transformă elevii din simpli consumatori pasivi de conținut digital în cetățeni responsabili, capabili să folosească inovația tehnologică ca pe un instrument de advocacy și acțiune ecologică directă.

Cuvinte cheie: educație pentru mediu, tehnologii emergente, inovație didactică, realitate virtuală (VR), sustenabilitate, gândire critică digitală.

SECȚIUNEA III

ACTUALITATE ȘCOLARĂ ȘI PERSPECTIVE SOCIO-EMOȚIONALE

Moderatori:

- ✓ Lector univ. dr. **Alice Florentina PRUTEANU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Lector univ. dr. Gianina Narcisa **CARANFIL**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Prof. **Mura BARGAN**, director Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași
- ✓ Prof. **Diana ANTON**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

AUTENTICITATE, COMUNICARE ASERTIVĂ ȘI DISCONFORT INTERPERSONAL ÎN SITUAȚII DE TĂCERE

Silvia BRICEAG,

Profesor univ., doctor în psihologie, șefa Catedrei de Psihologie, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Republica Moldova, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7391-8515>

Maria RUSU,

Master în psihologie, mediator, Biroul de Mediere „Mediatorul Rusu Maria”, Bălți, Republica Moldova

Rezumat

Lucrarea investighează relația dintre autenticitate, comunicarea asertivă și disconfortul interpersonal resimțit în situații de tăcere, propunând o abordare conceptuală în care tăcerea este înțeleasă nu ca simplă absență a comunicării, ci ca un spațiu relațional complex, încărcat de semnificații psihologice. Un indicator relevant al echilibrului psihologic îl constituie modul în care indivizii percep și gestionează momentele de tăcere, acestea reflectând nivelul de congruență intrapersonală și calitatea funcționării relaționale.

În contextul socio-cultural contemporan, caracterizat prin accentul pe exprimare continuă și expunere interpersonală, tăcerea dobândește un caracter ambivalent, putând reflecta atât procese adaptative de autoreglare și reflecție, cât și vulnerabilități asociate anxietății sociale, nevoii de validare sau insecurității relaționale. Pornind de la această premisă, cercetarea își propune să analizeze mecanismele psihologice care mediază experiența subiectivă a tăcerii, prin raportare la nivelul de autenticitate și competențele de comunicare asertivă.

Fundamentată teoretic în paradigma umanist-existențială, lucrarea abordează autenticitatea ca expresie a congruenței dintre experiența internă și comportamentul manifest, iar comunicarea asertivă ca abilitate de exprimare echilibrată a nevoilor, emoțiilor și opiniilor, în condițiile respectării reciproce a limitelor interpersonale. În acest cadru, disconfortul interpersonal este conceptualizat ca expresie a tensiunii dintre tendința de autoexprimare autentică și presiunile de conformare socială, în timp ce tăcerea este analizată ca un context privilegiat în care aceste dinamici devin manifeste.

Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 63 de participanți, cu caracteristici socio-demografice variate, selectați prin eșantionare aleatorie stratificată. Pentru evaluarea variabilelor au fost utilizate instrumente psihometrice validate: chestionarul de autenticitate (Wood et al., 2008) și Assertion Inventory (Gambrill & Richey, 1975). Designul metodologic a vizat atât analiza descriptivă a variabilelor, cât și investigarea relațiilor dintre acestea prin metode statistice corelaționale (coeficientul Pearson).

Rezultatele obținute confirmă ipoteza generală a studiului și evidențiază existența unor relații semnificative între variabilele investigate. Autenticitatea corelează negativ cu disconfortul interpersonal ($r \approx -0.40 / -0.60$, $p \leq 0.01$), iar comunicarea asertivă prezintă, de asemenea, o corelație negativă semnificativă cu disconfortul ($r \approx -0.35 / -0.55$, $p \leq 0.01$). În același timp, între autenticitate și asertivitate se evidențiază o corelație pozitivă ($r \approx +0.40 / +0.65$, $p \leq 0.01$), sugerând o interdependență funcțională între aceste dimensiuni psihologice. Un rezultat relevant al cercetării îl constituie identificarea rolului mediator al autenticității în relația dintre asertivitate și disconfort interpersonal. Astfel, efectul adaptativ al comunicării asertive asupra reducerii disconfortului este amplificat în condițiile unei congruențe interne ridicate. În absența autenticității, comportamentele asertive pot căpăta un caracter formal sau tensionat, fără a conduce la diminuarea reală a disconfortului relațional.

Datele descriptive indică, de asemenea, o prevalență a nivelurilor ridicate de autenticitate și asertivitate, asociată cu niveluri mai scăzute de disconfort interpersonal, susținând rolul protector al acestor resurse psihologice. Persoanele caracterizate prin autenticitate și competențe asertive manifestă o toleranță crescută față de ambiguitatea relațională și interpretează tăcerea ca spațiu funcțional de reflecție, autoreglare și procesare internă. În contrast, nivelurile scăzute ale acestor dimensiuni sunt asociate cu perceperea tăcerii ca situație amenințătoare, corelată cu anxietate, insecuritate și

sensibilitate la evaluare negativă. În ansamblu, rezultatele susțin modelul teoretic propus, conform căruia tăcerea interpersonală funcționează ca un indicator sensibil al congruenței intrapsihice și al maturității relaționale. Experiența tăcerii este una profund subiectivă, fiind filtrată prin nivelul de autenticitate, încrederea în sine și competențele de comunicare ale individului.

Studiul realizat evidențiază importanța dezvoltării autenticității și a comunicării asertive ca resurse psihologice fundamentale pentru optimizarea relațiilor interpersonale și reducerea disconfortului asociat situațiilor de tăcere. Prin această abordare integrativă, tăcerea este reconceptualizată ca indicator al echilibrului intrapsihic și ca oportunitate de dezvoltare personală, oferind totodată direcții relevante pentru intervenții psihoeducaționale orientate spre consolidarea congruenței intrapersonale și a competențelor relaționale.

Cuvinte cheie: Autenticitate; autoreglare emoțională; comunicare asertivă; congruență intrapersonală; dinamica relațională, disconfort interpersonal; tăcere interpersonală.

Authenticity, assertive communication and interpersonal discomfort in situations of silence

Abstract

The paper investigates the relationship between authenticity, assertive communication and interpersonal discomfort felt in situations of silence, proposing a conceptual approach in which silence is understood not as a simple absence of communication, but as a complex relational space, loaded with psychological meanings. The way in which individuals perceive and manage moments of silence reflects the level of intrapersonal congruence and the quality of relational functioning, constituting a relevant indicator of psychological balance.

In the contemporary socio-cultural context, characterized by the emphasis on continuous expression and interpersonal exposure, silence acquires an ambivalent character, being able to reflect both adaptive processes of self-regulation and reflection, as well as vulnerabilities associated with social anxiety, the need for validation or relational insecurity. Starting from this premise, the research aims to analyze the psychological mechanisms that mediate the subjective experience of silence, by relating to the level of authenticity and assertive communication skills.

Theoretically grounded in the humanistic-existential paradigm, the work approaches authenticity as an expression of congruence between internal experience and manifest behavior, and assertive communication as the ability to express needs, emotions and opinions in a balanced way, while respecting interpersonal boundaries. In this framework, interpersonal discomfort is conceptualized as an expression of the tension between the tendency for authentic self-expression and the pressures of social conformity, while silence is analyzed as a privileged context in which these dynamics become manifest.

The research was conducted on a sample of 63 participants, with varied socio-demographic characteristics, selected through stratified random sampling. Validated psychometric instruments were used to evaluate the variables: the Authenticity Questionnaire (Wood et al., 2008) and the Assertion Inventory (Gambrill & Richey, 1975). The methodological design aimed at both the descriptive analysis of the variables and the investigation of the relationships between them through correlational statistical methods (Pearson coefficient).

The results obtained confirm the general hypothesis of the study and highlight the existence of significant relationships between the investigated variables. Authenticity correlates negatively with interpersonal discomfort ($r \approx -0.40 / -0.60$, $p \leq 0.01$), and assertive communication also presents a significant negative correlation with discomfort ($r \approx -0.35 / -0.55$, $p \leq 0.01$). At the same time, a positive correlation is highlighted between authenticity and assertiveness ($r \approx +0.40 / +0.65$, $p \leq 0.01$), suggesting a functional interdependence between these psychological dimensions.

A relevant result of the research is the identification of the mediating role of authenticity in the relationship between assertiveness and interpersonal discomfort. Thus, the adaptive effect of assertive communication on reducing discomfort is amplified under conditions of high internal congruence. In the absence of authenticity, assertive behaviors can take on a formal or tense character, without leading to a real reduction in relational discomfort.

Descriptive data also indicate a prevalence of high levels of authenticity and assertiveness, associated with lower levels of interpersonal discomfort, supporting the protective role of these psychological resources. Individuals characterized by authenticity and assertive skills demonstrate increased tolerance for relational ambiguity and interpret silence as a functional space for reflection, self-regulation, and internal processing. In contrast, low levels of these dimensions are associated with the perception of silence as a threatening situation, correlated with anxiety, insecurity, and sensitivity to negative evaluation.

Overall, the results support the proposed theoretical model, according to which interpersonal silence functions as a sensitive indicator of intrapsychic congruence and relational maturity. The experience of

silence is a deeply subjective one, being filtered through the level of authenticity, self-confidence, and communication skills of the individual.

The study highlights the importance of developing authenticity and assertive communication as fundamental psychological resources for optimizing interpersonal relationships and reducing the discomfort associated with silence. Through this integrative approach, silence is reconceptualized as an indicator of intrapsychic balance and as an opportunity for personal development, while also providing relevant directions for psychoeducational interventions aimed at strengthening intrapersonal congruence and relational skills.

Keywords: Authenticity; assertive communication; interpersonal silence; interpersonal discomfort; intrapersonal congruence; emotional self-regulation; relational dynamics.

DIMENSIUNI ACTUALE ALE CLIMATULUI ȘCOLAR ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA DEZVOLTĂRII SOCIO-EMOȚIONALE

Aurelia GLĂVAN,

Profesor univ., dr. hab., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” Chișinău,

Rodica GHIMPU,

doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău,

<https://orcid.org/0009-0005-1513-6669>

Rezumat

Climatul școlar reprezintă un factor determinant în dezvoltarea armonioasă a elevilor, influențând nu doar performanțele academice, ci și dimensiunile socio-emoționale ale personalității acestora. În contextul transformărilor educaționale contemporane, marcate de digitalizare, diversitate culturală și presiuni academice crescute, analiza climatului școlar devine esențială. Lucrarea de față își propune să exploreze principalele dimensiuni ale climatului școlar actual și să evidențieze impactul acestora asupra dezvoltării socio-emoționale a elevilor. Metodologia utilizată este de tip teoretic-analitic, bazată pe sinteza literaturii de specialitate recente. Rezultatele evidențiază rolul relațiilor interpersonale, al siguranței psihologice și al suportului emoțional în formarea competențelor socio-emoționale. Concluziile subliniază necesitatea implementării unor strategii educaționale centrate pe elev și pe bunăstarea acestuia.

Cuvinte-cheie: climat școlar, dezvoltare socio-emoțională, elevi, educație, relații interpersonale, bunăstare.

DEPENDENȚA DE INTERNET ȘI STĂRILE EMOȚIONALE ALE PREADOLESCENȚILOR

Elena LOSÎI,

Profesor univ., dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Tehnologia a devenit o parte componentă și importantă din viața copiilor și adolescenților. Utilizarea tehnologiilor contemporane ușurează foarte mult existența. Doar că cercetătorii constată faptul că aflarea unei perioade îndelungate în fața ecranelor și pe internet devine o problemă atunci când acest fapt afectează capacitatea unui copil de a avea o viață normală și pot conduce la apariția unor comportamente dependente. În studiile de specialitate sunt descrise numeroase comportamente ce denotă instalarea dependenței de internet: pierderea noțiunii timpului atâta timp cât este online, reduce orele de somn necesare pentru a petrece timp online; preferă să petreacă timpul în fața gadget-urilor în detrimentul timpului petrecut cu prietenii sau familia, pierde interesul pentru activitățile pentru care altă dată era interesat, manifestă comportamente de agresivitate, furie atunci când timpul petrecut online este întrerupt etc.

Aflarea îndelungată în spațiul virtual condiționează schimbări și în stările emoționale ale preadolescenților. Într-un studiu experimental realizat asupra 88 de preadolescenți au fost identificate scoruri înalte la variabile precum anxietatea, rigiditatea, nervozitatea și agresivitatea. Aceste rezultate vin să confirme constatările făcute în urma studiilor realizate în ultimii ani, care demonstrează că atunci când copiii petrec prea mult timp în internet manifestă comportamente de izolare socială în viața reală, stări de nervozitate și anxietate, capacități reduse de concentrare și nivel mic de angajament în alte activități. Utilizarea excesivă a tehnologiei în rândul preadolescenților evidențiază o corelație clară între expunerea prelungită la mediul digital și apariția unor schimbări în sfera psihoemoțională. Preadolescența, etapă marcată de instabilitate afectivă, dezvoltare identitară și vulnerabilitate în reglarea emoțiilor, reprezintă o perioadă critică în care influențele externe, în special cele provenite din mediul digital, pot avea un impact profund asupra sănătății mintale. Utilizarea

excesivă și disfuncțională a gadgeturilor devine, în acest context, un factor de risc major, contribuind la perturbarea proceselor de autoreglare emoțională, la scăderea toleranței la frustrare, la retragere socială și la reducerea motivației școlare.

Pentru a utiliza tehnologia cu moderație este necesar ca părinții să ocupe o poziție activă, să asigure un control parental în selectarea jocurilor video, alegerea programelor televizate adecvate vârstei copilului, nivelului său de dezvoltare, implicarea copiilor în treburile casnice, activități comune cu membrii familiei etc. Recunoașterea timpurie a semnelor asociate dependenței de gadgeturi este esențială pentru intervenția eficientă. Deși utilizarea moderată poate avea rol recreativ sau educativ, în anumite cazuri, aceasta se poate transforma într-un comportament disfuncțional cu impact negativ asupra dezvoltării psihoemoționale a elevului.

Cuvinte cheie: preadolescent, dependență, dependența de internet, anxietate, nervozitate, rigiditate, agresivitate.

PERSPECTIVE ASUPRA REZILIENȚEI

Valentina OLĂRESCU,

Profesor universitar, doctor în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova, ORCID ID: 0000-0001-8019-8907

Diana BUGANU,

doctor în psihologie, director, Școala Gimnazială „Octavian Voicu”, Bacău,
ORCID ID: 0009-0002-8167-2177

Rezumat

Articolul analizează domeniul rezilienței în rândul adolescenților, prezentând repere teoretice, modele neurobiologice și ecologice, precum și tendințele actuale în cercetare. Adolescenții se confruntă cu multiple provocări, precum schimbările corporale, identitatea, presiunea colegilor și așteptările părinților. Rezistența la adolescenți reprezintă capacitatea lor de a face față stresului, presiunilor sociale și emoționale, păstrându-și echilibrul și sănătatea mentală. Sunt discutate teoriile clasice, precum cele ale trăsăturilor de personalitate și ale sistemelor ecologice, precum și abordările moderne care consideră reziliența ca proces dinamic și multinivelar, influențat de factori biologici, sociali și culturali.

Factori precum sprijinul familial, prietenii solide, abilitățile de comunicare și strategiile de coping sunt esențiale în consolidarea rezilienței. Este important ca adulții să ofere un mediu sigur și susținător, încurajând autonomia și exprimarea emoțiilor. În lucrare se evidențiază impactul pandemiei de COVID-19, accentuând rolul tehnologiei și al mediului digital în formarea și susținerea rezilienței. Dezvoltarea rezilienței îi ajută să gestioneze aceste situații dificile, promovând adaptabilitatea și încrederea în sine. În plus, se subliniază importanța intersecționalității, politicilor publice și intervențiilor adaptate diversității identităților adolescenților.

Articolul promovează o perspectivă holistică, integrând cercetarea, practică și politici pentru dezvoltarea rezilienței, și evidențiază necesitatea cercetărilor longitudinale și a utilizării tehnologiei pentru înțelegerea proceselor de adaptare în mediile digitale în continuă schimbare. Promovarea rezilienței în rândul adolescenților contribuie la prevenirea problemelor de sănătate mentală, precum anxietatea și depresia, și le asigură o tranziție mai ușoară către maturitate. În concluzie, dezvoltarea rezilienței este crucială pentru o adolescență sănătoasă și echilibrată.

Cuvinte cheie: reziliență, adolescență, diversitatea identităților adolescenților, dezvoltarea, susținerea și promovarea rezilienței.

PATOGENIA ANXIETĂȚII INFANTILE ÎN CONTEXT NEUROPSIHOLOGIC

Valentina OLĂRESCU,

Profesor univ. dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău,
ORCID ID: 0000-0001-8019-8907

Nina CRASEVICI,

Student, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

Articolul reflectă aspecte neuropsihologice ale anxietății la copii. Anxietatea este definită ca o emoție orientată spre viitor, caracterizată prin sentimente de neliniște, tensiune sau îngrijorare care provin din anticiparea unui pericol sau a unei amenințări viitoare, mai degrabă decât a uneia imediată. În lucrare sunt revizuite lucrările științifice axate pe descrierea mecanismelor declanșării emoțiilor, inclusiv anxietății. Pentru a înțelege reacțiile, aparent inexplicabile ale copilului - furie, retragerea din activități sau blocaj în învățare, se face referință la structurile profunde ale creierului, în special la sistemul limbic, care reprezintă ansamblul structurilor cerebrale asociate cu procesarea emoțiilor.

Articolul dezvăluie traseul circuitelor cerebrale complexe, care este activat de stimuli proveniți din mediul înconjurător și care trec prin analizatori, iar ulterior declanșează manifestări comportamentale problematice.

Cuvinte cheie: neuroștiință, anxietate, impuls nervos, structuri cerebrale, cortex, subcortex

Pathogenesis of childhood anxiety in a neuropsychological context

Abstract

The article reflects neuropsychological aspects of anxiety in children. Anxiety is defined as a future-oriented emotion, characterized by feelings of uneasiness, tension, or worry that arise from the anticipation of a future danger or threat, rather than an immediate one. The article reviews scientific works focused on describing the mechanisms of triggering emotions, including anxiety. To understand the child's seemingly inexplicable reactions - anger, withdrawal from activities, or blockage in learning, reference is made to the deep structures of the brain, in particular to the limbic system, which represents the set of brain structures associated with the processing of emotions. The article reveals the path of complex brain circuits, which are activated by stimuli from the environment and pass through analyzers, and subsequently trigger problematic behavioral manifestations.

Keywords: neuroscience, anxiety, nervous impulse, brain structures, cortex, subcortex

TULBURĂRI DE LIMBAJ LA COPII DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ: EVALUARE ȘI TERAPIE

Valentina OLĂRESCU,

Profesor univ., dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău,

ORCID ID: 0000-0001-8019-8907

Diana BUGANU

Dr. în psihologie, director, Școala Gimnazială „Octavian Voicu”, Bacău,

ORCID ID: 0009-0002-8167-2177

Rezumat

În lucrare se analizează literatura științifică din domeniul psihologiei vârștelor, logopediei, psihopedagogiei speciale referitor la limbaj, tulburări de limbaj la vârșta preșcolară, evaluarea și posibilități de remediere. Se explică termenii de depistare și identificare și se prezintă traseului intervenției complexe, obiectivele și direcțiile de realizare. Se caracterizează personalitatea preșcolarului din perspectiva situației sociale a dezvoltării și activității dominante la fiecare vârstă. Se detaliază aspectele evaluării preșcolarilor cu tulburări de limbaj și a rezultatelor obținute, în baza lor se elaborează ședințe logopedice de terapie a tulburărilor de limbaj identificate combinate cu tehnici psihologice. Impactul intervenției logopedice a fost pozitiv, au fost remediate tulburările de limbaj, extins vocabularul și dezvoltate și alte procese psihice.

Cuvinte cheie: tulburare de limbaj, preșcolari, neoformațiuni psihice, activitate dominantă, intervenție logopedică.

PARTICULARITĂȚI ALE ANXIETĂȚII ȘI REGLĂRII EMOȚIONALE LA ADOLESCENȚI

Oxana PALADI,

Profesor universitar doctor habilitat în psihologie,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din

Moldova, Chișinău, Republica Moldova, <https://orcid.org/0000-0002-6391-5035>

Elena BIVOL,

Masterandă, Psihologie clinică,

Facultatea Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din

Moldova, Chișinău, Republica Moldova, <https://orcid.org/0009-0007-0245-8006>

Rezumat

Studiul examinează relația dintre anxietate și reglarea emoțională în adolescență, etapă caracterizată prin vulnerabilitate psihologică accentuată. Fundamentat pe modele teoretice consacrate (Gross, Barlow), demersul investighează rolul dificultăților de autoreglare în intensificarea simptomelor anxioase. Eșantionul a inclus 133 de adolescenți, evaluați prin DERS și Scala de Anxietate Manifestată Taylor. Rezultatele indică predominanța nivelurilor moderate și ridicate de anxietate, concomitent cu dificultăți de reglare emoțională. Analizele evidențiază diferențe semnificative de gen, fetele prezentând scoruri mai ridicate, însă fără variații relevante în funcție de vârstă. Corelațiile Pearson relevă asocieri pozitive semnificative între anxietate și majoritatea dimensiunilor disfuncționale ale reglării emoționale, cu excepția impulsivității. Relația globală puternică dintre variabile confirmă rolul central al autoreglării emoționale în dinamica anxietății.

Concluziile subliniază necesitatea intervențiilor psihologice orientate spre dezvoltarea strategiilor adaptative de reglare emoțională la adolescenți.

Cuvinte cheie: reglare emoțională, anxietate, dificultăți de reglare emoțională, autoreglare adolescenți.

DEZVOLTAREA MECANISMELOR DE COPING ȘI A PERSONALITĂȚII LA VÂRSTA ADULTĂ

Igor RACU,

Profesor univ., dr. habilitat în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Maria Nicoleta MOCANU,

Dr. în psihologie, psiholog principal, psihoterapeut integrativ, Curtea de Apel Constanța, România

Rezumat

În acest articol sunt prezentate rezultatele unui studiu teoretico-experimental privind elaborarea și implementarea unui program formativ integrativ de intervenții psihologice orientat la schimbarea/ameliorarea mecanismelor de coping și a trăsăturilor de personalitate ale adultului. Sunt delimitate reperele principale ale experimentului formativ: obiectivele, ipoteza și metodologia demersului științific, este prezentată structura programului de intervenție, metodele și tehnicile specifice psihologice utilizate. Sunt evaluate efectele programului psihologic integrativ elaborat și implementat, este stabilită eficiența intervenției formative privind ameliorarea/ schimbarea mecanismelor de coping la vârsta adultă.

Organizarea experimentului formativ a avut la bază rezultatele unei cercetări constatative realizate pe un eșantion de 260 de adulți, 130 de bărbați și 130 de femei, populație non – clinică din România, cu vârsta între 22 – 50 ani în care am studiat impactul mecanismelor de coping cognitiv emoționale și comportamentale asupra profilului de personalitate de la vârsta adultă, am identificat factorii comuni care se află în spatele variabilelor mecanisme de coping și factorii de personalitate din modelul alternativ cu cinci factori (sociabilitate, căutare impulsivă de senzații, activitate, neuroticism – anxietate, agresivitate), am stabilit mecanismele de coping predictor ai impresiei favorabile, ca trăsătură de personalitate în profilul psihologic al adultului, am investigat legătura dintre mecanismele de coping și autocontrolul emoțional al adultului, precum și diferențele în funcție de gen, am evidențiat diferențele între mecanismele de coping cognitiv - emoționale și comportamentale ale adultului tânăr (22 – 29 ani) și ale adultului de vârstă medie (30 – 50 ani).

Scopul experimentului formativ realizat a fost schimbarea / ameliorarea mecanismelor de coping și a trăsăturilor de personalitate ale adultului printr-un program integrativ de intervenție psihologică, ca urmare a participării la acest program. Acesta are în vedere următoarele aspecte: *ameliorarea mecanismelor de coping disfuncționale ale adultului:* coping cognitiv emoțional - autoculpabilizare, ruminare, catastrofarea, culpabilizarea celorlalți; coping comportamental: acțiune instinctivă, evitare, acțiune indirectă, acțiune antisocială, acțiune agresivă; *dezvoltarea mecanismelor de coping coping cognitiv emoțional* (acceptare, refocalizare pozitivă, refocalizare pe planificare, reevaluare pozitivă, punerea în perspectivă); coping comportamental (acțiune asertivă, relaționare socială, căutarea suportului social, acțiune prudentă); *schimbarea la nivel semnificativ a trăsăturilor de personalitate din profilul psihologic de la vârsta adultă:* sociabilitate, căutare impulsivă de senzații, activitate, neuroticism – anxietate, agresivitate – ostilitate, dezirabilitate socială, autocontrolul emoțional, impresia bună.

Cuvinte cheie: coping, personalitate, intervenții psihologice, mecanisme de coping, vârsta adultă.

DEZVOLTAREA PERSONALITĂȚII ADOLESCENTULUI EDUCAT ÎN DIFERITE SITUAȚII SOCIALE DE DEZVOLTARE

Igor RACU,

Profesor univ., dr. habilitat în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

În acest articol sunt prezentate rezultatele unui studiu teoretico-experimental privind dezvoltarea personalității la vârsta adolescentă în funcție de Situația socială de dezvoltare – SSD (L. Vîgotskii). Cercetarea a fost realizată prin organizarea unui studiu constatativ în care au participat 100 de adolescenți: 50 din mediul rural și 50 din mediul urban, 50 sunt fete și 50 băieți, 43 de adolescenți din familii complete, 27 din familii incomplete și 30 din familii temporar dezintegrate. Scopul general lansat pentru experimentul constatativ - stabilirea diferențelor în personalitatea adolescentului determinate de situația socială de dezvoltare (tipul familiei: familii complete, incomplete/temporar dezintegrate; locul de trai: urban/rural). Ca și rezultate de bază în cadrul cercetării constatative am obținut diferențe în personalitatea adolescenților educați în diferite tipuri de familie, care locuiesc în mediu rural/mediu urban, dar și în funcție de genul lor.

Cuvinte cheie: personalitate, vârsta adolescentă, situația socială de dezvoltare, experiment constatativ.

RELAȚIA DINTRE STRES ȘI STIMA DE SINE LA TINERI

Iulia RACU,

Profesor univ., dr. habilitat, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Irina VLAS,

Asistent univ., doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Stresul este un fenomen din ce în ce mai investigat în diverse științe cum ar fi: medicina, psihologia, sociologia, științele educației ș.a. De asemenea, vom menționa că în ultimii ani din multitudinea de schimbări și transformări pe care le traversează mapamondul, se amplifică și incidența stresului în rândul populației. O etapă în dezvoltarea umană este tinerețea (20 – 35 de ani). Tinerii, la fel ca copii și adulții se confruntă cu stresul destul de frecvent, acesta fiind cauzat de provocările academice, de tensiunile sociale și familiale, schimbările legate de identitate și independență, precum și de emoții și sentimente și interrelaționarea cu cei din jur, tipice pentru această etapă de dezvoltare. O altă dimensiune relevantă în contextul vârstei tinere este stima de sine. Stima de sine este modalitatea prin care tânărul se evaluează pe sine.

În tinerețe, stima de sine este conceptualizată împreună cu identitatea de sine, care este încă în proces de formare și cristalizare. Pornind de la cele expuse, am proiectat și întreprins o cercetare a relației dintre nivelul de manifestare a stresului și stimei de sine la tineri. Am investigat stresul la tineri prin aplicarea a două chestionare: *Scala de percepție a stresului după S. Levenstein și Chestionarul de evaluare a stresului individual J. Melgosa*, iar stima de sine prin: *Scala Stimei de Sine Rosenberg*. Testele enumerate au fost administrate pe un eșantion de 227 de tineri cu vârste cuprinse între 20 și 35 de ani. Scorul între 21 și 30 puncte indică stimă de sine moderată, astfel tinerii ce manifestă nivel intens de percepție a stresului se situează la un nivel moderat al stimei de sine (28,55 (v.m.)). Punctajul între 31 și 40 reprezintă nivel ridicat al stimei de sine, astfel tinerii cu nivel foarte ridicat de stres resimțit se caracterizează printr-un nivel ridicat al stimei de sine (37 (v.m.)). Între percepția stresului și stima de sine se atestă un coeficient de corelație semnificativ ($r=-0,290$, $p\leq 0,01$), iar între stresul resimțit și stima de sine ($r=-0,411$, $p\leq 0,01$). Tinerii care evaluează mai negativ propria valoare și abilități percep stresul în nivel mai intens și resimt stresul în nivel mai ridicat. În concluzie evidențiam că o stimă de sine scăzută este asociat cu niveluri mai ridicate de stres la tineri.

Cuvinte cheie: stres, stima de sine, tineri, relație.

CARACTERISTICILE STĂRII DE BINE ȘI OPTIMISMULUI LA ADOLESCENȚII DIFERIȚI CA GEN ȘI VÂRSTĂ

Iulia RACU,

Profesor univ., dr. habilitat, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Laura DOGANIC,

Psiholog, IP Liceul Teoretic Hyperion, Gura Galbenei

Rezumat

O etapă importantă din dezvoltarea umană este adolescența. În adolescență se produc multiple și importante schimbări în planurile biologic, cognitiv, emoțional și social, schimbări ce vor contura caracteristicile dezvoltării, adaptării și funcționării ulterioare a individului. În adolescență se conturează și starea de bine, care poate fi influențată atât de particularitățile de vârstă, de locul și rolul adolescentului în societate și comunitate, cât și de provocările contextului social. În concordanță cu cele deja menționate, am realizat un demers constatativ al stării de bine și a optimismului la adolescenții de diferit gen. Pe un eșantion de 100 de adolescenți (39 adolescenți și 61 adolescente) cu vârste cuprinse între 16 și 18 ani (16 ani: 25 de adolescenți, 17 ani: 25 de adolescenți și 18 ani: 50 de adolescenți) am administrat următoarele chestionare: Chestionarul de evaluare a stării de bine Oxford și Chestionarul de evaluare a optimismului (OPT). Comparând frecvențele pe nivelul ridicat al stării de bine la adolescenți în dependență de gen consemnăm că nivelul destul de fericit este mai caracteristic adolescentelor (39,34) decât adolescenților (23,07%).

Frecvențele pentru același nivel la adolescenții de diferită vârstă se repartizează după cum urmează: 48% din adolescenții de 17 ani, 33% din adolescenții de 18 ani și 20% din adolescenții de 16 ani prezintă acest nivel. Cu referire la optimism vom menționa că: nivelul ridicat prevalează la adolescenți (12,82%), comparativ cu adolescentele (un număr minor de adolescente manifestă acest nivel – 1,63%). La adolescenții de diferită vârstă frecvențele adolescenților pentru nivelul ridicat de optimism ne relevă că nivelul ridicat se întâlnește în frecvență mai mare la adolescenții de 16 ani,

același număr de adolescenți de 17 și 18 ani manifestă acest nivel (4%). Un rezultat important al cercetării ne permite să punctăm că între starea de bine și optimism consemnăm o legătură. Coeficientul de corelație atestă faptul că adolescenții cu nivel ridicat al stării de bine demonstrează și nivel ridicat de optimism.

Cuvinte cheie: adolescență, stare de bine, optimism, diferențe de gen, diferențe de vârstă.

DEZVOLTAREA STĂRII DE BINE LA ELEVII DE LICEU, ÎN CONDIȚII EXPERIMENTALE

Iulia RACU,

Profesor univ., dr. habilitat, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Eujenia CÎRLAN,

Doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Starea de bine este un fenomen din ce în ce mai investigat în psihologia contemporană. Starea de bine la elevii din clasele liceale reprezintă un construct complex, care cuprinde modul în care adolescenții își manifestă emoțiile și trăirile, felul în care le gestionează, nivelul satisfacției de viață, modul în care se integrează și se afirmă într-o colectivitate de semeni, precum și calitatea relațiilor cu părinții. Un nivel ridicat al stării de bine la elevii din liceu este esențial pentru o dezvoltare armonioasă a acestora, întrucât aceasta menține sănătatea mintală, îmbunătățește performanța academică, favorizează relații sănătoase, sprijină dezvoltarea identității, crește nivelul de reziliență. Conform celor expuse am realizat un experiment formativ în care am inclus 10 adolescenți din clasa a 12-a. Adolescenții fiind integrați într-un program psihologic de dezvoltare a stării de bine.

Programul psihologic a fost implementat în decurs de 3 luni și a cuprins o serie de tehnici precum: tehnici de restructurare cognitivă, de reglare emoțională, mindfulness, de dezvoltare a abilităților sociale, de rezolvare a problemelor ș.a. Post program am aplicat pe grupul de adolescenți chestionarele: Chestionarul OMS privind starea de bine, Chestionarul de studiere a stării de bine de C. Ryff, Chestionarul de calitate a vieții pentru adolescenți și Chestionarul celor 5 factori de personalitate. După programul psihologic se înregistrează modificări de medii la elevii din liceu (grupul experimental test și grupul experimental retest) pentru starea de bine, componentele stării de, calitatea vieții și trăsăturile de personalitate. Modificări statistice semnificative după testul Wilcoxon atestăm pentru starea de bine ($W=-2,193$, $p=0,028$), autonomie ($W=-2,490$, $p=0,013$), control ($W=-2,499$, $p=0,012$), relații pozitive ($W=-2,431$, $p=0,015$) scop în viață ($W=-2,670$, $p=0,008$), autoacceptare ($W=2,708$, $p=0,007$), bunăstare ($W=-2,199$, $p=0,028$), nevrotism ($W=-2,536$, $p=0,011$) și agreabilitate ($W=-2,567$, $p=0,028$). Schimbările obținute susțin eficiența programului psihologic elaborat și aplicat orientat la dezvoltarea stării de bine.

Cuvinte cheie: experiment formativ, program de dezvoltare, starea de bine, adolescenți, grup experimental.

EVALUAREA DE FOLLOW-UP A DEZVOLTĂRII PERSONALITĂȚII LA ADOLESCENTELE CU COMPORTAMENTE ALIMENTARE DISTINCTE

Iulia RACU,

Profesor univ., dr. habilitat, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rodica BALAN,

Asistent univ., doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Comportamentul alimentar se evidențiază ca o entitate cu o structură complexă ce transcende simpla explicație fiziologică a alimentației și încorporează preferințe, factori motivaționali, stări afective, procese cognitive, atitudini, convingeri și modele relaționale cu hrana și corpul. Din spectrul comportamentelor alimentare distincte am investigat și evidențiat la un lot de 250 de adolescente (între 14 și 19 ani) comportamentele alimentare dezadaptative și posibilitatea prezenței unor tulburări de comportament alimentar, precum și caracteristicile de personalitate la acestea. În corespundere cu rezultatele cercetării constative am dezvoltat și implementat un program de intervenții psihologice orientat la dezvoltarea personalității adolescentelor cu comportamente alimentare dezadaptative și posibilitatea prezenței unor tulburări de comportament alimentar.

Program vizează sprijinirea adolescentelor în depășirea dificultăților legate de imaginea corporală, autoreglare emoțională și alimentație printr-un demers structurat și multidimensional. Programul de intervenții psihologice a fost aplicat pe un grup de 12 adolescente, desfășurându-se 20 de ședințe, cu frecvența de 2 ședințe pe săptămână, fiecare cu durata de 120 de minute. Eficiența

programului de intervenții psihologice, a fost determinată prin examinarea comparativă a mediilor dintre: rezultatele obținute de grupul experimental la retest și retest 2 (follow-up). Rezultatele programului evidențiază modificări în comportamentele alimentare dezadaptative și în tulburările de comportament alimentar și în personalitate (trăsături de personalitate, perfecționism, anxietate, stimă de sine, relația sine corp). Schimbări mai mari consemnăm în cea de-a doua retestare la adolescente, ceea ce indică un proces de consolidare și internalizare a celor învățate pe parcursul programului de intervenții psihologice.

Cuvinte cheie: comportamente alimentare distincte, program de intervenții psihologice, adolescente, follow-up.

DEPENDENȚA DE GADGETURI LA ȘCOLARII MICI: CAUZE, CONSECINȚE ȘI MODALITĂȚI DE GESTIONARE

Iulia RACU,

Profesor univ., dr. habilitat, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Ina DUMBRAVĂ,

Asistent univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Etapa aflării copiilor în treapta claselor primare, este denumită școlaritatea mică (6/7 – 10/11 ani). Conform lui M. McCrindle școlarii mici contemporani fac parte din generația Alpha. Potrivit autorului copiii din această generație cresc complet în era digitală, sunt prima generație născută integral în secolul XXI, sunt influențați în mod puternic de globalizare și tehnologiile emergente și o bună parte din ei, știu să navigheze pe ecrane înainte să învețe să vorbească fluent. Dependența de gadgeturi la acești copii se poate dezvolta cu mult înainte de intrarea copilului în școală. Literatura științifică din domeniul psihologiei, cât și din domeniile conexe evidențiază mai mulți factori (individuali, familiali și sociali) ce condiționează apariția dependenței. B. Shaloni și H. Farahani fac referire la accesul ușor la tehnologie prin disponibilitatea dispozitivelor digitale în contextul de viață al copilului; încă o cauză este lipsa limitelor stabilite de părinți, absența regulilor impuse de părinți crește utilizarea gadgeturilor de către copii. J. Vijin și H. Venkatesh vorbesc despre faptul că copiii din generația Alpha au nevoia de stimulare rapidă și divertisment constant. A. Bandura susține că copiii învață prin imitarea comportamentului adulți, astfel exemplul părinților care folosesc frecvent telefonul sau alte dispozitive, îi vor face pe copii să adopte același comportament.

Dependența de gadgeturi la școlarii mici are repercusiuni asupra sănătății fizice, asupra dezvoltării emoționale (APA, raportează că acești copii sunt mai predispuși spre anxietate, iritabilitate și stări depresive), scăderea performanțelor școlare și posibilă izolare și dificultăți de comunicare cu semenii. Este important de intervenit în cazul existenței dependenței de gadgeturi la școlarii mici. Adulții sunt cei care vor stabili limite clare de utilizare a ecranelor prin crearea unei rutine zilnice echilibrate și vor implica copiii în activități alternative (activitate fizică, lectură, jocuri în aer liber). Alte recomandări ar fi: comunicarea cu copilul, monitorizarea conținutului pe care copilul îl urmărește, încurajarea comunicării copilului cu alți copii etc.

Cuvinte cheie: dependența de gadgeturi, cauze, consecințe, recomandări, generația Alpha, școlaritatea mică.

ROLUL CONSILIERII PSIHOLOGICE ÎN DEZVOLTAREA IDENTITĂȚII VOCATIONALE LA ADOLESCENȚI

Daniela CAZACU,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Rezumat

Dezvoltarea identității vocaționale reprezintă una dintre sarcinile esențiale ale adolescenței, având implicații majore asupra integrării socio-profesionale ulterioare. În acest context, consilierea psihologică pentru carieră capătă un rol central în sprijinirea adolescenților în procesul de autocunoaștere, explorare și luare a deciziilor vocaționale. Prezentul articol teoretic își propune să analizeze contribuția consilierii psihologice la formarea și consolidarea identității vocaționale, prin raportare la principalele modele explicative din literatura de specialitate.

Sunt discutate perspectivele dezvoltării carierei, cu accent pe teoriile clasice și contemporane, care evidențiază rolul explorării active și al angajamentului în conturarea identității vocaționale. De asemenea, articolul examinează mecanismele psihologice implicate, precum autoeficacitatea, claritatea valorilor personale, interesele vocaționale și maturitatea decizională. Consilierea psihologică este analizată ca un proces structurat care facilitează integrarea acestor dimensiuni, contribuind la reducerea indeciziei și a anxietății legate de alegerea carierei.

În plus, sunt analizate strategiile de intervenție utilizate în consilierea pentru carieră, inclusiv tehnici de explorare a intereselor, exerciții de clarificare a valorilor și metode de dezvoltare a abilităților decizionale. Articolul evidențiază rolul relației consilier–client în facilitarea unui climat de siguranță psihologică, necesar pentru explorarea identitară autentică. De asemenea, este subliniată importanța intervențiilor timpurii în prevenirea confuziei vocaționale și a alegerilor profesionale inadecvate. Se discută, totodată, influența factorilor contextuali, precum familia, școala și mediul socio-economic, asupra procesului de formare a identității vocaționale. Un accent deosebit este pus pe adaptabilitatea carierei ca resursă esențială într-un context socio-profesional dinamic și imprevizibil. În final, sunt evidențiate implicațiile pentru practică, subliniindu-se necesitatea dezvoltării unor programe de consiliere bazate pe dovezi științifice. De asemenea, sunt conturate direcții viitoare de cercetare, orientate spre integrarea tehnologiilor digitale în procesul de consiliere vocațională.

Cuvinte cheie: identitate vocațională, consiliere psihologică, adolescenți, dezvoltarea carierei, autoeficacitate, decizie vocațională.

ROLUL SECURITĂȚII PSIHOLOGICE ÎN MOTIVAȚIA ÎNVĂȚĂRII LA ADOLESCENȚI

Lucia CHITOROGA,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

ORCID: 0000-0002-1373-5589

În cadrul proiectului *Strategii de asigurare a securității psihologice în sistemul educational*.

Rezumat

Prezentul studiu examinează relația dintre securitatea psihologică și motivația învățării la adolescenți, precum și variațiile acestor constructe în funcție de gen și ciclul de învățământ. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 130 de adolescenți din municipiul Chișinău, utilizând Testul de motivație a învățării (Ghinzburg) și un Chestionar de evaluare a securității psihologice.

Analiza comparativă în funcție de ciclul de învățământ a relevat diferențe semnificative: elevii de liceu au raportat niveluri mai ridicate de securitate psihologică și motivație intrinsecă (sens personal și orientare spre cunoaștere), în timp ce elevii de gimnaziu au prezentat niveluri mai ridicate de motivație extrinsecă reglementată ($p < .01$). În plus, profilul motivațional predominant a fost caracterizat prin dominarea motivației extrinseci și orientarea spre evitarea insuccesului (71%). Rezultatele sugerează că securitatea psihologică contribuie selectiv la susținerea motivației orientate spre procesul de învățare și interacțiunea socială, dar nu constituie un predictor global al motivației academice. Implicațiile studiului vizează necesitatea dezvoltării unor medii educaționale care să stimuleze nu doar siguranța psihologică, ci și internalizarea motivației pentru învățare.

Cuvinte-cheie: motivația învățării; securitate psihologică; adolescenți; motivație intrinsecă; motivație extrinsecă.

THE ROLE OF PSYCHOLOGICAL SAFETY IN LEARNING MOTIVATION AMONG ADOLESCENTS

Abstract

This study examines the relationship between psychological safety and learning motivation in adolescents, as well as the variations of these constructs according to gender and educational level. The research was conducted on a sample of 130 adolescents from Chișinău, using the Learning Motivation Test (Ghinzburg) and a Psychological Safety Assessment Questionnaire.

The comparative analysis by educational level revealed significant differences: high school students reported higher levels of psychological safety and intrinsic motivation (personal meaning and orientation toward knowledge), whereas middle school students showed higher levels of regulated extrinsic motivation ($p < .01$). Furthermore, the predominant motivational profile was characterized by the dominance of extrinsic motivation and an orientation toward failure avoidance (71% of the sample). The results suggest that psychological safety selectively contributes to supporting motivation oriented toward the learning process and social interaction, but does not represent a global predictor of academic motivation. The implications of the study highlight the need to develop educational environments that foster not only psychological safety but also the internalization of learning motivation.

Keywords: learning motivation; psychological safety; adolescents; intrinsic motivation; extrinsic motivation.

IMPACTUL COMUNICĂRII ASUPRA STĂRII DE BINE LA ELEVI

Adriana CIOBANU,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

Comunicarea este un element fundamental în dezvoltarea personală și școlară a elevilor. Într-un mediu școlar, *comunicarea eficientă* poate stimula: motivația, încrederea, participarea. *Comunicarea deficitară* poate genera: tensiuni, stres, performanțe scăzute. Prin intermediul comunicării, elevii își exprimă nevoile, emoțiile și ideile, interacționează cu profesorii și colegii, iar calitatea acestor interacțiuni influențează direct *starea lor de bine*. *Comunicarea deschisă și empatică* dintre profesor și elev are un impact direct asupra stării de bine. Un profesor care se exprimă clar, ascultă activ și oferă feedback constructiv: crește motivația pentru învățare; reduce teama de eșec și anxietatea școlară; ajută la formarea unei imagini pozitive despre sine; îi face pe elevi să se simtă respectați și înțeleși. *Comunicarea autoritară*, criticile excesive sau ignorarea nevoilor elevilor pot duce la scăderea încrederii în sine și la evitarea participării la clasă. Interacțiunile dintre colegi influențează în mare măsură climatul școlar. *Comunicarea pozitivă* – cooperarea, sprijinul, respectul – contribuie la: formarea unui sentiment de apartenență; dezvoltarea abilităților sociale; reducerea conflictelor și a fenomenelor de bullying; creșterea stării de bine emoționale. *Comunicarea negativă sau agresivă* poate duce la: izolare, scăderea performanțelor; la probleme emoționale.

O *comunicare deschisă, calmă și suportivă*: oferă siguranță emoțională; îi ajută pe copii să-și exprime emoțiile și nevoile; contribuie la dezvoltarea încrederii în sine. Lipsa comunicării sau *comunicarea conflictuală* poate accentua: stresul școlar; poate afecta capacitatea copilului de a se concentra și de a coopera. Starea de bine a elevilor este strâns legată de modul în care își pot comunica emoțiile. Școlile care promovează comunicarea asertivă și gestionarea emoțiilor observă: reducerea comportamentelor problematice; creșterea empatiei și a cooperării; îmbunătățirea climatului educațional. Elevii care se simt ascultați au o reziliență mai mare și fac față mai ușor situațiilor de stres. *Cuvinte cheie*: Comunicare, elevi, starea de bine, profesor, școală, emoții.

SINDROMUL COTARD ÎN PRACTICA PSIHIATRICĂ: PREVALENȚĂ, COMORBIDITĂȚI ȘI MOARTEA SIMBOLICĂ A SINELUI

Maria DIȚA,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, Universitatea de Studii Europene din Moldova
<https://orcid.org/0000-0002-8951-4133>

Libi BUBUIOC,

Student ciclul II, Facultatea de Psihologie și Asistență Socială, Universitatea de Studii Europene din Moldova, Specializare: Psihologie Clinică

Rezumat

Sindromul Cotard reprezintă o manifestare psihopatologică rară, caracterizată prin deliruri nihiliste ce implică negarea existenței propriului corp, a sinelui sau a lumii, uneori dezvoltând idei delirante de nemurire. Este asociat cel mai frecvent cu depresia majoră cu simptome psihotice, dar apare și în schizofrenie, tulburare bipolară și afecțiuni neurologice. Deși nu este recunoscut ca entitate distinctă în DSM sau ICD, identificarea sa are importanță clinică majoră datorită severității distorsiunilor identitare și riscului suicidal crescut, necesitând evaluare și intervenție terapeutică promptă.

Cuvinte-cheie: Sindromul Cotard; delir nihilist; comorbidități psihiatrice; tulburări psihotice; fenomenologie psihopatologică; evaluare clinică.

Cotard syndrome in psychiatric practice: prevalence, comorbidities and symbolic death of the self

Abstract

Cotard's syndrome is a rare psychopathological manifestation characterized by nihilistic delusions involving denial of the existence of one's own body, self, or world, sometimes developing delusional ideas of immortality. It is most associated with major depression with psychotic symptoms, but also occurs in schizophrenia, bipolar disorder, and neurological disorders. Although it is not recognized as a distinct entity in the DSM or ICD, its identification is of major clinical importance due to the severity of identity distortions and increased suicidal risk, requiring prompt evaluation and therapeutic intervention.

Keywords: Cotard's Syndrome; nihilistic delusion; psychiatric comorbidities; psychotic disorders; psychopathological phenomenology; clinical assessment.

BURNOUT-UL ACADEMIC: FACTORI PREDICTIVI ȘI MECANISME DE COPING

Maria PLEȘCA,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, ORCID: 0000-0001-9567-3723

Rezumat

Studiul este consacrat cercetării burnout-ului academic, care în prezent a devenit o problemă critică în rândul studenților universitari din întreaga lume. Cerințele academice tot mai intense, așteptările ridicate în ceea ce privește performanța, mediile educaționale competitive și evaluarea constantă contribuie la apariția stresului cronic și a epuizării emoționale. Burnout-ul academic în rândul studenților este asociat cu scăderea motivației, performanțe academice reduse, probleme de sănătate mintală și rate mai ridicate de abandon școlar. Acest articol oferă o analiză cuprinzătoare a epuizării academice în învățământul superior, examinând fundamentele sale conceptuale, modelele teoretice și principalii factori care contribuie la aceasta. Studiul explorează cauzele psihologice, academice și instituționale ale epuizării și evidențiază consecințele pe termen scurt și lung ale acesteia pentru studenți și sisteme educaționale.

Mai mult, articolul discută relațiile de asociere dintre strategiile de coping utilizate și dimensiunile burnout-ului academic, precum și evaluarea diferențelor dintre studenții din anul I și anul III în ceea ce privește nivelul burnout-ului, strategiile de coping și emoțiile legate de învățare, precum și strategii de prevenire bazate pe dovezi la nivel individual și instituțional. Prin sintetizarea cercetării interdisciplinare din domeniul educației și psihologiei, acest articol își propune să ofere un cadru holistic pentru înțelegerea și abordarea epuizării academice în învățământul superior contemporan. Din perspectivă aplicativă, aceste constatări subliniază necesitatea unor intervenții diferențiate: în cazul studenților din anul III, accentul ar putea fi pus pe reducerea epuizării și optimizarea managementului stresului, în timp ce pentru studenții din anul I ar putea fi valorificate și consolidate resursele emoționale pozitive. În ansamblu, rezultatele contribuie la înțelegerea relației dintre burnout, coping și emoțiile academice, evidențiind importanța abordării integrate a acestor dimensiuni în contextul educațional universitar.

Cuvinte cheie: burnout academic, strategii de coping, emoție, învățământ superior, mediu academic, student.

REPREZENTAREA FAMILIEI CA FACTOR DETERMINANT AL BUNĂSTĂRII PSIHOLOGICE ÎN RELAȚIILE CONJUGALE

Maria PLEȘCA,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, UPSC „Ion Creangă” din Chișinău,
ORCID: 0000-0001-9567-3723

Valentina OANȚA,

Doctorand, UPSC „Ion Creangă” din Chișinău, ORCID: 0009-0009-0831-3179

Rezumat

Studiul a examinat conceptul „image de familie”, formarea acesteia și impactul său asupra bunăstării relațiilor de familie. Cercetarea empirică a identificat factorii cei mai influenți asupra bunăstării familiei și a determinat gradul de influență al acestora pentru anumite categorii de respondenți. Studiul a constatat că imaginea de familie este un concept complex și multifacțat care cuprinde idei despre structura familiei, rolurile și funcțiile membrilor acesteia și relațiile dorite dintre aceștia. Imaginea de familie este modelată de diverși factori, inclusiv normele culturale și sociale, experiențele personale, percepțiile asupra familiei părinților și așa mai departe. O imagine negativă a familiei poate duce la probleme în relațiile de familie, cum ar fi conflicte, neînțelegeri, nemulțumire în relații și așa mai departe. Pentru a îmbunătăți relațiile de familie, este important să se lucreze la o imagine familială pozitivă, să se dezvolte percepții pozitive despre familie și să se depună eforturi pentru a le realiza în viața reală. Studiul a identificat componentele cheie ale unei imagini familiale pozitive, cum ar fi înțelegerea și respectul între membrii familiei, sprijinul și asistența reciprocă, rezolvarea comună a problemelor și așa mai departe.

Analiza datelor a relevat o relație inversă destul de puternică între factorii care afectează bunăstarea conjugală și gradul în care „imaginile” familiale reale și ideale coincid. În plus, analiza de regresie efectuată în timpul studiului ne va permite să formulăm o ecuație de regresie care va cuantifica relațiile dintre factorii menționați mai sus.

Cuvinte cheie: imaginea familiei, familie, bunăstare, soți, relație conjugală.

DIFERENȚE GENDER ÎN MANIFESTAREA ANXIETĂȚII ȘCOLARE LA COPIII DE VÂRSTĂ ȘCOLARĂ MICĂ

Angela POTÂNG,

Conferențiar univ., dr., Departamentul Psihologie, Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, Republica Moldova

Ruxandra ȘTERBET,

Doctorand, asistent univ., grad didactic II, Universitatea de Stat din Moldova
Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

Anxietatea școlară reprezintă o provocare psihologică semnificativă în perioada școlarității mici, cu implicații directe asupra adaptării emoționale și funcționării academice a copilului. Prezentul studiu examinează particularitățile manifestării anxietății școlare la copiii de vârstă școlară mică, cu accent pe diferențele de gen la nivel global și pe dimensiunile componente ale anxietății școlare. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 108 de elevi de vârstă școlară mică din instituții de învățământ general din Moldova, utilizând Tehnica de diagnosticare a nivelului anxietății școlare Phillips.

Rezultatele evidențiază că fetele obțin scoruri medii mai ridicate comparativ cu băieții pe aproape toate dimensiunile anxietății școlare, diferențele atingând semnificație statistică pe subscalele (F1) nivelul general al anxietății și (F7) rezistența fiziologică joasă la stres. Analiza categorială a confirmat asocieri semnificative între gen și nivelul de severitate al anxietății (normal, mărit, înalt) pentru patru dintre cele nouă variabile examinate. Rezultatele studiului creionează faptul că diferențele de gen apar în mod selectiv și variază în funcție de dimensiunea analizată, iar o evaluare multidimensională a anxietății școlare conturează mai fidel vulnerabilitățile emoționale specifice.

Cuvinte cheie: anxietate școlară, diferențe de gen, copii de vârstă școlară mică.

OPTIMIZAREA IMAGINII DE SINE CA STRATEGIE DE REDUCERE A ANXIETĂȚII LA COPIII AFLAȚI ÎN SITUAȚII DE RISC

Luminița SECRIERU,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Republica Moldova

Lilia NACAI,

Asistent univ., Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Republica Moldova

Rezumat

Articolul analizează relația dintre anxietate și imaginea de sine la copiii aflați în situație de risc, în special cei expuși abuzului și neglijării. Cercetarea pornește de la ideea că expunerea în copilărie la evenimente traumatizante cum ar fi violența, neglijarea, exploatarea, traficul, presupune declanșarea consecințelor la nivel individual, repercursiuni grave asupra personalității, care afectează dezvoltarea copilului imediat și/sau pe termen lung. Consecințele trăirii traumei de către copii sunt mult mai grave decât în cazul adulților, afectând multiple arii de funcționare: cognitivă, socială, emoțională, fizică. Dintre toate trăirile negative ale copilului anxietatea ocupă un loc aparte, deseori ducând la inhibarea comportamentului, la subminarea resurselor proprii, la scăderea capacității de învățare, a productivității activității, la dificultăți în comunicare și a funcționării sociale.

Studiul a fost realizat pe un eșantion de copii dintr-un centru de plasament. Pentru colectarea datelor au fost utilizate două instrumente: diagnosticarea autoaprecierii stărilor psihice (după Eysenck) în scopul determinării stărilor psihice: anxietate, frustrare, agresivitate, rigiditate; și metoda Dembo-Rubinstein (în modificarea lui A. M. Prihojan) având menirea de a examina autoaprecierile și aspirațiile spre dezvoltare a sinelui. În urma analizei datelor, am constatat că există o relație de strânsă interdependență între anxietate și autoapreciere. O autoapreciere scăzută are un impact asupra copilului și anume: pierderea încrederii în forțele proprii, apariția anxietății accentuate și a neliniștii permanente. Rezultatele experimentului de constatare au servit drept suport în elaborarea și implementarea unui program de intervenție psihologică în vederea optimizării stării psihice, autoaprecierii, diminuarii anxietății în cazul copiilor victime ale abuzului, neglijării.

Cuvinte cheie: anxietate, autoapreciere, abuz, neglijare, tulburări emoționale, intervenție psihologică.

MECHANISMS OF THERAPEUTIC CHANGE AND INTEGRATION OF PSYCHOTHERAPEUTIC MODELS IN ANXIETY-RELATIONAL DYNAMICS: A BIOPSYCHOSOCIAL PERSPECTIVE ON EMERGING ADULTHOOD

Angela CALANCEA,

PhD, Associate Professor, Clinical and Jungian Psychologist, Cognitive Behavioral Therapist, Psychosomatic – oriented psychotherapist, Hypnotherapist, Family System Therapist.” Ion Creangă” SPU of Chisinau, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2869-0157>

Robert CALANCEA,

master's degree in clinical psychology and psychological counselling, master's degree in International Relations, European External Action Service (EEAS), ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0183-4180>

Abstract

This article examines the mechanisms of therapeutic change within an integrative anxiety-relational model and situates this framework in relation to major contemporary psychotherapeutic approaches. Emerging adulthood is characterized by identity exploration, relational instability, and ongoing neurobiological maturation, conditions under which anxiety frequently co-occurs with attachment insecurity and interpersonal dysfunction. The proposed model conceptualizes therapeutic change as the result of dynamic interactions among cognitive, emotional, relational, and contextual processes. Core mechanisms include cognitive reappraisal, enhancement of emotion regulation capacities, attachment restructuring, interpersonal behavioural modification, and contextual adaptation. A comparative analysis with cognitive-behavioural therapy, attachment-based approaches, interpersonal psychotherapy, and transdiagnostic models highlights both complementarities and limitations. The findings suggest that single-mechanism approaches may be insufficient to address anxiety-relational comorbidity. In contrast, a multilevel integrative framework provides a more comprehensive understanding of symptom development and maintenance while supporting personalized, mechanism-based interventions. The model contributes to advancing psychotherapy toward process-based and developmentally sensitive approaches (Kazdin, 2007; Hofmann & Hayes, 2019; Hayes et al., 2020).

Keywords: anxiety; attachment; emotion regulation; integrative psychotherapy; emerging adulthood; mechanisms of change.

ATITUDINEA PACIENTELOR CU CANCER MAMAR FAȚĂ DE BOALĂ ȘI STRATEGIILE LOR DE COPING

Iulia IURCHEVICI,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău

Rezumat

Articolul de față explorează relația dintre tipul de atitudine față de boală și preferința pentru anumite strategii de coping la paciențele cu cancer mamar. La studiu au participat 42 femei diagnosticate cu cancer mamar, vârsta medie a acestora la momentul studiului era de 51 ani și se aflau în perioada de remisie. Rezultatele cercetării confirmă ipoteza precum că atitudinea paciențelor cu cancer mamar față de boală se află în relație semnificativă cu tipul strategiilor de coping adoptate, validând cadrul teoretic al Modelului autoreglării (Leventhal) și al Modelului abordării acțiunii sănătoase. Profilul adaptativ predominant identificat în eșantion sugerează că paciențele dispun de resurse psihologice reale, care pot fi valorificate terapeutic. Aceste constatări subliniază necesitatea integrării evaluării psihologice sistematice în practica psiho-oncologică, precum și a elaborării unor intervenții individualizate centrate pe consolidarea strategiilor de coping funcționale și reducerea pattern-urilor cognitive dezadaptative, în scopul îmbunătățirii calității vieții și aderenței la tratament a paciențelor oncologice.

Cuvinte-cheie: atitudine față de boală, cancer mamar, coping cognitiv-emoțional.

Abstract

The present article explores the relationship between illness attitude type and the preference for certain coping strategies in breast cancer patients. The study included 42 women diagnosed with breast cancer, with a mean age of 51 years at the time of the study, all of whom were in remission. The research findings confirm the hypothesis that breast cancer patients' attitude toward their illness is significantly related to the type of coping strategies adopted, validating the theoretical framework of the Self-Regulatory Model (Leventhal) and the Health Action Process Approach. The predominantly adaptive profile identified in the sample suggests that patients possess genuine psychological resources that can be therapeutically harnessed. These findings highlight the necessity of integrating systematic psychological assessment into psycho-oncological practice, as well as developing individualized interventions aimed at reinforcing functional coping strategies and reducing maladaptive cognitive

patterns, with the ultimate goal of improving quality of life and treatment adherence in oncological patients.

Keywords: illness attitude, breast cancer, cognitive-emotional coping.

FORMAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE A LOGOPEZILOR ÎN LUCRUL CU PERSOANELE CU TULBURĂRI MULTIPLE ȘI SEVERE

Victoria MAXIMCIUC,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

În ultima perioadă se constată o creștere a numărului de copii cu dizabilități multiple severe. În Republica Moldova nu există date oficiale, însă statisticile mondiale prezintă cifre îngrijorătoare. Conform datelor UNICEF din decembrie 2021 (raport privind copiii cu dizabilități), aproape 240 de milioane de copii din lume suferă de o formă sau alta de dizabilitate. În același timp, 1% dintre copiii din lume cu vârste cuprinse între 2 și 4 ani și 6% dintre copiii cu vârste cuprinse între 5 și 17 ani suferă simultan de mai multe tulburări funcționale. Prevalența dizabilităților severe în rândul copiilor crește din cauza creșterii globale a bolilor, inclusiv ca urmare a nașterilor premature extreme. Prin urmare, pregătirea profesională a logopezilor pentru a lucra cu copii cu dizabilități severe și multiple reprezintă o provocare pentru societate și una dintre cerințele principale ale pieței muncii.

Studierea literaturii de specialitate a evidențiat o abordare insuficientă a acestei probleme. Prin urmare, scopul cercetării noastre este elaborarea unui model metodologic de pregătire a logopezilor pentru lucrul cu copiii cu dizabilități multiple severe. Obiectivele cercetării: 1. analiza particularităților dezvoltării vorbirii, a sarcinilor de însoțire logopedică, a particularităților însoțirii logopedice a copiilor cu dizabilități multiple severe; 2. elaborarea unui curriculum; 3. problema formării abilităților practice la viitorii logopezi; 4. adaptarea procesului de învățământ pentru studenții cu dizabilități.

După analizarea particularităților dezvoltării vorbirii, a sarcinilor și a organizării sprijinului logopedic pentru copiii cu dizabilități multiple și severe, am propus un curriculum. Pentru consolidarea abilităților teoretice în practică, este importantă elaborarea unui program logopedic individual către studenți. Prin urmare, am descris din punct de vedere metodologic desfășurarea seminariilor pentru evaluarea logopedică și elaborarea programului individual. Pentru programul individual destinat studenților în activitatea cu copiii cu dizabilități severe și multiple, prezentăm exemple de sarcini. Pentru o mai bună adaptare a studenților cu dizabilități, prezentăm particularitățile adaptării materialului didactic și a formelor de evaluare.

Cuvinte cheie: dizabilități multiple, severe, limbaj, comunicare, abilități profesionale, studenți, logopezi, curriculum, abilități practice.

INVIDIA CA INDICATOR AL NEÎMPLINIRII PERSONALE: O PERSPECTIVĂ PSIHOLOGICĂ

Narcisa Gianina CARANFIL,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Amalia Mihaela ARION, Psiholog

Claudia Maria ARION, Psiholog principal

Abstract

Lucrarea abordează fenomenul invidiei dintr-o perspectivă integrativă, urmărind să clarifice dacă aceasta poate fi înțeleasă preponderent ca trăsătură de personalitate, rezultat al influențelor educaționale sau ca indicator al neîmplinirii personale. Invidia este conceptualizată ca o emoție complexă, strâns legată de procesele de comparație socială și de percepția discrepanțelor dintre sine și ceilalți, cu implicații relevante asupra relațiilor interpersonale și a echilibrului psihologic. Analiza evidențiază rolul factorilor individuali, precum structura de personalitate și nivelul stimei de sine, alături de influența mediului educațional și a normelor sociale în configurarea acestei emoții. Totodată, este susținută perspectiva conform căreia invidia poate reflecta frustrări, dorințe neîmplinite și diferențe între aspirații și realitate. În concluzie, invidia este interpretată ca rezultatul unei interacțiuni complexe între factori interni și externi, fiind totodată un potențial punct de plecare pentru procese de conștientizare și adaptare personală.

Cuvinte cheie: invidia, neîmplinire personală, integrativ, personalitate, relații interpersonale.

RELAȚIA TERAPEUTICĂ ȘI LIMITELE PROFESIONALE ÎN PSIHOLOGIA CLINICĂ: REPERE TEORETICE ȘI ABORDĂRI PRACTICE

Narcisa Gianina CARANFIL, Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași
Carmen Elena MIHALACHE, psiholog principal
Viorel Mihalache, Psiholog

Abstract

Relația terapeutică reprezintă unul dintre elementele centrale ale intervenției psihologice clinice, având un rol esențial în construirea alianței terapeutice și în eficiența procesului de evaluare și intervenție. În acest context, stabilirea și menținerea limitelor profesionale constituie o componentă fundamentală a practicii psihologice responsabile, contribuind la menținerea cadrului terapeutic, la protejarea relației terapeutice și la respectarea principiilor etice specifice profesiei. Lucrarea analizează dinamica relației terapeutice din perspectiva interacțiunii dintre apropierea profesională, empatia clinică și delimitarea rolurilor, cu accent asupra provocărilor întâlnite în practica psihologului clinician. Sunt evidențiate situații frecvente care presupun gestionarea limitelor profesionale, precum implicarea emoțională, autodezvăluirea terapeutului, contactul în afara cadrului terapeutic, gestionarea dependenței relaționale și menținerea neutralității profesionale. De asemenea, sunt prezentate abordări practice și repere aplicative care pot sprijini psihologul clinician în luarea deciziilor etice și profesionale adecvate. Concluziile subliniază importanța echilibrului dintre autenticitatea relațională și menținerea cadrului profesional, ca premisă a unei intervenții psihologice eficiente, etice și centrate pe nevoile beneficiarului.

Cuvinte cheie: relație terapeutică, limite profesionale, psihologie clinică, etică profesională.

OPTIMIZAREA INTELIGENȚEI EMOTIIONALE LA ADOLESCENȚI, PRIN CONSILIERE

Maria CORCEVOI,

Lector univ., dr. în psihologie, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Catedra de Psihologie

Rezumat

Adolescența este o perioadă nu simplă, dar foarte importantă, în care la tânăr au loc schimbări profunde, atât în plan emoțional, cât și în relații și în modul în care începe pe sine să se înțeleagă. În această etapă apare necesitatea de a învăța cum emoțiile sale să le recunoască, cum firesc să le exprime și cum conștient să le controleze. Inteligența emoțională devine nu doar o abilitate utilă, dar și o condiție esențială pentru ca adolescentul să se poată adapta mai ușor și mai sigur la viața socială și școlară.

Consilierea apare ca un mecanism important de susținere și dezvoltare, prin care adolescentul primește nu doar informație, dar și experiență reală de înțelegere și trăire a emoțiilor sale. În procesul de consiliere se creează un spațiu sigur, în care tânărul poate asupra stărilor sale să reflecteze, să învețe să le numească și treptat să le gestioneze într-un mod mai conștient și mai matur. Prin aceasta, el începe mai clar pe sine să se înțeleagă și mai încrezător în relațiile cu ceilalți să se manifeste. În același timp, consilierea contribuie la formarea unor modele de comportament mai adaptative, la dezvoltarea empatiei și la îmbunătățirea relațiilor cu cei din jur, ajutând adolescentul să reacționeze nu impulsiv, dar mai echilibrat și potrivit situației. Consilierea nu este doar o intervenție punctuală, dar un proces continuu, orientat spre dezvoltarea resurselor interne ale adolescentului, spre creșterea capacității de autoreglare emoțională și spre formarea unei personalități stabile, echilibrate și autonome.

Cuvinte cheie: consiliere psihologică, inteligență emoțională, adolescenți, autoreglare emoțională, dezvoltare personală, competențe socio-emoționale.

Optimizing emotional intelligence in adolescents through counseling

Abstract

Adolescence is not a simple, but a very important period, in which the young person undergoes profound changes, both emotionally and in relationships, as well as in the way they begin to understand themselves. At this stage, there appears the need to learn how to recognize their emotions, how to express them naturally, and how to consciously regulate them. Emotional intelligence becomes not only a useful ability, but also an essential condition for the adolescent to adapt more easily and more confidently to social and school life.

Counseling appears as an important mechanism of support and development, through which the adolescent receives not only information, but also real experience in understanding and experiencing their own emotions. In the counseling process, a safe space is created, where the young person can reflect on their inner states, learn to name them, and gradually manage them in a more

conscious and mature way. Through this, they begin to understand themselves more clearly and to express themselves more confidently in relationships with others. At the same time, counseling contributes to the formation of more adaptive behavior patterns, to the development of empathy, and to the improvement of relationships with others, helping the adolescent to react not impulsively, but in a more balanced and appropriate way to the situation. Counseling is not only a one-time intervention, but a continuous process, oriented toward the development of the adolescent's internal resources, the growth of emotional self-regulation capacity, and the formation of a stable, balanced, and autonomous personality.

Keywords: psychological counseling, emotional intelligence, adolescents, emotional self-regulation, personal development, socio-emotional competencies.

DINAMICA PROIECȚIILOR ÎN CUPLU

Monica Lusiana MIHĂILĂ,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Proiecția, conceptualizată în cadrul psihanalizei, reprezintă un mecanism de apărare prin care individul atribuie celui alt gânduri, emoții sau impulsuri proprii, dificil de acceptat la nivel conștient. În relațiile de cuplu, acest proces capătă o dinamică specifică, influențând comunicarea, intimitatea și stabilitatea relațională. Proiecția funcționează ca un proces inconștient de reglare emoțională, permițând evitarea conflictelor intrapsihice, dar generând tensiuni interpersonale. Partenerii pot deveni „ecrane de proiecție” pentru aspecte reprimite sau negate ale sinelui, ceea ce duce la distorsiuni perceptivă și la atribuiri eronate (de exemplu, gelozia sau ostilitatea proiectată).

Cuvinte cheie: proiecție, cuplu, conflict, evoluție.

ROLUL PEDAGOGIEI CULORII ÎN FORMAREA ECHILIBRULUI EMOȚIONAL ȘI A CREATIVITĂȚII LA STUDENȚI

Marta Iuliana VICOL,

Lector univ.dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Articolul subliniază rolul semnificativ al pedagogiei culorii în formarea echilibrului emoțional și în stimularea creativității la studenți din perspectiva interdisciplinară ce integrează concepte teoretice din psihologie, pedagogie și art-terapie. Culoarea este abordată ca un limbaj nonverbal cu valențe formative profunde, capabil să faciliteze exprimarea emoțională, autocunoașterea și reglarea afectivă. Integrarea conștientă a culorii în activitățile educaționale contribuie la crearea unui mediu de învățare suportiv, stimulat și reflexiv. Sunt prezentate exemple de bune practici didactice și exerciții art-terapeutice care valorifică potențialul expresiv al culorii în dezvoltarea personală a studenților. Se remarcă în finalul cercetării importanța pedagogiei culorii ca un instrument inovator, profund formativ în educația contemporană, cu impact asupra bunăstării emoționale și a capacității creative prin care studenții își pot accesa resursele interioare, transformând procesul educațional într-o experiență autentică de autocunoaștere și dezvoltare personală.

Cuvinte cheie: pedagogia culorii, creativitate, educație estetică, art-terapie, învățare experiențială, echilibru emoțional, dezvoltare personală, studenți.

DEZVOLTAREA EMOȚIONALĂ A ELEVILOR ȘI CADRELOR DIDACTICE - CONDIȚIE AUTENTICĂ A STĂRII DE BINE ÎN ȘCOALĂ

Mariana BATOG,

Cercetător științific, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova, ORCID ID: 0000-0003-3310-2495

Rezumat

Articolul vizează rezultatele unui studiu realizat în instituțiile de învățământ general din Republica Moldova, pe un eșantion ce a cuprins elevi de gimnaziu și liceu. De asemenea, am examinat și studii ce se referă la dezvoltarea emoțională și starea de bine a cadrelor didactice. Subiecții studiului au fost elevi dar și cadre didactice din diferite regiuni ale țării din mediul urban, cât și rural. Elevii și profesorii au răspuns la unele chestionare ce au fost promovate online, în mod anonim. Scopul studiului a fost identificarea și analiza percepției și opiniei elevilor și viziunii cadrelor didactice din

context național cu privire la dezvoltarea lor emoțională pentru starea de bine în școală și stabilirea problemelor cu care se confruntă în acest sens.

Astfel, s-a stabilit că violența în societate, criza economică, abuzul în mediul online sunt, în opinia elevilor, cele mai mari probleme sociale care influențează dezvoltarea emoțională pentru starea de bine a elevilor în școală. Stresul școlar, de asemenea a fost menționat ca fiind o problemă majoră în dezvoltarea emoțională a elevilor. Majoritatea elevilor au confirmat că au nevoie frecvent sau periodic de suport psihologic. Totodată, în articol evidențiem care este rolul cadrului didactic în reglarea și echilibrarea stării emoționale a elevilor și care este impactul stării emoționale a cadrului didactic asupra stării psihoemoționale a elevilor.

Cuvinte cheie: dezvoltarea emoțională, starea de bine, opinii ale elevilor, viziuni ale cadrelor didactice, suport psihologic, resurse psihosociale.

Emotional development of pupils and teachers - authentic condition of well-being in school

Abstract

The article focuses on the results of a study conducted in general education institutions in the Republic of Moldova, on a sample of secondary and high school pupils. We also examined studies related to the emotional development and well-being of teachers. The subjects of the study were pupils and teachers from different regions of the country from urban and rural areas. Pupils and teachers responded to some questionnaires that were advertised anonymously online. The purpose of the study was to identify and analyze the perception and opinion of the pupils and the teachers from the national context regarding their emotional development for the well-being in school and to establish the problems they face in this regard.

Thus, it was established that violence in society, economic crisis, abuse in the online environment are, in the opinion of students, the biggest social problems that influence the emotional development for the students' well-being in school. School stress has also been mentioned as a major problem in the emotional development of students. Most students confirmed that they frequently or periodically needed psychological support. At the same time, in the article we highlight the role of the teacher in regulating and balancing the emotional state of the students and what is the impact of the emotional state of the teacher on the psychoemotional state of the pupils.

Keywords: emotional development, well-being, opinions of students, opinions of teachers, psychological support, psychosocial resources.

IMPLICAREA PĂRINȚILOR ÎN TERAPIA COPILOR CU TSA - FACTOR CHEIE ÎN PROCESUL DE RECUPERARE ȘI INTEGRARE

Alice PRUTEANU,

Lector universitar, doctor, Facultatea de Psihologie, Științele Educației și Asistență Socială
Universitatea "Petre Andrei" din Iași

Rezumat

Prezența unui copil cu TSA în familie aduce cu sine schimbări majore. Precum tulburarea în sine, și efectele acesteia asupra familiei sunt multifacetate. Mai mult de 85% dintre copiii cu TSA se confruntă cu limitări cognitive, adaptative și funcționale care le afectează autonomia, fiind necesară prezența cel puțin a unuia dintre părinți și mai mult de atât, instruirea părintelui pentru menținerea intervenției. Acest tip de sprijin este de multe ori necesar pe întreg parcursul vieții persoanei cu TSA.

Ținând seama de faptul că fiecare copil este unic de-a lungul spectrului autist, nu există un tratament general valabil pentru copiii cu TSA, fiecare program având particularitățile sale, un singur element rămânând comun, respectiv implicarea parentală. Astfel, implicarea parentală reprezintă unul dintre factorii invariabili și parte integrantă a programului de intervenție personalizat al copilului cu TSA. De participarea părinților poate să depindă calitatea intervenției.

Pornind de la ideea conform căreia părinții sunt primii profesori ai copilului, majoritatea programelor de intervenție adresate copiilor cu TSA oferă instruire specială părinților pentru a putea continua terapia de acasă și pentru a susține generalizarea celor învățate în cabinetele specializate.

Prezența copilului cu TSA în familie aduce cu sine provocări care pun la încercare părinții și întreaga familie. De cele mai multe ori, unul dintre părinți devine co-terapeut și contribuie activ la tratamentul copilului, extinzând generalizarea celor învățate de acesta în cadrele formale. Per ansamblu, implicarea părinților în terapia copiilor aduce beneficii marcante nu numai copilului, dar și funcționării familiei în general. Intervențiile TSA ajută părinții să devină mai conștienți din punct de vedere cognitiv de responsabilitățile ce le revin pentru a-și ajuta copilul.

Cuvinte-cheie: TSA, implicare parentală, programe comune de intervenție, părinte co-terapeut.

EDUCAȚIA CA FACTOR DE SCHIMBARE: MODELE INOVATIVE PENTRU DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ȘI PERFORMANȚEI ÎN CONTEXTUL EDUCAȚIONAL ACTUAL

Lucia BÎTCA,

Dr. psihologie, grad didactic superior, Youth Clinic Moldova, mun. Chișinău, Republica Moldova, ORCID: 0000-0002-2801-4039

Rezumat

În contextul transformărilor accelerate ale societății contemporane, educația devine un factor esențial în formarea indivizilor capabili să se adapteze, să inoveze și să performeze. Lucrarea analizează rolul educației ca motor al schimbării, evidențiind importanța implementării unor modele educaționale inovative centrate pe dezvoltarea creativității și a performanței elevilor. Sunt abordate strategii didactice moderne, precum învățarea bazată pe proiecte, utilizarea tehnologiilor digitale și personalizarea procesului educațional, care contribuie la stimularea gândirii critice și a autonomiei în învățare. De asemenea, sunt discutate provocările sistemului educațional actual și necesitatea adaptării acestuia la cerințele unei societăți dinamice. Rezultatele evidențiază faptul că integrarea metodelor inovative în educație favorizează dezvoltarea competențelor cheie și crește motivația pentru învățare, contribuind astfel la formarea unor indivizi competitivi și creativi.

Cuvinte cheie: educație, inovație educațională, creativitate, performanță școlară, metode didactice moderne, învățare centrată pe elev, tehnologie în educație, gândire critică.

Education as a driver of change: innovative models for developing creativity and performance in the current educational context

Abstract

In the context of rapid transformations in contemporary society, education becomes a key factor in shaping individuals capable of adapting, innovating, and performing. This paper analyzes the role of education as a driver of change, highlighting the importance of implementing innovative educational models focused on the development of students' creativity and performance. Modern teaching strategies are explored, such as project-based learning, the use of digital technologies, and the personalization of the educational process, all of which contribute to fostering critical thinking and learner autonomy. The paper also discusses the challenges faced by today's educational systems and the need to adapt them to the demands of a dynamic society. The findings emphasize that integrating innovative methods into education enhances key competencies and increases motivation for learning, thus contributing to the development of creative and competitive individuals.

Keywords: education, educational innovation, creativity, academic performance, modern teaching methods, student-centered learning, technology in education, critical thinking.

SĂNĂTATEA MINTALĂ ÎNTRE BOALĂ ȘI VIAȚA COTIDIANĂ

Ana Mihaela CIOBANU,

Psiholog clinician

Rezumat

Lucrarea „Sănătatea mintală între boală și viața contemporană” poate fi abordată ca o analiză a felului în care experiențele psihice sunt influențate simultan de factori biologici, sociali și culturali. Nu mai vorbim doar despre „boală” în sens clinic, ci despre un continuum între echilibru și suferință psihică.

1. De la „boală” la spectru psihologic. În tradiția medicală clasică, sănătatea mintală era definită prin absența tulburărilor precum depresia, anxietatea sau schizofrenia. În prezent, paradigma s-a extins: sănătatea mintală include capacitatea de adaptare, reziliența, sensul vieții și funcționarea socială. Cu alte cuvinte, nu e suficient „să nu fii bolnav”; contează și cum trăiești.

2. Presiunile vieții contemporane. Societatea modernă introduce factori de risc specifici: ritm accelerat al vieții și supraîncărcare informațională; expunere constantă la rețele sociale (ex. Instagram, TikTok); instabilitate economică și profesională; izolare socială în ciuda hiperconectivității. Acestea pot amplifica stresul cronic și vulnerabilitățile existente, contribuind la creșterea incidenței tulburărilor psihice.

3. Stigma vs. normalizare. Un paradox contemporan: pe de o parte, există o deschidere mai mare față de sănătatea mintală; pe de altă parte, stigmatizarea persistă. Termeni precum „burnout” sau „anxietate” sunt mai acceptați social, dar tulburările severe sunt încă marginalizate. Această ambivalență afectează accesul la ajutor.

4. Medicalizare vs. experiență umană. O dezbatere importantă: unde tragem linia între suferință „normală” și patologie? Medicalizarea excesivă poate transforma dificultăți firești în diagnostice.

Neglijarea problemelor reale poate duce la agravare. Echilibrul constă în evaluarea contextuală: aceeași simptomatologie poate avea semnificații diferite în funcție de intensitate, durată și impact funcțional.

5. Rolul intervențiilor modern. Abordările actuale combină: psihoterapie (ex. terapia cognitiv-comportamentală); medicație (ex. antidepresive); intervenții de stil de viață (somm, mișcare, relații sociale). Tot mai mult se pune accent pe prevenție și pe dezvoltarea competențelor emoționale, nu doar pe tratament.

6. Sănătatea mintală ca indicator social. Nivelul sănătății mintale reflectă și starea societății: inegalitățile, accesul la educație, stabilitatea politică sau cultura muncii. Astfel, nu este doar o problemă individuală, ci și una colectivă.

Concluzie - Sănătatea mintală în contemporaneitate nu mai poate fi redusă la o opoziție simplă între „boală” și „normalitate”. Este un proces dinamic, influențat de contextul social și de experiența personală. Înțelegerea acestui continuum permite intervenții mai nuanțate și o raportare mai realistă la propria viață psihică.

Cuvinte cheie: sănătate mintală, boală, viață cotidiană, medicalizare, psihoterapie, indicator social, stigmatizare.

STIMULAREA ÎNVĂȚĂRII COLABORATIVE PRIN VALORIFICAREA STILURILOR COGNITIVE ALE STUDENȚILOR

Ionela BRANIȘTE,

Asistent univ., Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

Rezumat

Studiul analizează procesul de stimulare a învățării colaborative în mediul universitar prin valorificarea stilurilor cognitive ale studenților. Acesta prezintă fundamentele teoretice ale învățării colaborative și ale stilurilor cognitive, evidențiind rolul interacțiunii, comunicării și diferențelor individuale în construirea cunoașterii. Cercetarea examinează modul în care particularitățile cognitive influențează dinamica de grup și eficiența activităților colaborative, precum și necesitatea adaptării strategiilor didactice la aceste diferențe. În acest context, sunt analizate și propuse metode colaborative specifice pentru diferite stiluri cognitive de învățare, menite să optimizeze participarea și implicarea studenților. Rezultatele contribuie la fundamentarea unui cadru didactic coerent, orientat spre personalizarea procesului educațional și creșterea eficienței în învățarea colaborativă.

Cuvinte cheie: colaborare, comunicare, eficiență, interacțiune, proces educațional, studenți, stiluri cognitive.

VALORIFICAREA FILMULUI CA INSTRUMENT DE DEZVOLTARE SOCIO- EMOȚIONALĂ A ELEVILOR ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Vasile GARBUIZ,

Asistent univ., Universitatea de Stat „Alec Russo” din mun. Bălți, Republica Moldova

Rezumat

În contextul educației contemporane, orientată spre dezvoltarea holistică a elevului, componenta socio-emoțională devine esențială pentru succesul școlar și integrarea socială. Articolul analizează valorificarea filmului ca instrument educațional eficient în dezvoltarea competențelor socio-emoționale, evidențiind rolul acestuia în facilitarea autocunoașterii, empatiei, reglării emoționale și gândirii critice. Prin natura sa multimodală, filmul oferă experiențe apropiate de realitate, permițând explorarea unor situații de viață într-un cadru sigur. Mecanisme precum identificarea cu personajele și învățarea prin modelare sprijină înțelegerea emoțiilor și comportamentelor, contribuind la dezvoltarea inteligenței emoționale. Integrarea filmelor tematice este propusă printr-un demers în trei etape: pregătire, vizionare activă și reflecție ghidată. Discuțiile și activitățile interactive facilitează interiorizarea mesajelor și aplicarea lor în viața reală. Rezultatele indică efecte pozitive asupra empatiei, relațiilor interpersonale și gestionării emoțiilor. Astfel, filmul devine un instrument valoros pentru formarea unor elevi echilibrați, responsabili și adaptați cerințelor societății actuale.

Cuvinte cheie: educație socio-emoțională, film educațional, inteligență emoțională, empatie, reglare emoțională, autocunoaștere, dezvoltare personală, mediu școlar, învățare prin modelare, reflecție critică.

PREDICTORI PSIHOLOGICI AI NOMOFOBIEI LA TINERI

Alexandru CAȘCAVAL,

Doctorand, Școala Doctorală de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, ORCID: 0009-0009-0735-8295

Rezumat

Nomofobia, conceptualizată drept anxietatea resimțită la imposibilitatea accesului la smartphone, reprezintă una dintre cele mai vizibile manifestări ale utilizării problematice a tehnologiei, cu o prevalență în creștere constantă în rândul tinerilor adulți. Clarificarea predictorilor ei psihologici devine esențială pentru fundamentarea intervențiilor preventive în mediul universitar. Studiul de față testează un model predictiv în care teama de a rata experiențe semnificative (FoMO), funcționarea reflexivă, stima de sine, genul și vârsta sunt introduse simultan drept predictor ai nomofobiei. Eșantionul a fost format din studenți cu vârsta cuprinsă între 18 și 25 de ani, înmatriculați în instituții de învățământ superior din Republica Moldova.

Cuvinte cheie: nomofobie; FoMO; funcționare reflexivă; stimă de sine; regresie multiplă; studenți.

DIMINUAREA COMPORTAMENTELOR AGRESIVE LA PREADOLESCENȚI PRIN STRATEGII INOVATIVE DE DEZVOLTARE A TOLERANȚEI

Albina ȘCUTARU,

Doctorand, asistent univ., Universitatea Pedagogică de stat „Ion Creangă”, Chișinău,
ORCID: 0000-0003-4157-2286

Rezumat

În contextul intensificării manifestărilor agresive la vârsta preadolescenței, generate de factori individuali, familiali și socio-educationali, devine esențială identificarea și implementarea unor strategii inovative de intervenție centrate pe dezvoltarea toleranței. Studiul de față își propune să analizeze eficiența unor demersuri educaționale moderne, orientate spre formarea competențelor socio-emoționale, promovarea empatiei, gestionarea constructivă a conflictelor și valorizarea diversității. Abordarea integrativă propusă îmbină metode interactive (jocuri de rol, tehnici de reflecție ghidată, învățare colaborativă) cu utilizarea tehnologiilor educaționale digitale, contribuind la crearea unui climat relațional pozitiv și incluziv. Rezultatele evidențiază faptul că dezvoltarea toleranței nu doar diminuează frecvența comportamentelor agresive, ci susține și consolidarea relațiilor interpersonale, creșterea autoreglării emoționale și adaptarea socială a preadolescenților. În perspectivă, integrarea sistematică a acestor strategii în practicile educaționale poate constitui un mecanism sustenabil de prevenire a agresivității și de promovare a bunăstării psiho-sociale a elevilor.

Cuvinte-cheie: comportament agresiv; preadolescenți; toleranță; strategii inovative; competențe socio-emoționale; educație incluzivă; prevenție; climat educațional pozitiv.

EFICIENȚA INTERVENȚIILOR PSIHOLOGICE ÎN AMELIORAREA STĂRILOR DEPRESIVE LA ADOLESCENȚI

Mirela STANCIU,

Profesor psiho-pedagog, doctor, Liceul Tehnologic Special „Trinitas”, Târgu Frumos, Iași

Rezumat

La nivelul societății contemporane, un aspect îngrijorător îl reprezintă trăirea stărilor depresive de către adolescenți. Această stare emoțională este foarte frecventă în rândul acestora (Birmaher et al., 1996), fiind considerată o tulburare mult mai nocivă și periculoasă prin manifestarea ei la această vârstă, spre deosebire de perioada adultă (Radolff, 1991). Un alt motiv de îngrijorare este faptul că mulți adolescenți nu sunt depistați și, în consecință, nu primesc ajutor de specialitate (Keller et al., 1991). Suicidul, conform Center for Health Statistics, reprezintă a treia cauză de deces pentru tinerii cu vârsta cuprinsă între 15 și 25 de ani. O privire de ansamblu asupra statisticilor din România relevă o tendință de creștere a numărului de adolescenți afectați de depresie, ajungându-se la 45.131 de cazuri în anul 2019, față de 39.282 de cazuri în anul 2013 (Copăceanu et al., 2022).

Scopul cercetării îl constituie descrierea manifestării stărilor depresive la adolescenți și implementarea unui program psihologic ce vizează diminuarea acestora. Eșantionul participant la cercetare este format din 269 de adolescenți, iar colectarea datelor s-a realizat prin administrarea Scalei de depresie Beck. Datele obținute arată că stările depresive de intensitate medie sunt trăite de peste jumătate dintre participanți, acest prag menținându-se și în funcție de cele două variabile independente: vârsta și genul subiecților.

Rezultatele obținute în urma implementării programului psihologic indică faptul că stările depresive ale adolescenților din grupul experimental (retest) sunt diminuate comparativ cu cele din etapa de testare (media GE test = 11,41; media GE retest = 11). Această cercetare scoate în evidență faptul că stările depresive sunt emoții frecvent resimțite de adolescenți, precum și faptul că, prin intermediul programului de dezvoltare personală, aceste emoții negative pot fi diminuate, asigurând astfel bunăstarea psihică, fizică și socială a tinerilor.

Cuvinte cheie: stare depresivă, adolescență, program psihologic, adaptare.

DEZVOLTAREA INTELIGENȚEI EMOȚIONALE: UN PROGRAM PSIHOEDUCAȚIONAL BAZAT PE MODELUL MAYER–SALOVEY–CARUSO

Violeta Nicoleta SIMION,

Asistent univ. doctorand, Facultatea de Științe ale Educației, Universitatea Dunărea de Jos, Galați, România, Școala Doctorală de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

Inteligența emoțională (IE) reprezintă o resursă socio-emoțională relevantă și validată de un corpus tot mai consistent de cercetări. Prezentul articol propune o analiză aprofundată a Modelului abilităților emoționale Mayer-Salovey-Caruso (MSC), structurat pe patru ramuri ierarhice: percepția emoțiilor, utilizarea emoțiilor în facilitarea gândirii, înțelegerea emoțiilor și managementul emoțiilor. Pornind de la fundamentele teoretice ale modelului, de la cercetările recente care confirmă atât impactul inteligenței emoționale asupra performanței școlare și bunăstării psihologice (MacCann et al., 2020; Shengyao et al., 2024), cât și educabilitatea sa demonstrată prin studii experimentale (Persich et al., 2023; Cardona-Isaza et al., 2025), articolul propune un program psihoeducațional destinat adolescenților din ciclul liceal (15–19 ani), organizat în module tematice care să stimuleze dezvoltarea fiecărei componente din modelul MSC. Programul psihoeducațional propus urmărește să transforme principiile modelului teoretic MSC în instrumente psihopedagogice operaționale, accesibile cadrelor didactice și consilierilor școlari.

Cuvinte-cheie: inteligență emoțională, modelul Mayer-Salovey-Caruso, program psihoeducațional, adolescenți.

INFIDELITATEA ÎN RELAȚIILE DE CUPLU: ROLUL STILURILOR DE COMUNICARE ȘI AL TRĂSĂTURILOR DE PERSONALITATE

Gina DAFINOIU,

Psih.Drd., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

ORCID: 0009-0003-2648-7857

Rezumat

Studiul de față analizează infidelitatea în relațiile de cuplu dintr-o perspectivă psihologică integrativă, investigând rolul stilurilor de comunicare și al trăsăturilor de personalitate. Cercetarea este efectuată pe un eșantion pilot de 46 de participanți, unde s-au utilizat metode statistice corelaționale și de regresie liniară multiplă. Rezultatele obținute ne arată existența unor asocieri semnificative între infidelitate și anumite stiluri de comunicare. În urma acestor rezultate obținute putem spune că, comunicarea conflictuală se corelează pozitiv cu infidelitatea, ceea ce sugerează că dacă conflictele sunt frecvente și există și o exprimare agresivă, toate acestea pot determina distanțarea emoțională și căutarea validării în exteriorul relației. Tot din aceste rezultate obținute reiese că stilurile de comunicare bazate pe negociere și ascultare reciprocă prezintă corelații negative semnificative, având un rol protector în menținerea echilibrului în relații. Analiza de regresie scoate în evidență faptul că infidelitatea este un fenomen multifactorial, influențat atât de dinamica relațională, cât și de particularitățile de personalitate, modelul explicând o proporție moderată din variația comportamentului infidel. Totuși, semnificația statistică globală a modelului nu a fost atinsă, ceea ce sugerează necesitatea unor cercetări viitoare pe eșantioane mai mari. Rezultatele din acest studiu pilot demonstrează importanța calității comunicării și a reglării emoționale în prevenirea infidelității.

Cuvinte-cheie: infidelitate, comunicare în cuplu, stiluri de comunicare, trăsături de personalitate, relații de cuplu.

IMPACTUL SOMNULUI ȘI AL EMOȚIILOR NEGATIVE ASUPRA FUNCȚIILOR COGNITIVE LA ADULȚII TINERI

Mircea Tudor MAIORESCU,

Psiholog clinician, doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

ORCID ID: 0009-0005-7034-6095

Aurelia GLĂVAN,

neurolog, dr. hab. în psihologie, prof. univ., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

din Chișinău, <https://orcid.org/0000-0002-2549-5367>

Rezumat

Somnul, cogniția și afectivitatea reprezintă procese fundamentale ale funcționării umane. Cercetările arată că aceste procese sunt interdependente, influențându-se reciproc: somnul afectează performanța cognitivă și reglarea emoțională, afectivitatea modelează procesele cognitive și calitatea somnului, iar funcțiile cognitive facilitează procesarea emoțiilor și consolidarea memoriei. Literatura științifică de specialitate sugerează că somnul adecvat și gestionarea emoțiilor negative sunt esențiale pentru funcțiile cognitive la adulții tineri, iar dezechilibrele într-unul dintre aceste sisteme pot genera cercuri vicioase, în care somnul slab amplifică instabilitatea emoțională și scade performanțele cognitive. Scopul prezentului articol a fost de a sintetiza datele recente privind interacțiunile dintre somn, cogniție și afectivitate și implicațiile lor pentru sănătatea mentală. Lucrarea are caracter de revizuire narativă și sinteză, bazată pe analiza critică a literaturii de specialitate recente.

Cuvinte cheie: cogniție, afectivitate, somn, impact, bidirecțional, adulți tineri.

VALORILE EXPERIMENTALE ALE MANAGEMENTULUI CALITĂȚII ÎN EDUCAȚIE LA NIVEL LOCAL

Violeta POPA,

Specialist principal, grad didactic superior, doctorandă

Institutul Național pentru Educație și Leadership, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

În articol este analizată dimensiunea empirică a managementului calității în învățământul general la nivel local, prin investigarea percepțiilor specialiștilor din cadrul Organului Local de Specialitate în Domeniul Învățământului (OLSDÎ). Studiul urmărește evaluarea funcționalității sistemului de management al calității, coerența dintre cadrul normativ și practicile instituționale, precum și identificarea disfuncționalităților și a direcțiilor de optimizare.

Metodologia utilizată a inclus un chestionar semistructurat aplicat unui eșantion de 141 de specialiști, iar analiza datelor a fost realizată prin metode statistice descriptive și analiză de conținut. Rezultatele evidențiază un nivel predominant moderat al funcționalității sistemului, cu disfuncționalități structurale în planificarea strategică, managementul resurselor și utilizarea informației, precum și o capacitate limitată de valorificare a datelor în procesul decizional. Studiul propune un model explicativ al acestor disfuncționalități și subliniază necesitatea consolidării mecanismelor de îmbunătățire continuă și a dezvoltării unei culturi organizaționale orientate spre calitate.

Cuvinte cheie: valori experimentale, managementul calității, educație, învățământ general, cadru normativ, disfuncționalități.

NORME MASCULINE RESTRICTIVE ȘI VULNERABILITATE PSIHOLOGICĂ: MODELUL TRIADIC AL VULNERABILITĂȚII MASCULINE

Adrian SONU TAHER,

Doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova,

ORCID: 0009-0006-0853-5300

Rezumat

Prezentul articol propune Modelul Triadic al Vulnerabilității Masculine (MTVM), un cadru teoretic integrativ și original, elaborat la intersecția psihologiei cognitive, psihologiei masculinității și cercetărilor privind securitatea psihologică. Demersul teoretic este fundamentat pe o sinteză sistematică a literaturii științifice (1976–2024) și pe observații clinice acumulate în lucrul cu peste 5.000 de clienți bărbați din România și Republica Moldova.

Punctul de plecare al modelului îl constituie un paradox epidemiologic documentat: bărbații prezintă rate mai ridicate de suicid, consum de substanțe și tulburări externalizante, manifestând totodată o rezistență marcată la solicitarea ajutorului (Addis & Mahalik, 2003; Wong et al., 2017). Această discrepanță nu poate fi explicată prin factori biologici sau socioeconomi singuri. Articolul

argumentează că normele masculine restrictive sunt interiorizate ca sisteme rigide de convingeri care filtrează realitatea și mențin bărbatul într-o stare de vulnerabilitate psihologică cronică.

MTVM articulează trei relații triadice paralele, fiecare conectând o normă restrictivă centrală, un mecanism cognitiv de menținere corespunzător și o dimensiune a securității psihologice erodate. Prima triadă asociază stoicismul emoțional cu evitarea cognitivă și erodarea securității interne: capacitatea de a recunoaște și procesa emoțiile fără colaps identitar. A doua triadă leagă autosuficiența absolută de confirmarea selectivă a convingerilor și de deteriorarea securității relaționale: capacitatea de a fi autentic și de a solicita sprijin fără a anticipa respingerea. A treia triadă conectează dominanța performativă cu suprageneralizarea și cu fragilizarea securității identitare: capacitatea de a ocupa o identitate masculină care nu necesită performanță constantă.

Cele trei triade nu sunt independente: ele se auto-întăresc reciproc, ceea ce explică persistența vulnerabilității masculine și limitele intervențiilor care vizează un singur nivel. Modelul propune flexibilitatea cognitivă (Kashdan & Rottenberg, 2010) ca strategie transversală de recuperare, capabilă să contracareze simultan toate trei mecanisme cognitive. Un avans suplimentar al MTVM constă în identificarea unei secvențe de schimbare observabile clinic: accesul la experiența emoțională precedă restructurarea relațională, care la rândul ei precede redefinirea identitară cu implicații directe pentru ordinea și designul intervențiilor psihoeducative adresate bărbaților. Modelul urmează să fie validat empiric prin Ignite Workshop, un experiment formativ conceput pentru transformarea convingerilor masculine restrictive și consolidarea rezilienței identitare masculine.

Cuvinte cheie: norme masculine restrictive, vulnerabilitate psihologică, mecanisme cognitive, Securitate psihologică, flexibilitate cognitivă.

DIMENSIUNI SOCIO-ATITUDINALE ALE IMAGINII DE SINE FIZICE

Valeria RUSANOVSCI,

Asistent univ., drd., Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Rezumat

În prezent, imaginea de sine și aspectul fizic reprezintă preocupări centrale în viața cotidiană a multor indivizi, întrucât aspectul fizic constituie, de regulă, primul factor care influențează impresiile inițiale în cadrul interacțiunilor interpersonale. Totodată, acesta poate modela diverse aspecte ale acestor interacțiuni, în funcție de contextul social, circumstanțe și scopul întâlnirii. În vederea investigării dimensiunilor socio-atitudinale ale imaginii de sine fizice, a fost aplicat un chestionar sociologic, orientat spre evaluarea atitudinilor față de aspectul fizic. În mod specific, au fost analizate nivelul de îngrijire personală, utilizarea produselor cosmetice, apelarea la servicii de înfrumusețare, respectarea tendințelor modei în vestimentație, percepția asupra formei și aspectului corporal, precum și importanța acordată aspectului fizic în relațiile socio-profesionale. Pe lângă componenta atitudinală, chestionarul a inclus și itemi referitori la tiparele comportamentale, în special la intențiile și practicile respondenților privind menținerea și îngrijirea aspectului fizic.

Cuvinte cheie: aspect fizic, prima impresie, produse cosmetice, servicii estetologice, îngrijirea aspectului fizic.

ROLUL ELIBERĂRII EMOȚIONALE CONȘTIENTE ÎN OPTIMIZAREA PERFORMANȚEI ACADEMICE

Iulian ZONENSTAIN,

Doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Prezentul articol investighează rolul eliberării emoționale conștiente ca mecanism psihopedagogic în optimizarea performanței academice. Pornind de la premisa că stresul academic constituie un factor major de risc pentru sănătatea mentală și realizările școlare, articolul propune un model conceptual în care eliberarea emoțională conștientă funcționează ca mediator între reglarea emoțională, reducerea stresului și performanța academică. Analiza teoretică integrează Teoria Controlului-Valoare a emoțiilor de realizare (Pekrun, 2006, 2018) cu modelul procesual al reglării emoționale (Gross, 1998) pentru a fundamenta conceptual mecanismul de conștientizare → exprimare → eliberare → reglare. Se evidențiază implicațiile practice pentru consilierea școlară și programele de wellbeing, subliniind necesitatea intervențiilor proactive care vizează dezvoltarea competențelor emoționale ale studenților.

Cuvinte cheie: eliberare emoțională conștientă, performanță academică, reglare emoțională, stres academic, wellbeing.

EVALUAREA PSIHOLOGICĂ CLINICĂ A ADULTULUI: PERSPECTIVE ACTUALE ȘI APLICAȚII ÎN PRACTICA PSIHOLOGICĂ

Amalia ARION, Psiholog clinician

Rezumat

Evaluarea psihologică clinică a adulților reprezintă o etapă esențială în procesul de identificare, înțelegere și intervenție asupra dificultăților emoționale, cognitive și comportamentale ale persoanei. Prin utilizarea metodelor specifice de investigare psihologică, aceasta contribuie la formularea unei imagini complexe asupra funcționării psihice a adultului și la fundamentarea intervențiilor terapeutice adecvate. Lucrarea evidențiază rolul evaluării psihologice clinice în analiza simptomatologiei, identificarea resurselor individuale, formularea ipotezelor clinice și orientarea procesului de intervenție psihologică. Sunt analizate principalele metode utilizate în evaluarea adultului, precum interviul clinic, observația, testarea psihologică standardizată și integrarea datelor anamnestice și contextuale. De asemenea, sunt discutate particularitățile evaluării în raport cu specificul dezvoltării adulte, diversitatea contextelor de viață și complexitatea factorilor biopsihosociali implicați. Accentul este pus asupra necesității unei abordări multidimensionale, individualizate și etice, care să permită înțelegerea profundă a persoanei evaluate și formularea unor recomandări clinice relevante. Concluziile subliniază importanța evaluării psihologice clinice ca instrument fundamental în practica psihologului clinician, cu rol în diagnostic, prevenție și intervenție.

Cuvinte cheie: Evaluare psihologică clinică, adult, psihodiagnostic, interviu clinic, evaluare clinică

LEGĂTURA DINTRE GÂNDIREA CRITICĂ ȘI TRĂSĂTURILE DE PERSONALITATE ÎN RAPORT CU COMPORTAMENTUL ANTISOCIAL LA ADULȚI

Adelina BANU,

Psiholog, Clinica Anova Medical

Rezumat

Prezenta cercetare investighează relațiile dintre gândirea critică, trăsăturile de personalitate și psihotism, în contextul comportamentelor antisociale la adulți. Studiul își propune să analizeze în ce măsură dimensiuni ale personalității, precum agreabilitatea, conștiinciozitatea și nevrotismul, influențează tendințele antisociale, evaluate prin nivelul psihotismului, precum și rolul gândirii critice ca posibil factor moderator. Cercetarea a fost realizată pe un eșantion de 237 de participanți, cu vârste cuprinse între 20 și 45 de ani, utilizând o metodologie cantitativă. Rezultatele au evidențiat că trăsăturile de personalitate reprezintă predictorii semnificativi ai comportamentului antisocial. Astfel, conștiinciozitatea și agreabilitatea s-au corelat negativ cu psihotismul, indicând un rol protector, în timp ce nevrotismul a prezentat o corelație pozitivă, sugerând o vulnerabilitate crescută față de comportamente deviante. Analiza de regresie ierarhică a arătat că aceste trăsături explică până la 33% din variația psihotismului, confirmând importanța lor în predicția comportamentelor antisociale.

În ceea ce privește gândirea critică, rezultatele nu au susținut rolul acesteia ca moderator al relației dintre trăsăturile de personalitate și comportamentele antisociale. Analizele de corelație și ANOVA nu au indicat efecte semnificative ale gândirii critice asupra psihotismului sau asupra interacțiunii cu trăsăturile de personalitate. Deși teoretic este considerată un factor protector, în acest studiu gândirea critică nu a demonstrat un impact direct sau moderativ asupra tendințelor antisociale.

În concluzie, cercetarea confirmă rolul central al trăsăturilor de personalitate în explicarea comportamentului antisocial, evidențiind în special importanța agreabilității, conștiinciozității și nevrotismului. Rezultatele sugerează că intervențiile psihologice ar trebui să vizeze dezvoltarea trăsăturilor prosociale și consolidarea autoreglării, contribuind la prevenirea comportamentelor dezadaptative. Studiul oferă direcții relevante pentru cercetări viitoare și pentru aplicabilitatea în domeniul psihologiei.

Cuvinte cheie: comportament antisocial; trăsături de personalitate; psihotism; gândire critică.

NARCISISMUL ÎN RELAȚIILE DE CUPLU

Daria CONSTANTIN, Psiholog

Rezumat

În pofida interesului crescut pentru studiul narcisismului, literatura de specialitate evidențiază încă o insuficientă clarificare a modului în care trăsăturile narcisice influențează adaptarea în cadrul relațiilor de cuplu, în special în ceea ce privește dimensiuni precum consensul marital, coeziunea și satisfacția relațională.

Problema cercetării constă în necesitatea investigării relației dintre nivelul narcisismului ca trăsătură de personalitate și dimensiunile adaptării în relația de cuplu, în vederea evidențierii impactului acestuia asupra funcționării relaționale și fundamentării intervențiilor psihologice specifice. Obiectul cercetării îl constituie narcisismul ca trăsătură de personalitate și manifestările sale în contextul relațiilor de cuplu, analizate din perspectiva influenței asupra adaptării relaționale. Studiul vizează narcisismul ca fenomen psihologic complex, situat pe un continuum de la forme normative la manifestări disfuncționale, cu implicații asupra funcționării intrapsihice și interpersonale. Scopul cercetării constă în investigarea relației dintre narcisismul ca trăsătură de personalitate și dimensiunile adaptării în cadrul relației de cuplu, în vederea evidențierii impactului acestuia asupra funcționării relaționale. Cercetarea urmărește identificarea modului în care caracteristicile narcisice influențează consensul marital, coeziunea și satisfacția relațională, precum și formularea unor concluzii relevante pentru domeniul consilierii și psihoterapiei de cuplu.

Cuvinte cheie: adaptare maritală; consens; coeziune; relație de cuplu; narcisism; narcisism grandios; narcisism vulnerabil; satisfacție relațională; trăsături de personalitate; funcționare relațională.

IMPACTUL FOLOSIRII TELEFOANELOR INTELIGENTE ASUPRA RELAȚIILOR DE CUPLU

Gabriela Anișoara FLOREA, Psiholog

Rezumat

Lucrarea explorează impactul dispozitivelor mobile asupra relațiilor de cuplu, punând bazele pentru înțelegerea acestui fenomen complex. Principalele concluzii ale studiului sunt: natura exploratorie: lucrarea este considerată un punct de început în această linie de cercetare, menționându-se că numeroase aspecte ale relațiilor de cuplu nu au putut fi incluse în analiza actuală; creșterea dependenței tehnologice: pe măsură ce tehnologia evoluează și tot mai multe persoane devin dependente de dispozitivele mobile, se anticipează că impactul acestora asupra relațiilor interpersonale și de cuplu va continua să crească; necesitatea cercetărilor viitoare: este importantă continuarea explorării acestei teme pentru a înțelege exact cum prezența tehnologiei mobile modifică modul în care cuplurile experimentează afecțiunea, conflictul și satisfacția.

Cuvinte cheie: tehnologie mobilă, cuplu, satisfacția relației de cuplu, dependență.

DEZVOLTAREA SOCIO-EMOȚIONALĂ LA GRĂDINIȚĂ, COPII TIPICI ȘI ATIPICI

Daniela MARCU,

Profesor educație timpurie Școala Gimnazială „Dimitrie A.Sturdza”
Grădinița Program prelungit, nr.2

Rezumat

Dezvoltarea socio-emoțională la grădiniță este esențială pentru toți copiii, tipici și atipici. Aici, cei mici învață să își recunoască emoțiile, să le exprime dar și să-și controleze reacțiile. Prin jocuri, povești și activități zilnice, copiii învață empatia, respectul și colaborarea cu ceilalți. Rolul cadrului didactic este să creeze un mediu sigur, calm și incluziv. Preșcolarii atipici au nevoie de sprijin adaptat, rutine clare, suport vizual și multă răbdare. Cei tipici învață astfel să fie mai toleranți, mai buni colegi și mai empatici la nevoile celor din jur. Grădinița devine astfel un loc unde fiecare copil se simte acceptat și valorizat.

Cuvinte cheie: socio emoțional, incluziune, empatie, înțelegere, respect.

ROLUL DISPONIBILITĂȚII EMOȚIONALE MATERNE ÎN DEZVOLTAREA LIMBAJULUI TIMPURIU: O ANALIZĂ A MECANISMELOR DE INTERACȚIUNE

Elena Viorica MIRON,

profesor – logoped titular, definitiv, CJRAE Vrancea, CLI Adj

Carmen Liliana HOCEANU,

profesor – logoped titular, grad II, CJRAE Iași - Școala gimnazială "George Coșbuc"

Rezumat

Articolul explorează relația fundamentală dintre disponibilitatea emoțională (EA) a mamei și procesul de dezvoltare a limbajului la copiii mici. Analiza se concentrează pe cele patru dimensiuni ale modelului EA (sensibilitate, structurare, non-intruzivitate și non-ostilitate), evidențiind modul în care acestea creează un mediu de siguranță psihologică necesar achiziției lingvistice. Sunt trecute în revistă studii recente care demonstrează că o disponibilitate afectivă ridicată nu doar că prezice succesul comunicării timpurii, dar funcționează și ca un factor de protecție împotriva stresului prenatal și a impactului negativ al tehnologiei. Concluziile subliniază faptul că interacțiunea de tip „serviciu și returnare” și eșafodajul verbal oferit de un adult receptiv sunt mecanisme mai puternice în dezvoltarea vocabularului decât simpla expunere pasivă la limbaj sau dispozitive digitale.

Abstract

This article explores the fundamental relationship between maternal emotional availability (EA) and the process of language development in young children. The analysis focuses on the four dimensions of the EA model - sensitivity, structuring, non-intrusiveness, and non-hostility - highlighting how they create the psychological safety net necessary for linguistic acquisition. Recent studies are reviewed to demonstrate that high emotional availability not only predicts early communicative success but also functions as a protective factor against prenatal stress and the negative impact of technology (technoference). The findings emphasize that "serve and return" interactions and the verbal scaffolding provided by a responsive adult are more powerful mechanisms for vocabulary development than passive exposure to language or digital devices.

Keywords: emotional Availability (EA), Language development, Maternal sensitivity, Parent-child interaction, Screen time, Verbal scaffolding, Early communication, Early intervention.

ALFABETIZAREA EMOȚIONALĂ ÎN MEDIUL ȘCOLAR

Claudia Mihaela MURARAȘU,

Gradul didactic I I, profesor educație timpurie, Școala Gimnazială „Alexandru cel Bun”,

Structura Grădinița cu P.P.nr.16,

Simona Mihaela BĂȘTIC,

Gradul didactic I, profesor educație timpurie, Grădinița cu P.P.nr.1, Structura Grădinița

P.N.Târgu Frumos, Jud.Iași.

Rezumat

Alfabetizarea emoțională este un proces similar celui clasic, școlar, și își are sorginea în mișcarea pentru educație afectivă, din anii '60. Ideea centrală a acestei mișcări a fost că pregătirea psihologică și motivațională teoretică ar fi mai temeinică și profund dobândită dacă ar fi urmată de experiență imediată. Mișcarea pentru Alfabetizarea Emoțională a scos în evidență termenul de educație emoțională/afectivă, respectiv în loc să se utilizeze afectul pentru a educa, este educat afectul însuși. Un program de alfabetizare emoțională îmbunătățește rezultatele școlare ale copiilor.

Cuvinte-cheie: alfabetizarea emoțională, educație afectivă, inteligență emoțională, antrenament emoțional.

EDUCAȚIA SOCIO-EMOȚIONALĂ ÎN PERIOADA PREȘCOLARĂ ȘI INFLUENȚA ACESTEIA ASUPRA CLIMATULUI EDUCAȚIONAL

Iustina TABĂRĂ,

Prof. inv. Preșcolar, Școala Gimnazială „Dimitrie A: Sturdza” Iași – GPP Nr.2

„Bine nu poți vedea decât cu sufletul, ceea ce este esențial este invizibil pentru ochi.”,

Antoine de Saint Exupery

Rezumat

Dezvoltarea emoțională și socială este un domeniu care ține de sentimentele copilului față de propria persoană și de relațiile lui cu alte persoane. Acest aspect al dezvoltării se referă la comportamentul copilului și la reacțiile sale în cadrul jocului și al altor activități cotidiene, la legătura emoțională formată dintre copil și părinții săi sau persoanele apropiate, la relațiile dintre copil și membrii familiei sau prietenii. Alte aspecte fundamentale ale dezvoltării

emoționale și sociale sunt: asumarea rolurilor specifice sexului copilului, independența, empatia, prietenia, simțul mor. Dezvoltarea socio-emoțională a copiilor preșcolari reprezintă un proces esențial prin care aceștia își formează capacitatea de a înțelege și gestiona emoțiile, de a relaționa cu ceilalți și de a se adapta la mediul social. Această etapă, specifică vârstei de 3–6 ani, are un impact major nu doar asupra copilului, ci și asupra părinților și cadrelor didactice. Impactul acesteia depășește sfera individuală, influențând în mod direct calitatea vieții sociale și profesionale a părinților și cadrelor didactice. Prin urmare, promovarea educației emoționale încă din primii ani de viață constituie o investiție esențială în dezvoltarea armonioasă a individului și a societății

Cuvinte cheie: dezvoltare emoțională, preșcolari, sentimente, etapă.

PSIHOLOGIA CRIMINALULUI ÎN SERIE: ANATOMIA UNEI MINȚI ÎNTUNECATE

Dinu IROFTEI,

Masterand, Universitatea Ștefan cel Mare din Suceava

Rezumat

Psihologia criminalului în serie depășește simpla analiză a unei fapte violente, concentrându-se pe motivația profundă, nevrotică. Spre deosebire de criminalul ocazional, criminalul în serie nu ucide din furie momentană sau pentru un câștig material, ci dintr-o nevoie psihologică compulsivă. Elementul central în mintea sa este fantazia deviantă. Aceasta începe de obicei în adolescență și se dezvoltă ca un mecanism de evadare dintr-o realitate marcată de izolare sau eșec. În timp, fantasia nu mai este suficientă, iar criminalul simte nevoia urgentă de a o transpune în realitate. Uciderea devine astfel un instrument prin care obține o senzație de putere și control absolut asupra victimei, controlul pe care îl lipsește în viața sa de zi cu zi.

Din punct de vedere al trăsăturilor de personalitate, majoritatea criminalilor în serie prezintă forme severe de psihopatie. Aceasta se manifestă printr-o lipsă totală de empatie și remușcări, superficialitate emoțională, manipulare și un grandios sentiment de superioritate. Pentru ei, victima este desumanizată, redusă la statutul de obiect sau „trofeu” necesar pentru a valida propria lor putere.

Factorii de mediu joacă un rol crucial în formarea acestui profil. Studiile criminologice indică adesea „tripla traumă” din copilărie: abuz fizic, psihic sau sexual sever, neglijare și respingere. Aceste experiențe distorsionează dezvoltarea morală și emoțională a copilului. La nivel neurobiologic, cercetările relevă adesea anomalii în structura cerebrală, în special la nivelul amigdalei (care procesează frica și emoțiile) și al cortexului prefrontal (responsabil de controlul impulsurilor). Totuși, biologia nu acționează singură; ea reprezintă o „prăjitură de preaprobare” care este activată de traumele din copilărie. În concluzie, criminalul în serie nu se naște peste noapte, ci este rezultatul letal al interacțiunii dintre o vulnerabilitate neurologică, traume timpurii extrem de severe și distorsiuni cognitive profunde. Din cauza fixității în fantazii și a lipsei de conștiință, profilul psihologic al acestor indivizi îi face practic imposibil de reabilitat.

Cuvinte cheie: psihologie, criminali în serie, sistem juridic.

ROLUL RELAȚIEI PROFESOR–ELEV ÎN PREVENIREA ABANDONULUI ȘCOLAR

Ioan POTÎNGĂ,

Psiholog, masterand anul 2, Consiliere Educațională și Intervenție în Orientarea Școlară și Vocațională, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Coordonator științific: **Narcisa Gianina CARANFIL,**

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea analizează rolul esențial al profesorilor în prevenirea și reducerea abandonului școlar, evidențiind influența pe care aceștia o au asupra parcursului educațional al elevilor. Abandonul școlar reprezintă un fenomen complex, determinat de factori socio-economici, familiali și individuali, însă mediul școlar și relația profesor–elev pot constitui elemente decisive în menținerea elevilor în sistemul educațional. Studiul explorează modul în care practicile pedagogice incluzive, sprijinul emoțional, feedbackul constructiv și crearea unui climat de învățare sigur și motivant contribuie la creșterea implicării și a sentimentului de apartenență al elevilor. De asemenea, sunt analizate strategiile prin care profesorii pot identifica precoce riscul de abandon și pot interveni eficient, în colaborare cu familia și comunitatea. Lucrarea subliniază importanța formării continue a cadrelor didactice și a

dezvoltării competențelor relaționale, ca premise pentru reducerea abandonului școlar și promovarea echității în educație.

Cuvinte cheie: relație profesor-elev, abandon școlar, prevenție, sistem educațional

EMOȚIE ȘI EMPATIE ÎN ACTIVITATEA DE ÎNVĂȚARE: CATALIZATORII UNEI EDUCAȚII PROFUNDE

Laura Maria ROZNOVAN,

Masterand, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Suceava

Rezumat

Tradiția educațională a privilegiat adesea rațiunea și procesele cognitive pure, marginalizând emoțiile ca pe factori perturbatori ai concentrării. Totuși, descoperirile recente din neuroștiința educației demonstrează că emoția și empatia nu sunt simple „accesorii” ale experienței școlare, ci premise neurobiologice esențiale pentru asimilarea profundă a cunoștințelor. Acest studiu explorează modul în care dimensiunea afectivă modelează activitatea de învățare. Analiza evidențiază rolul dublu al emoției: în timp ce emoțiile pozitive (curiozitatea, entuziasmul, descoperirea) stimulează eliberarea de dopamină, facilitând neuroplasticitatea și reținerea pe termen lung, emoțiile negative (anxietatea de evaluare, frica de eșec) activează răspunsul de *fight-or-flight*, blocând explicit funcțiile executive ale creierului. În paralel, lucrarea argumentează că empatia cadrului didactic este instrumentul central prin care aceste stări emoționale pot fi gestionate. Empatia nu doar că favorizează crearea unui mediu de siguranță psihologică – necesar pentru ca elevul să își asume riscuri intelectuale – dar modelează direct capacitatea cognitivă a elevilor de a înțelege perspective multiple (teoria minții). Atunci când învățarea este validată emoțional, aceasta trece de la simpla memorare mecanică la înțelegere autentică. Lucrarea concluzionează prin propunerea unor practici de *design* educațional care integrează inteligența emoțională în nucleul actului pedagogic.

Cuvinte cheie: neuroplasticitate, pedagogie, psihologie, activitate de învățare.

DIVORȚUL ȘI CONSECINȚELE SALE ASUPRA FEMEILOR INDEPENDENTE FINANCIAR

Diana BULBUC,

Student anul 3, Psihologie, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Coordonator științific: **Narcisa Gianina CARANFIL,**

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea analizează impactul divorțului asupra femeilor independente financiar, explorând dimensiunile psihologice, sociale și identitare ale acestei tranziții. Deși autonomia economică poate oferi un grad crescut de siguranță și control, experiența divorțului rămâne un eveniment major de viață, asociat cu schimbări emoționale semnificative, redefinirea rolurilor și reorganizarea rețelelor sociale. Studiul evidențiază modul în care independența financiară influențează procesul de adaptare post-divorț, facilitând decizii autonome și reducând vulnerabilitatea materială, dar fără a elimina provocările legate de singurătate, stigmat social sau reconstrucția identității personale. De asemenea, sunt discutate factorii care pot susține reziliența și bunăstarea, precum suportul social, resursele psihologice și accesul la oportunități de dezvoltare personală. Lucrarea contribuie la o înțelegere nuanțată a divorțului în contextul contemporan, subliniind interacțiunea dintre independența economică și adaptarea emoțională.

Cuvinte cheie: divorț, femei independente financiar, control, redefinire roluri.

ÎNTRE VULNERABILITATE ȘI APĂRARE: ECHILIBRUL FRAGIL AL RELAȚIILOR

Ana –Maria CALANCIA,

Student anul 3, Psihologie, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Coordonator științific: **Narcisa Gianina CARANFIL,**

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Acest demers explorează tensiunea fundamentală dintre nevoia de autoprotecție și dorința de conectare autentică cu ceilalți, un paradox central al experienței relaționale. Pe de o parte, indivizii dezvoltă mecanisme de apărare pentru a se proteja de respingere, suferință sau vulnerabilitate. Pe de altă parte, aceste strategii pot limita accesul la intimitate și apropiere emoțională, esențiale pentru relații satisfăcătoare. Lucrarea analizează modul în care acest conflict influențează comportamentele

interpersonale, comunicarea și dinamica relațiilor, evidențiind dificultatea de a menține un echilibru între siguranța personală și deschiderea către celălalt. De asemenea, sunt discutate implicațiile psihologice ale acestui paradox și posibile direcții de integrare, prin cultivarea conștientizării și a vulnerabilității asumate, ca premise pentru relații mai autentice și mai echilibrate.

Cuvinte cheie: vulnerabilitate, apărare, echilibru fragil, relații.

GESTIONAREA EMOTIILOR CA DRUM SPRE AUTOCUNOAȘTERE

Adriana Gabriela HRECENIUC,

Student anul 3, Psihologie, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Coordonator științific: **Narcisa Gianina CARANFIL,**

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea abordează procesul de conștientizare și înțelegere a propriilor emoții ca element central al dezvoltării personale. Într-o societate în care exprimarea emoțională este adesea inhibată sau distorsionată, capacitatea de a recunoaște, accepta și gestiona emoțiile devine esențială pentru echilibrul psihologic. Studiul explorează modul în care indivizii se raportează la propriile trăiri, evidențiind tendințele de evitare, reprimare sau supraidentificare emoțională. De asemenea, sunt analizate mecanismele prin care dezvoltarea conștientizării emoționale contribuie la o mai bună reglare afectivă, la relații interpersonale mai sănătoase și la consolidarea identității personale. Lucrarea subliniază importanța asumării emoțiilor ca resurse valoroase în procesul de autocunoaștere și adaptare psihologică.

Cuvinte cheie: emoții, autocunoaștere, conștientizare, dezvoltare personală.

SECȚIUNEA IV

INTERVENȚII ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ

Moderatori:

- ✓ Lector univ. dr. **Adina Iulia ȘANDRU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Prof. **Gabriela MAXIM**, Director adjunct Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași
- ✓ Prof. **Dana MOISĂ**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

SECURITATEA PSIHOLOGICĂ ȘI INTEGRAREA SOCIALĂ A ADULȚILOR CA FACTORI DE REDUCERE A COMPORTAMENTULUI DEVIANT: ABORDĂRI INTERDISCIPLINARE

Maria VÎRLAN,

Profesor univ., dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

Securitatea psihologică și integrarea socială reprezintă factori esențiali în prevenirea și reducerea comportamentului deviant la adulți. Articolul analizează relația dintre nivelul securității psihologice, gradul de incluziune socială și manifestarea comportamentelor deviante, evidențiind impactul factorilor sociali precum marginalizarea, instabilitatea economică și stresul profesional. Sunt examinate mecanismele prin care lipsa suportului social și a sentimentului de siguranță psihologică pot favoriza dezvoltarea comportamentelor de risc, inclusiv agresivitatea, consumul de substanțe sau izolarea socială. Totodată, lucrarea subliniază rolul intervențiilor interdisciplinare - psihologice, sociale și comunitare - în facilitarea reintegrării sociale și în consolidarea resurselor individuale ale adulților. Se evidențiază importanța dezvoltării programelor de suport psihologic și social orientate spre creșterea securității psihologice și a incluziunii sociale, ca strategii eficiente de reducere a devianței. Rezultatele susțin necesitatea unei abordări integrate în intervenția psiho-socială, centrată pe nevoile individuale și contextuale ale adultului.

Cuvinte-cheie: securitate psihologică, integrare socială, adulți, comportament deviant, incluziune socială, suport social, intervenție interdisciplinară, reintegrare socială.

REDUCEREA CERERII DE DROGURI ÎN ROMÂNIA: DECALAJUL DINTRE POLITICI ȘI IMPLEMENTAREA INTERVENȚIILOR DE PREVENIRE, TRATAMENT ȘI REABILITARE

Victor Ionel NICOLAESCU,

Profesor univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

În ultimii ani, România a inițiat o reformă instituțională semnificativă în domeniul politicilor privind consumul de substanțe psihoactive, marcând o tranziție de la un model predominant orientat spre control și intervenție reactivă către o abordare centrată pe promovarea integrării intervențiilor din domeniul sănătății publice cu cele ale asistenței sociale și prin dezvoltarea unor mecanisme de coordonare multidisciplinară. Cu toate acestea, rămân incertitudini importante cu privire la măsura în care această reformă se traduce în implementare efectivă la nivel operațional. Sistemul continuă să fie caracterizat de fragmentare instituțională, dezechilibre în capacitatea administrativă, insuficiență a serviciilor specializate și discontinuități în parcursul intervențional al beneficiarilor, de la prevenție către tratament și ulterior către reabilitare și reintegrare socială. Aceste disfuncționalități indică persistența unui decalaj structural între formularea politicilor publice și implementarea lor practică. Demersul evidențiază tensiunea dintre cadrul strategic orientat spre integrare și realitatea fragmentată a serviciilor, ridicând întrebarea dacă reforma instituțională actuală reprezintă o schimbare substanțială de paradigmă sau mai degrabă o reconfigurare formală a discursului politic și instituțional.

Cuvinte cheie: cerere de droguri, dependență, tratament, adicție.

FACTORII DETERMINANȚI AI VULNERABILITĂȚII FAMILIILOR CONTEMPORANE ȘI IMPACTUL ACESTORA ASUPRA DEZVOLTĂRII COPILOR

Viorica CERNEAVSCHI,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Rezumat

Articolul abordează problematica complexă a familiilor social-vulnerabile din țara noastră, analizând principalii factori care generează un mediu nefavorabil dezvoltării armonioase a copilului. Sunt cercetate într-o manieră sistematică multitudinea de cauze interdependente care conduc la dezorganizarea familiei contemporane și la privarea copilului de îngrijire părintească adecvată. În centrul analizei se situează sărăcia, identificată drept factorul determinant principal al vulnerabilității familiale, care afectează cu precădere familiile cu mulți copii, familiile monoparentale și persoanele aflate în șomaj. Articolul atestă că insuficiența resurselor materiale generează un lanț causal de consecințe negative, manifestate prin abandon școlar, neglijarea copilului, comportament deviant și excludere socială. Totodată, sunt analizați factori complementari precum: violența domestică, migrația forței de muncă, dependența de alcool, condițiile locative precare și nivelul scăzut de educație al părinților, fiecare dintre aceștia contribuind la amplificarea stării de vulnerabilitate a familiei.

Demersul empiric al studiului se bazează pe aplicarea unui chestionar pe un eșantion de 10 familii social-vulnerabile, datele obținute confirmând că lipsa resurselor financiare, dependența de alcool și neglijarea copilului reprezintă cele mai frecvent semnalate dificultăți. În final, articolul accentuează necesitatea intervenției calificate a asistenților sociali în identificarea și diminuarea factorilor de risc, în vederea asigurării unui mediu familial favorabil dezvoltării integrale a copilului.

Cuvinte cheie: familii social-vulnerabile, copil, sărăcia, factori, problemă, consecințe.

EDUCAȚIA PARENTALĂ ȘI SECURITATEA PSIHOLOGICĂ A COPILULUI CA MECANISME DE PREVENIRE A DEVIANȚEI SOCIALE: ABORDĂRI PSIHO-SOCIALE

Maria DIȚA,

Conferențiar univ., dr., Universitatea Pedagogică de stat ”Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

Securitatea psihologică reprezintă un element esențial în dezvoltarea armonioasă a copilului și în prevenirea comportamentelor deviante. Articolul își propune să analizeze rolul securității psihologice ca factor protector împotriva devianței sociale, evidențiind influența majoră a mediului familial și, în mod special, a educației parentale. Sunt abordate principalele dimensiuni ale securității psihologice la copii, precum sentimentul de siguranță, acceptarea emoțională și stabilitatea relațională, precum și relația acestora cu riscul de manifestare a comportamentelor deviante. De asemenea, lucrarea evidențiază importanța competențelor parentale în formarea unui climat afectiv securizant și în dezvoltarea unor comportamente adaptative la copii. În final, sunt analizate implicațiile pentru intervenția psiho-socială, subliniindu-se necesitatea dezvoltării programelor de educație parentală și a intervențiilor timpurii orientate spre prevenție. Rezultatele evidențiază că securitatea psihologică și educația parentală constituie factori-cheie în reducerea riscului de devianță socială la copii.

Cuvinte-cheie: securitate psihologică, copii, devianță socială, educație parentală, intervenție psiho-socială, prevenție, comportament adaptativ, mediu familial.

TRAUMATIZAREA SECUNDARĂ A ASISTENȚILOR SOCIALI CARE SPRIJINĂ COPIII ABUZAȚI ȘI FAMILIILE ACESTORA

Olesea FRUNZE,

Conferențiar univ. dr., Șef catedră Asistență Socială, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, din Chișinău

Valentina STRATAN,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, din Chișinău

Rezumat

Lucrarea de față examinează fenomenul traumatizării secundare în rândul asistenților sociali implicați în intervenția cu copii și familii afectate de traume. Obiectivul central constă în identificarea și explicarea mecanismelor prin care expunerea repetată la suferința beneficiarilor determină apariția stresului emoțional, a oboselii de compasiune și a unor manifestări psihologice similare traumelor directe. Demersul științific include o analiză sintetică a literaturii de specialitate, precum și o

delimitare conceptuală a principalelor tipuri de traumă (acută, cronică, complexă și secundară), evidențiind totodată efectele neurobiologice și psihologice asupra profesioniștilor din domeniul serviciilor sociale.

Rezultatele evidențiază faptul că asistenții sociali expuși frecvent la traumele copiilor și ale familiilor vulnerabile pot dezvolta manifestări precum epuizarea emoțională, burnout-ul profesional, anxietatea, depresia și diminuarea capacității empatică. Intervențiile eficiente presupun integrarea metodelor psihologice (precum consilierea suportivă și terapia cognitiv-comportamentală), organizarea constantă a sesiunilor de supervizare și implementarea unor politici instituționale orientate spre reducerea riscului de burnout și retraumatizare. În concluzie, lucrarea subliniază necesitatea recunoașterii traumatizării secundare ca o realitate profesională semnificativă, evidențiind importanța formării continue a asistenților sociali și a dezvoltării unor strategii sistematice de prevenire și gestionare a impactului negativ asupra sănătății mintale și performanței profesionale. Aplicarea acestor recomandări contribuie la creșterea eficienței intervențiilor sociale și la menținerea unui nivel înalt al calității serviciilor oferite copiilor traumatizați și familiilor acestora. *Cuvinte cheie:* trauma secundară, oboseală de compasiune, reziliență profesională, asistență socială, copii traumatizați, supervizare profesională.

PSYCHOLOGICAL REHABILITATION OF PERSONS WHO PARTICIPATED IN UKRAINE – RUSSIA WAR

Volodymyr PUNDIEV,

associate professor, PhD, Odessa National Economic University (ONEU), Ukraine

Rezumat

A review of current approaches to veteran rehabilitation confirmed that the best results are obtained with a holistic model with a trauma-focused core combined with simple support modules. It covers emotions, thinking, behavior, sleep, pain, and daily roles of a person, thus reducing the gap between therapy and real life. Effectiveness increases when basic self-regulation skills are taught at the start, and then the work moves to the main domain of the problem. Support from family and brothers in arms helps to maintain motivation and discipline in completing tasks, but does not replace rehabilitation process. The basic profile of the war participants that we studied showed an increased severity of traumatic symptoms, frequent signs of depression and anxiety, as well as sleep disorders. Some respondents were found to have risks associated with alcohol use, and the level of social support and daily functioning was uneven. This explains the different speed of recovery and the need to adjust the pace of the load individually. This initial participant's state justifies the choice of the route of assistance with gradual reinforcement, and not a universal or uniform scheme for everyone.

After completing the rehabilitation program proposed by us, a statistically significant decrease in traumatic manifestations, improvement in mood, reduction in anxiety and sleep leveling were recorded, and at the delayed measurement point these changes are mostly preserved. The share of war participants with clinically noticeable improvement is a solid part of the sample, which confirms the practical benefit of the rehabilitation approach. The best dynamics were demonstrated by those who regularly attended sessions and performed short intersession exercises, and also had real support from family or siblings. Comorbid pain or the consequences of head trauma slow down progress, but their impact is reduced thanks to special auxiliary modules.

Cuvintele cheie: rehabilitation, veterans, psychological help, trauma, assistance, war.

STRATEGII DE INTERVENȚIE ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ PENTRU PERSOANELE CU RISC SUICIDAR

Oxana ISAC,

Conferențiar, univ., dr. în sociologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău

Rezumat

Comportamentul suicidar reprezintă o problemă majoră de sănătate publică, cu implicații complexe la nivel individual, familial și social. Lucrarea de față analizează principalele strategii de intervenție utilizate în asistența socială pentru sprijinirea persoanelor cu risc suicidar. Sunt evidențiate intervențiile în criză, abordările terapeutice, rolul colaborării interdisciplinare și importanța prevenirii. Rezultatele indică faptul că intervențiile eficiente sunt cele integrate, centrate pe persoană și bazate pe identificarea precoce a riscului.

Cuvintele-cheie: risc suicidar, intervenție socială, prevenție, sănătate mintală, consiliere.

CONTEXTUL FAMILIAL CA FACTOR AL DEZVOLTĂRII RELAȚIILOR INTERPERSONALE ÎN ADOLESCENȚĂ

Svetlana HARAZ SVETLANA,

Conferențiar univ. dr., Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Rezumat

Influența contextului familial asupra dezvoltării psiho-sociale a tinerilor reprezintă o problemă de actualitate, în contextul transformărilor sociale contemporane, caracterizate prin diversificarea structurilor familiale, mobilitatea parentală și accentuarea presiunilor socio-economice. Familia își menține rolul central de cadru de socializare, în interiorul căruia se formează competențele emoționale, valorile și tiparele relaționale ale adolescenților. Calitatea climatului familial, exprimată prin nivelul comunicării, sprijinului emoțional și implicării parentale, influențează modul în care tinerii își construiesc relațiile interpersonale și se adaptează la mediul social. Mediile familiale caracterizate prin stabilitate și suport favorizează dezvoltarea încrederii, a autonomiei și a abilităților de comunicare, în timp ce experiențele marcate de inconsistență relațională sau tensiuni pot genera dificultăți de exprimare emoțională și de gestionare a interacțiunilor sociale.

Cercetarea empirică, realizată pe un eșantion de 35 de adolescenți cu vârste între 15 și 18 ani, prin intermediul unui chestionar aplicat online, evidențiază o percepție predominant pozitivă asupra mediului familial, în special în ceea ce privește siguranța și implicarea parentală. Totuși, rezultatele indică variații semnificative în ceea ce privește sprijinul emoțional și frecvența conflictelor, aproximativ jumătate dintre respondenți raportând prezența acestora la un nivel moderat. Analiza comparativă a datelor arată o corespondență între dimensiunile mediului familial și competențele relaționale ale tinerilor, reflectată în nivelul de încredere, capacitatea de comunicare și exprimarea emoțiilor. În același timp, se evidențiază o discrepanță între influența reală a familiei și conștientizarea acesteia de către tineri. Rezultatele susțin necesitatea orientării intervențiilor din domeniul asistenței sociale spre consolidarea relațiilor familiale și dezvoltarea competențelor socio-emoționale ale adolescenților.

Cuvinte cheie: adolescenți, context familial, dezvoltare psiho-socială, relații interpersonale, sprijin parental, vulnerabilitate.

CINEMATERAPIA ÎN DEZVOLTAREA INTELIGENȚEI EMOȚIONAL-SOCIALE: UN PROGRAM PSIHOEDUCAȚIONAL BAZAT PE MODELUL BAR-ON

Rodica ȚOCU,

Conferențiar univ. doctor, Facultatea de Științe ale Educației, Universitatea Dunărea de Jos, Galați

Violeta Nicoleta SIMION,

Asistent univ. doctorand, Facultatea de Științe ale Educației, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați, Școala

Doctorală de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

În ultimele decenii, cercetările au demonstrat faptul că performanța educațională implică, alături de abilitățile cognitive, o componentă emoțională și socială cu rol determinant în succesul școlar, în calitatea relațiilor interpersonale și în adaptarea eficientă la cerințele mediului social. Prezentul articol propune o analiză a *Modelului inteligenței emoțional-sociale Bar-On* (ESI), un model mixt, structurat pe cinci componente majore (componenta intrapersonală, componenta interpersonală, managementul stresului, adaptabilitatea și dispoziția generală), ca fundament teoretic în elaborarea unui program psihoeducațional destinat adolescenților (15–19 ani). Noutatea propunerii constă în integrarea *cinematerapiei* ca tehnică pedagogică, justificată de interacțiunea dintre componentele modelului Bar-On și capacitatea scenariului filmat de a activa simultan mai multe competențe emoțional-sociale printr-un singur stimul pedagogic. Cercetările recente privind educabilitatea inteligenței emoționale (Sánchez-Álvarez et al., 2020; Pérez-González & Qualter, 2022) și eficacitatea cinematerapiei în context educațional (Niemi & Wedding, 2014; Lim, 2020) oferă fundamentul științific care justifică această perspectivă psihoeducațională.

Cuvinte-cheie: inteligență emoțional-socială, modelul Bar-On, cinematerapie, bune practici.

EXPERTIZA SOCIALĂ A SERVICIULUI DE ASISTENȚĂ PARENTALĂ PROFESIONISTĂ ÎN CONTEXTUL PROTECȚIEI DREPTURILOR COPILULUI

Tatiana FOCȘA,

Lector univ., doctor în științe juridice, Șefa Catedrei Asistență Socială „Nicolae Sali”,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Tatiana CEBOTARI,

Masterand, an II, Studii Avansate în Asistență Socială și Expertiza socială, Universitatea
Liberă Internațională din Moldova

Rezumat

Articolul prezintă expertiza socială a serviciului de asistență parentală profesionistă (APP) în contextul sistemului de protecție a drepturilor copilului, evidențiind rolul esențial al statului în garantarea unui funcțional și eficient de protecție. Într-un cadru marcat de reformă instituțională, în special prin implementarea reformei RESTART, servicii sociale destinate copilului cunosc transformări menite să consolideze mecanismele de intervenție și monitorizare.

Lucrarea pornește de la ideea că respectarea drepturilor copilului nu poate fi realizată în absența unei implicații active și coerente a statului, prin politici publice, reglementări clare și structura instituțională capabile să asigure calitatea serviciilor oferite. În acest sens, expertiza socială a serviciului APP devine un instrument fundamental de evaluare a modului în care sunt respectate principiile interesului superior al copilului, ale protecției și ale dezvoltării armonioase. Analiza evidențiază faptul că plasamentul în cadrul APP-ului o alternativă viabilă la instituționalizare, contribuind la crearea unui mediu familial stabil și securizant. Totodată, expertiza socială permite identificarea disfuncționalităților existente la nivelul implementării serviciului, precum și a nevoilor reale ale copiilor și ale asistenților parentali, în special în contextul reorganizării sistemului prin intermediul Agențiilor Teritoriale de Asistență Socială.

Rezultatele subliniază importanța consolidării mecanismelor de evaluare, monitorizare și suport instituțional, în vederea creșterii calității serviciului APP. În concluzie, expertiza socială se conturează ca un instrument strategic în procesul de protecție a copilului, contribuind la fundamentarea deciziilor și la adaptarea intervențiilor la nevoile specifice ale beneficiarilor, în concordanță cu standardele naționale și internaționale.

Cuvinte cheie: expertiză socială; asistență parentală profesionistă; drepturile copilului; protecția copilului; reforma instituțională; servicii sociale.

ROLUL ONG-URILOR ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI SOCIALE

Adina Iulia ȘANDRU,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Economia socială reprezintă un domeniu în continuă expansiune, având un rol important în promovarea incluziunii sociale, reducerea inegalităților și dezvoltarea durabilă a comunităților. Organizațiile neguvernamentale au rol esențial în acest proces, fiind actori cheie în inițierea și susținerea inițiativelor de antreprenariat social, sprijinirea grupurilor vulnerabile și facilitarea accesului la resurse, educație și oportunități de ocupare a forței de muncă. Prin programele și proiectele pe care le derulează, ONG-urile contribuie la crearea de locuri de muncă, la dezvoltarea competențelor profesionale și la integrarea socială a persoanelor marginalizate. De asemenea, acestea stimulează implicarea comunitară, inovația socială și parteneriatele între sectorul public, privat și cel non-profit.

Lucrarea evidențiază contribuția ONG-urilor la consolidarea economiei sociale, analizând impactul activităților acestora asupra beneficiarilor și asupra comunităților locale. Sunt prezentate modalități de intervenție, bune practici și provocările întâmpinate de ONG-uri în implementarea programelor sociale. Studiul subliniază importanța colaborării intersectoriale și a politicilor publice favorabile pentru dezvoltarea sustenabilă a economiei sociale și pentru consolidarea coeziunii sociale.

Cuvinte cheie: economie socială, ONG, incluziune socială, antreprenariat social, dezvoltare comunitară.

ABORDĂRI MODERNE ÎN REINTEGRAREA SOCIALĂ A PERSOANELOR PRIVATE DE LIBERTATE

Adrian IACOB,

Comisar șef de poliție penitenciară, Director Penitenciar Târgu Mureș

Alin POP,

Comisar șef de poliție penitenciară Director Adjunct Reintegrare Socială

Marius Daniel HAJA,

Inspector principal de poliție penitenciară Șef Serviciu Asistență Psihosocială

Rezumat

Reintegrarea socială a persoanelor private de libertate reprezintă una dintre componentele esențiale ale sistemului penitenciar modern, având ca obiectiv reducerea recidivei și facilitarea reinsertiei funcționale în comunitate.

În contextul actual, accentul nu mai este pus exclusiv pe identificarea și clasificarea comportamentelor deviante, ci pe înțelegerea mecanismelor psihosociale care stau la baza acestora și pe dezvoltarea unor intervenții personalizate, orientate spre schimbare. Abordările moderne integrează perspective din psihologia cognitiv-comportamentală, criminologia contemporană și modelul riscuri-nevoi-responsivitate (RNR), punând accent pe potențialul de recuperare al individului, nu doar pe disfuncționalitățile sale.

Material și metodă: Reintegrarea socială este fundamentată pe o evaluare complexă a persoanei private de libertate, care include, evaluarea riscului de recidivă, identificarea nevoilor criminogene, analiza factorilor de protecție, evaluarea resurselor personale și sociale. Personalitatea este analizată nu ca un construct rigid, ci ca un sistem dinamic, susceptibil de schimbare prin intervenții structurate. În acest sens, intervențiile moderne includ, programe cognitiv-comportamentale (corectarea distorsiunilor cognitive), dezvoltarea abilităților sociale, managementul emoțiilor și al impulsivității, intervenții motivaționale, programe de responsabilizare și asumare a conduitei.

Totodată, se acordă o importanță crescută factorilor de mediu, precum, suportul familial, accesul la educație și formare profesională, integrarea în muncă, rețeaua socială post-detentie. Rezultate și discuții: Abordările moderne demonstrează că simpla identificare a trăsăturilor de personalitate asociate comportamentului deviant nu este suficientă pentru prevenirea recidivei. Rezultatele studiilor recente arată că eficiența intervențiilor crește semnificativ atunci când, sunt adaptate nivelului de risc al persoanei, vizează direct nevoile criminogene, sunt aplicate într-un mod individualizat, implică activ persoana în procesul de schimbare. De asemenea, reintegrarea eficientă presupune o abordare multidisciplinară, în care psihologul, asistentul social, educatorul și personalul operativ colaborează în cadrul managementului de caz. Un element central al paradigmei moderne îl reprezintă trecerea de la o abordare centrată pe deficit la una orientată spre dezvoltarea competențelor și resurselor personale.

Concluzii Reintegrarea socială a persoanelor private de libertate nu mai poate fi abordată exclusiv prin prisma devianței și a patologiei personalității. Modelele moderne susțin o perspectivă integrativă, în care, persoana este văzută ca fiind capabilă de schimbare, intervențiile sunt structurate și validate științific, accentul este pus pe responsabilizare și autonomie, mediul social joacă un rol esențial în menținerea schimbării. Implementarea acestor abordări contribuie la, reducerea riscului de recidivă, creșterea șanselor de reintegrare, eficientizarea activității sistemului penitenciar.

Cuvinte cheie: reintegrare socială, persoane private de libertate, comportamente deviante.

ASISTENȚA SOCIALĂ ÎN BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ: CENTRUL DE ZI PENTRU VÂRSTNICI CA SPAȚIU AL TERAPIEI OCUPAȚIONALE ASISTIVE ȘI AL TRANSFERULUI INTERGENERAȚIONAL DE COMPETENȚE ȘI VALORI

Ionela BRÎNZĂ-ABUNEI,

Doctorand, Școala Doctorală a Facultății de Filosofie și Științe Social-Politice, Domeniul Sociologie, Prof. coordonator: Prof. univ. dr. Cristina Gavriliuță

Rezumat

Lucrarea analizează rolul centrului de zi pentru vârstnici, dezvoltat în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, ca formă de intervenție socială centrată pe utilizarea terapiilor ocupaționale asistive în context intergenerațional. Într-un cadru social marcat de îmbătrânirea populației, de fragmentarea relațiilor comunitare și de pierderea progresivă a unor practici tradiționale, aceste servicii contribuie la valorizarea persoanelor vârstnice ca purtători de memorie culturală și resurse active ale comunității.

Demersul are un caracter aplicativ, fiind orientat spre analiza activităților de terapie ocupațională desfășurate în cadrul centrului de zi, precum lucrul manual (croșetat, cusut, împletit), atelierele creative și activitățile practice cu specific tradițional. Aceste intervenții sunt asistate și

facilitate într-un cadru organizat, care încurajează participarea tinerilor și interacțiunea directă între generații, favorizând transmiterea competențelor și a valorilor asociate patrimoniului cultural imaterial. Rezultatele evidențiază faptul că terapiile ocupaționale asistive susțin menținerea funcționalității și a echilibrului emoțional al vârstnicilor, contribuind totodată la recuperarea și valorizarea unor practici tradiționale cu rol identitar. În același timp, implicarea tinerilor generează un cadru de învățare informală, în care aceștia dobândesc competențe practice și interiorizează valori precum răbdarea, perseverența și respectul pentru tradiție. Astfel, centrul de zi devine un spațiu de reconectare între generații și de revitalizare a patrimoniului cultural la nivel comunitar.

În concluzie, integrarea terapiilor ocupaționale asistive în cadrul centrelor de zi pentru vârstnici configurează un model de intervenție socială complex, în care dimensiunea terapeutică se îmbină cu cea educațională și culturală, contribuind la consolidarea coeziunii sociale și la promovarea unei dezvoltări comunitare sustenabile.

Cuvinte-cheie: centru de zi, vârstnici, terapie ocupațională asistivă, intervenție intergenerațională, transfer de competențe, dezvoltare comunitară.

FAMILIA ȘI STRUCTURI FAMILIALE ÎN LUCRUL ASISTENTULUI SOCIAL

Dănuț SIMION SIMION,

Asist., univ., Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Rezumat

Definită în mod tradițional ca un grup de persoane unite prin relații de căsătorie, sânge sau adopție, care conviețuiesc și împărtășesc responsabilități comune familia reprezintă una dintre cele mai vechi și fundamentale instituții sociale. În forma sa clasică, familia nucleară include atât nucleul restrâns (părinți și copii) cât și mici extinderi precum bunici, unchi, mătuși sau chiar alte relații de rudenie. În societățile profund tradiționale, familia extinsă joacă un rol central în organizarea vieții sociale cu rol de transmitere a valorilor și asumare a rolurilor sociale în funcție de vârstă și statut. Transformările sociale moderne au generat și continuă să genereze schimbări din ce în ce mai profunde atât în structura cât și în funcționarea familiei, influențând comportamentele, relațiile și normele tradiționale. Instituția familiei se confruntă așadar tot mai frecvent nu doar cu fenomene precum conflictele, dezintegrarea relațională, abuzul, neglijarea și pierderea încrederii între membri cât și cu o încercare de redefinire structurală a ceea ce înseamnă astăzi familie. Aceste dinamici reflectă tensiunea dintre tendința de modernizare și dorința de conservare a valorilor tradiționale. În acest context, redefinirea conceptului de familie devine inevitabilă, iar analiza evoluției familiei nucleare, a familiei extinse în societatea contemporană capătă o importanță majoră pentru înțelegerea implicațiilor sociale și psihologice ale acestor schimbări.

Cuvinte cheie: familie, familie extinsă, schimbare socială, relații de rudenie, modernitate, valori tradiționale, dinamica familială.

REZILIENȚA PSIHOLAGICĂ ÎN CONTEXTUL BOLII CRONICE: CONTRIBUȚIA FACTORILOR INTERNI ȘI INTERPERSONALI

Elena AGARWAL,

Doctorand, Școala Doctorală de Psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”,
Chișinău, Republica Moldova

Rezumat

Studiul de față investighează rolul factorilor psihosociali în determinarea rezilienței la stres în rândul persoanelor cu afecțiuni cronice. 110 participanți au fost incluși în designul transversal corelațional. Instrumentele utilizate au inclus Scala stresului perceput (PSS-14), Hospital Anxiety and Depression Scale (HADS), testul de coping Heim, Multidimensional Individual and Interpersonal Resilience Measure (MIIRM), Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) și General Self-Efficacy Scale (GSE). Rezultatele studiului evidențiază faptul că autoeficacitatea reprezintă un predictor pozitiv al rezilienței, în timp ce depresia are cel mai puternic impact negativ asupra rezilienței la stres. Suportul social, în special cel familial, și strategiile de coping adaptativ emoționale, cognitive și comportamentale contribuie semnificativ la creșterea rezilienței. Stresul perceput și anxietatea prezintă corelații negative, însă contribuția lor în modelul predictiv este mai redusă decât contribuția negativă a depresiei.

Cuvinte cheie: reziliență, stres perceput, autoeficacitate, suport social, coping, boală cronică.

MAMELE MINORE ÎNTRE VULNERABILITATE ȘI REZILIENȚĂ

Raissa Elena MÂNDREAN,
Antonela MANDEA,

Studente anul 2, specializarea Asistență Socială, Universitatea „Petre Andrei” din Iași, România
Coordonator științific: **Cristina Maria STOICA**, prof. univ., dr. Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Fenomenul maternității la vârste fragede reprezintă o provocare complexă pentru sistemele de asistență socială, situându-se la intersecția dintre vulnerabilitate socială și potențialul de dezvoltare a rezilienței. Lucrarea își propune să analizeze factorii de risc și de protecție care influențează parcursul mamelor minore, evidențiind rolul contextului familial, educațional și comunitar. Sunt abordate dificultăți precum abandonul școlar, stigmatizarea socială, dependența economică și accesul limitat la servicii. Componenta aplicativă a lucrării este construită pe analiza unor studii de caz relevante, care ilustrează diversitatea experiențelor trăite de mamele minore. Acestea includ situații de reintegrare școlară reușită cu sprijin instituțional, cazuri de marginalizare accentuată în absența rețelilor de suport, precum și exemple de dezvoltare a rezilienței prin intervenții personalizate de consiliere și acompaniere socială. Studiile de caz evidențiază rolul esențial al asistentului social în evaluarea nevoilor, elaborarea planurilor individualizate de intervenție și facilitarea accesului la resurse comunitare.

Lucrarea subliniază importanța unei abordări integrate și multidisciplinare, centrate pe beneficiar, care să valorifice resursele individuale și contextuale ale mamelor minore. Prin corelarea dimensiunii teoretice cu cea practică, se evidențiază modul în care intervențiile de calitate pot contribui la transformarea vulnerabilității în oportunități de dezvoltare personală și incluziune socială.
Cuvinte cheie: mame minore; vulnerabilitate socială; reziliență; studii de caz; intervenție socială; reintegrare școlară; suport comunitar; consiliere socială; incluziune socială; plan de intervenție individualizat.

DIMENSIUNI PSIHOPEDAGOGICE ALE RELAȚIEI ADULT-COPIL ÎN CONTEXTUL CERINȚELOR EDUCAȚIONALE SPECIALE

Nadejda CHIPERI,

Lector univ. dr., Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creanga”, Chișinău

Rezumat

Acest articol analizează despre atitudini și practici incluzive ale copiilor cu CES ce presupune obligatoriu schimbări mari la nivel de cultură incluzivă. Procesul în sine este inevitabil, dacă ținem cont de măsurile întreprinse la nivel internațional de organismele implicate în apărarea și promovarea drepturilor copiilor cu CES. S-a menționat aprecierea atitudinilor și practicilor în incluziunea copiilor cu CES în una din instituții educaționale cu practici incluzive din Republica Moldova. Constatările subliniază necesitatea de sensibilizare a comunității părintești, care să abordeze atât prevenirea, cât și asistența copilului cu CES.

Cuvinte cheie: cerințe educaționale speciale, educație incluzivă, atitudini, cultură incluzivă.

CONSILIEREA – INSTRUMENT ESENȚIAL ÎN PREVENIREA SEPARĂRII COPILULUI DE FAMILIE

Elena-Andreea ORZOI (STRUNGARU),

Student, specializarea Asistență Socială, an II, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
Coordonator științific: Lector univ. dr. **Ana Maria LĂZĂRESCU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Separarea copilului de familie este o formă gravă de vulnerabilitate socială, cu efecte negative asupra dezvoltării emoționale, cognitive și relaționale. În acest context, consilierea pentru prevenirea separării copilului de familie reprezintă o intervenție socială specializată, adresată familiilor aflate în situații de risc, având ca scop menținerea copilului în mediul familial. Separarea trebuie să fie ultima soluție, iar consilierea intervine între dificultatea familială și măsura plasamentului. Aceasta protejează interesul superior al copilului și se bazează pe cadrul legislativ național și internațional, utilizând modele teoretice precum teoria atașamentului, abordarea sistemică și consilierea motivațională. Fenomenul este amplu, în special din cauza migrației părinților și a sărăciei, existând numeroși copii lipsiți de sprijin parental direct și resurse insuficiente de sprijin. Procesul de consiliere include

evaluare, stabilirea obiectivelor, intervenție și monitorizare, folosind tehnici precum ascultarea activă și sprijinul emoțional.

La nivel local, în județul Botoșani, scăderea numărului de copii din sistemul de protecție indică eficiența intervențiilor preventive, inclusiv proiecte precum CARE și studiul de caz din comuna Blândești. În concluzie, consilierea este esențială pentru prevenirea separării copilului de familie, iar dezvoltarea serviciilor de sprijin rămâne o prioritate.

Cuvinte cheie: consiliere socială, prevenirea separării copilului, asistență socială, familie vulnerabilă, intervenție socială.

DIFERENȚELE DINTRE SPAS, DGASPC ȘI AJPIS ÎN SISTEMUL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ DIN ROMÂNIA

Ana Maria RANZBURG,

Student, specializarea Asistență Socială, an II, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Violeta PINTILIE,

student, specializarea Asistență Socială, an II, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Coordonator științific: Lector univ. dr. **Ana Maria LĂZĂRESCU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea analizează rolurile și atribuțiile instituțiilor SPAS, DGASPC și AJPIS în cadrul sistemului de asistență socială din România, evidențiind modul în care acestea colaborează în procesul de intervenție socială. Sunt prezentate etapele gestionării unui caz social, de la identificarea situației de risc până la acordarea beneficiilor și serviciilor sociale. De asemenea, lucrarea include un studiu de caz prin care este ilustrată atât funcționarea eficientă a colaborării interinstituționale, cât și consecințele disfuncționalităților apărute în lipsa unei comunicări adecvate. Accentul este pus pe importanța coordonării între instituții pentru prevenirea și reducerea vulnerabilității sociale.

Cuvinte cheie: SPAS, DGASPC SI AJPIS, sistemul de asistență socială.

SECȚIUNEA V

INCURSIUNI ÎN PROBLEMATICA CES / CEX

Moderatori:

- ✓ Lector univ. dr. **Ana Maria LĂZĂRESCU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Profesor psihopedagog **Gabriela VRABIE**, Colegiul Tehnic „Ion Holban” Iași
- ✓ Profesor psihopedagog, psiholog clinician **Crina CIHODARU**, Centrul ProEducativ Iași
- ✓ Prof. **Laura NISTOR**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași
- ✓ Prof. **Mărioara URSACHE**, Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

DIMINUAREA TULBURĂRILOR DE PRONUNȚIE ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA PROCESELOR PSIHICE COGNITIVE PRIN ACTIVITĂȚI PSIHO-LOGOPEDICE

Valentina OLĂRESCU,

Profesor univ. dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău,
Republica Moldova, ORCID ID: 0000-0001-8019-8907

Diana BUGANU,

Doctor în psihologie, director, Școala Gimnazială „Octavian Voicu”, Bacău
ORCID ID: 0009-0002-8167-2177

Natalia MEREUȚĂ,

Masterand -Logopedie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău
Logoped, Centrul de dezvoltare „Progressio”, Chișinău

Rezumat

Lucrarea vizează relația bidirecțională și interdependentă dintre tulburările de pronunție și procesele psihice cognitive, evidențiind faptul că severitatea tulburărilor de pronunție afectează memoria, atenția, gândirea și organizarea limbajului, iar, pe de altă parte, subdezvoltarea proceselor psihice cognitive contribuie la menținerea dificultăților de pronunție. Totodată, intervenția logopedică structurat-integrativă, bazată pe exerciții și jocuri didactice individualizate, conduce la ameliorarea pronunției și la stimularea proceselor cognitive.

Cuvinte cheie: tulburări de pronunție, procese psihice cognitive, evaluare logopedică, intervenție logopedică, dislalie monomorfă, dislalie polimorfă, limbaj, abordare holistică.

METODOLOGIA CONSOLIDĂRII SERVICIILOR EDUCAȚIONALE ȘI SOCIALE PENTRU ASIGURAREA EDUCAȚIEI INCLUZIVE A COPIILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE

Valentina STRATAN,

Conferențiar, univ. dr. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Olesea FRUNZE,

Conferențiar, univ., dr. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

În ultimele două decenii, Republica Moldova parcurge o transformare profundă a sistemului de educație, orientată de principiul educației pentru toți, consacrat prin Declarația de la Salamanca (1994), Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CRPD, 2006), ratificată de R. Moldova prin Legea Parlamentului nr. 166/2010 și Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă (ODD 4). Această transformare a implicat trecerea de la un sistem bazat pe segregare instituțională, copiii cu dizabilități plasați în instituții rezidențiale sau școli speciale, separați de familiile și comunitățile lor, la un sistem incluziv, care recunoaște dreptul fiecărui copil de a fi educat în comunitatea sa, în instituții de învățământ general. Programul de dezvoltare a educației incluzive pentru anii 2024–2027 (2023) recunoaște că incluziunea de calitate nu poate fi asigurată exclusiv prin aportul cadrelor didactice.

Este necesară cooperarea tuturor actorilor implicați: structurile educaționale, serviciile sociale, autoritățile locale, familia și comunitatea. Consolidarea serviciilor nu înseamnă simpla coexistență a structurilor educaționale și sociale, ci integrarea lor funcțională, coordonată, continuă și coerentă în jurul nevoilor reale ale copilului cu CES. Această abordare implică: protocoale de colaborare între MEC și MMPS; mecanisme de referire a cazurilor între Serviciile de Asistență Psihopedagogică (SAP), Direcțiile de Asistență Socială și instituțiile de învățământ; o rețea de servicii de suport funcționale: Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică (CRAP), SAP, Centrele de Resurse pentru Educația Incluzivă (CREI), Comisiile Multidisciplinare Instituționale (CMI) și cadrele didactice de sprijin (CDS). Consolidarea serviciilor educaționale și sociale constituie, în contextul Republicii Moldova, nu un obiectiv de perspectivă, ci o condiție operațională a educației incluzive de calitate, recunoscută normativ prin Programul 2024–2027 și validată empiric de cercetările naționale și internaționale în domeniu.

Cuvinte cheie: educației pentru toți, segregare instituțională, sistem incluziv, consolidarea serviciilor educaționale și sociale, educație incluzivă de calitate.

PARADIGMA INTERCULTURALĂ ȘI EDUCAȚIA INCLUZIVĂ: REPERE TEORETICE ȘI IMPLICAȚII PENTRU PRACTICA EDUCAȚIONALĂ

Valentina STRATAN,

Conferențiar, univ. dr., Universitatea de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Maria IANIOGLO,

Conferențiar univ., dr., US din Comrat

Rezumat

Republica Moldova, fiind un stat cu o structură demografică plurală, se confruntă cu provocarea construirii unui sistem de educație cu adevărat incluziv și intercultural. Codul Educației prioritizează principiile nediscriminării și incluziunii ca fundamente ale sistemului național. Cu toate acestea, dimensiunea interculturală a incluziunii rămâne insuficient operaționalizată în practica educațională. Prezentul articol propune o analiză a fundamentelor teoretice ale articulării dintre paradigma interculturală și educația incluzivă, cu accent pe implicațiile pentru practica educațională din Moldova. Corelată cu principiile educației incluzive, paradigma interculturală poate constitui fundamentul unei școli care nu doar tolerează diferența, ci o consideră o resursă constitutivă a comunității educaționale. Educația incluzivă și interculturalitatea pornesc de la un principiu comun: diferența, fie de ordin funcțional, fie cultural, nu este un deficit care trebuie corectat, ci o particularitate care trebuie recunoscută și valorizată.

Ambele paradigme resping modelul normativității unice (există un standard universal al elevului „normal” (tipic) față de care toți ceilalți reprezintă abateri (atipic) și propun o viziune pluralistă a comunității de învățare, în care diversitatea este o condiție constitutivă, nu o excepție de gestionat. O pedagogie cu adevărat incluzivă și interculturală trebuie să fie capabilă să recunoască și să răspundă diversității complexe. Declarația de la Salamanca (UNESCO, 1994) a constituit un moment de referință în recunoașterea internațională a necesității educației incluzive, dimensiunea interculturală devine, în acest cadru, nu un adaos opțional, ci o condiție a incluziunii autentice. Paradigma interculturală nu este un lux pedagogic rezervat societăților avansate. Ea este un imperativ al oricărei societăți care aspiră la incluziune autentică, orice sistem de educație incluzivă care ignoră dimensiunea culturală a diversității riscă să reproducă excluderile pe care pretinde că le combate. Paradigma interculturală și educația incluzivă nu sunt două programe separate de politică educațională, ci două dimensiuni inseparabile ale aceleiași viziuni despre școala pentru toți, o școală în care diferența fiecărui copil nu este o abatere de la normă, ci o contribuție unică la comunitatea comună de învățare.

Cuvinte cheie: educația incluzivă, paradigma interculturală, politică educațională, școala pentru toți, dimensiunea culturală a diversității, pedagogia incluzivă și interculturală.

NEVOI ȘI AȘTEPTĂRI PARENTALE ÎN ÎNGRIJIREA ȘI EDUCAȚIA COPIILOR CU DIZABILITĂȚI

Tatiana VASIAN,

Conferențiar univ., dr. în psihologie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău,

Republica Moldova, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0869-7669>

Rezumat

Acest articol descrie rezultatele experimentale ale studiului nevoilor și expectanțelor părinților copiilor cu dizabilități cu privire la îngrijirea și educația acestora, subliniind rolul central al familiilor în sprijinirea dezvoltării copiilor. Cercetarea și-a propus drept scop identificarea principalelor categorii de nevoi percepute de părinți și analiza factorilor care influențează percepțiile și implicarea acestora în educația copiilor cu dizabilități.

Metodologia utilizată a vizat aplicarea de chestionare și interviuri semi-structurate pe un eșantion de părinți ai copiilor cu dizabilități, cu vârsta cuprinsă între 3 și 7 ani. Rezultatele înregistrate indică faptul că părinții copiilor cu dizabilități simt o acută nevoie de suport informațional, consiliere psihologică, suport educațional specializat și acces la servicii adaptate. De asemenea, s-au identificat așteptări accentuate privind relația eficientă de cooperare cu profesorii și specialiștii, privind asigurarea unui mediu educațional incluziv și flexibil pentru copii. Analiza datelor relevă existența unor dificultăți considerabile legate de lipsa resurselor materiale/financiare, accesul scăzut către servicii de reabilitare, de suport, stresul parental ce survine în consecință, acestea constituind bariere pronunțate, care pot afecta implicarea optimă a părinților. Studiul subliniază importanța dezvoltării unor intervenții integrate, centrate pe familie, care să răspundă nevoilor reale ale părinților și să contribuie la îmbunătățirea calității îngrijirii și educației copiilor cu dizabilități.

Cuvinte-cheie: copii cu dizabilități, nevoi parentale, nevoi parentale prioritare, educație incluzivă, suport familial.

DEZVOLTAREA LIMBAJULUI ÎN MEDIUL BILINGV: PERSPECTIVE PSIHOLOGICE ȘI LOGOPEDICE

Ana Maria LĂZĂRESCU,

Lector univ. dr. Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea Dezvoltarea limbajului în mediul bilingv: perspective psihologice și logopedice prezintă analiza impactului expunerii simultane sau succesive la două limbi asupra dezvoltării limbajului în copilăria timpurie. În contextul globalizării și al mobilității crescute a familiilor, bilingvismul devine o realitate frecventă, iar înțelegerea implicațiilor sale asupra achiziției limbajului este esențială pentru psihologi și logopezi. Lucrarea discută și diferențierea dintre o întârziere tipică asociată bilingvismului și o posibilă tulburare de limbaj, subliniind importanța evaluării în ambele limbi și a utilizării unor instrumente adecvate cultural și lingvistic. De asemenea, sunt analizate recomandările pentru intervenția logopedică în cazul copiilor bilingvi, precum și rolul mediului familial și educațional în susținerea dezvoltării armonioase a competențelor lingvistice. Concluziile evidențiază faptul că bilingvismul trebuie privit nu ca o dificultate, ci ca o oportunitate de dezvoltare cognitivă și culturală pentru copil.

Cuvinte cheie: bilingvism, achiziția limbii, dezvoltarea limbajului, mediul familial.

STRATEGII PSIHOEDUCATIVE PENTRU ELEVII DIAGNOSTICAȚI CU ADHD

Viorel ROBU,

Lector univ. dr., Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău, Facultatea de Litere

Ștefania VOLMER,

Profesor psihopedagog gr. I învățământ special, Centrul Școlar pentru Educație Incluzivă Nr. 2 Comănești

Rezumat

Elevii diagnosticați cu ADHD se caracterizează prin dificultăți de concentrare, menținere, mobilitate și comutativitate a atenției (una dintre funcțiile executive bazale pentru procesul rezolvării sarcinilor cognitive curente și pentru cel al învățării), respectiv hiperactivitate și/sau impulsivitate – aspecte care influențează negativ organizarea și desfășurarea activităților școlare. Aceste particularități impun necesitatea utilizării unor strategii psihoeducative adaptate, menite să sprijine integrarea școlară și dezvoltarea echilibrată a elevilor diagnosticați cu ADHD. Intervențiile eficiente vizează structurarea sarcinilor cognitive/de învățare în secvențe scurte și accesibile, oferirea de *feedback* imediat și utilizarea întăririlor pozitive pentru consolidarea comportamentelor (cognitive, emoționale și sociale) adecvate.

De asemenea, alternarea activităților care solicită atenția cu cele dinamice contribuie la menținerea implicării și reducerea comportamentelor disruptive pe care un elev care suferă de ADHD le poate manifesta în clasa din care face parte sau într-un context școlar mai larg. Implicarea elevilor în responsabilități simple (pe care poate să le îndeplinească) și valorizarea contribuțiilor acestora în cadrul clasei favorizează dezvoltarea încrederii în sine, a imaginii pozitive despre propria persoană și a competențelor socioemoționale. În concluzie, aplicarea consecventă a strategiilor psihoeducative adaptate reduce dificultățile specifice tulburării ADHD și facilitează integrarea eficientă a copiilor în mediul școlar.

Cuvinte cheie: dificultăți în planul funcției executive a atenției; hiperkinezie și/sau impulsivitate; sarcini psihoeducative focalizate; bune practici; învățământ de masă.

IMPLICAREA ELEVILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE ÎN PROIECTE INTERNAȚIONALE ETWINNING – VALENȚE PSIHOEDAGOGICE ȘI PERSPECTIVE INCLUZIVE

Lavinia Daniela ARĂDOAIE,

Profesor itinerant și de sprijin, grad didactic I, Centrul Județean de Resurse și Asistență Educațională Iași

Rezumat

În contextul actual al educației incluzive, participarea elevilor cu cerințe educaționale speciale (CES) la activități extracurriculare și proiecte educaționale internaționale capătă o importanță deosebită. Educația incluzivă se fundamentează pe principiul echității și al accesului egal la experiențe de învățare relevante pentru toți elevii, indiferent de particularitățile lor de dezvoltare. În acest cadru, elevii cu cerințe educaționale speciale necesită abordări diferențiate, centrate pe nevoile, interesele și potențialul individual. Integrarea acestora în proiecte educaționale internaționale, precum cele desfășurate pe platforma eTwinning, reprezintă o modalitate inovatoare de a extinde contextul de învățare dincolo de limitele clasei, valorificând învățarea experiențială, colaborativă și interculturală.

Astfel de demersuri facilitează nu doar achizițiile cognitive, ci și dezvoltarea socio-emoțională și comportamentală.

Prezenta lucrare își propune să evidențieze rolul proiectelor eTwinning în facilitarea incluziunii școlare și sociale a elevilor cu CES, punând accent pe impactul acestora asupra dezvoltării competențelor lingvistice, socio-emoționale și cognitive. Lucrarea valorifică exemple concrete dintr-un proiect internațional cu tematică interculturală, evidențiind modul în care activitățile creative, colaborative și digitale pot fi adaptate pentru a răspunde nevoilor individuale ale elevilor cu nevoi speciale. Rezultatele evidențiază faptul că implicarea elevilor cu CES în astfel de activități contribuie la reducerea barierelor de învățare, la creșterea motivației pentru participare și la dezvoltarea unui sentiment de apartenență la comunitatea școlară și europeană.

Cuvinte cheie: CES, educație incluzivă, eTwinning, activități extracurriculare, dezvoltare socio-emoțională, competențe lingvistice.

FAMILIILE CU DUBLĂ VULNERABILITATE: RELAȚIA DINTRE DIZABILITATEA PARENTALĂ, DEFICIENȚELE COPILULUI ȘI NIVELUL DE BURNOUT

Dorina COVAL-GOIA,

Asistent social/master în asistență socială, IMSP Centrul Republican de Reabilitare pentru Copii, Secția metodologică, Chișinău, Republica Moldova, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-8864-6688>

Ana GANEA,

Psiholog/master în psihologie clinică, IMSP Centrul Republican de Reabilitare pentru Copii, Secția metodologică, Chișinău, Republica Moldova

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-3531-1277>

Ecaterina GÎNCOTĂ,

Medic reabilitolog/doctor în științe medicale în reabilitare

IMSP Centrul Republican de Reabilitare pentru Copii, Secția metodologică, Chișinău, Republica Moldova

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7239-8017>

Rezumat

Studiul analizează situația familiilor cu dublă vulnerabilitate, în care îngrijitorul principal este încadrat în grad de dizabilitate, iar copilul prezintă la rândul său probleme de sănătate sau dizabilitate, evidențiind impactul cumulativ al acestor factori asupra vieții de familie. Rezultatele arată că majoritatea acestor familii se confruntă cu dificultăți socio-economice semnificative, generate de limitările funcționale ale părinților și de implicarea intensă în îngrijirea copilului, ceea ce conduce frecvent la excludere de pe piața muncii și la creșterea nivelului de stres. În acest context, burnout-ul parental apare predominant la nivel moderat, dar cu o pondere relevantă de cazuri severe, fiind asociat cu expunerea constantă la factori de stres și cu resurse de coping insuficiente. Deși unele familii dispun de mecanisme de adaptare relativ eficiente, acestea nu reușesc să compenseze pe deplin presiunile multiple cu care se confruntă. Studiul evidențiază astfel complexitatea nevoilor acestor familii și necesitatea unor intervenții de sprijin adaptate, care să contribuie la menținerea echilibrului și la îmbunătățirea funcționalității familiale.

Cuvinte-cheie: dublă vulnerabilitate, dizabilitate, burnout parental, copil cu deficiențe, funcționalitate familială, resurse de coping.

NEUROGIMNASTICA ȘI DEZVOLTAREA FUNCȚIILOR COGNITIVE ALE ELEVILOR CU CES

Nicoleta-Mihaela CRAMARUC,

Profesor psihopedagog dr., gradul didactic I, Liceul Tehnologic Special „Trinitas”,
Târgu Frumos, Iași

Rezumat

Pornind de la educația kinesiologică, s-a conturat și promovat conceptul de gimnastică a creierului sau neurogimnastică ca fiind un sistem de mișcări care facilitează atât fluxul de sânge și oxigen către creier, cât și acele mișcări care pot stimula, în mod optim, activitatea creierului și funcționarea corectă a acestuia. Cercetările focusate asupra impactului neurogimnasticii au semnalat atât îmbunătățirea semnificativă a abilităților motorii fine și grosiere, menținerea atenției și facilitarea transferului de informații din memoria pe termen scurt în memoria pe termen lung, cât și o mai bună funcționare cognitivă și interacțiune socială a elevilor tipici și atipici deopotrivă.

Cuvinte cheie: educație kinesiologică, neurogimnastică, abilități motorii, funcționare cognitivă.

ȘCOLI PRIETENOASE DREPTURILOR OMULUI: CHEIA PENTRU INCLUZIUNEA SOCIO-EDUCAȚIONALĂ A COPIILOR CU DIZABILITĂȚI

Tatiana CERNOMORIȚ,

Doctorand, anul II, Școala Doctorală Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova

Rezumat

Articolul abordează rolul instituțiilor de învățământ și a altor actori la nivel de comunitate pentru asigurarea unei educații incluzive a copiilor cu dizabilități, fundamentate pe principiile drepturilor omului și abordării bazate pe drepturile omului în educație. Pornind de la cadrul conceptual oferit de standardele internaționale în domeniul drepturilor omului, precum Convenția ONU privind Drepturile Copilului, Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Programul Mondial pentru Educație pentru Drepturile Omului, autoarea analizează oportunitățile de transformare a școlilor în medii sigure, incluzive, nediscriminatorii și participative. Drept parte a analizei, este explorat conceptul de “școală prietenoasă drepturilor omului” și modul în care aceasta ar contribui la asigurarea egalității de șanse și calității procesului de incluziune socio-educatională a copiilor cu dizabilități.

Fiind bazat pe cercetare calitativă (analiza de standarde internaționale și naționale, politici educaționale, bune practici la nivel internațional, inclusiv promovate de UNICEF, UNESCO, OHCHR), articolul identifică strategii eficiente pentru asigurarea unor medii educaționale incluzive, prietenoase drepturilor omului, astfel ca fiecare copil, incluziv copilul cu dizabilitate, să-și poată exercita dreptul la educație și alte drepturi conexe. Este evidențiată importanța implementării principiilor drepturilor omului în educație în calitate de condiție esențială pentru asigurarea participării depline a copiilor cu dizabilități dar și pentru consolidarea unei societăți echitabile și incluzive.

Cuvinte cheie: dizabilitate, educație incluzivă, drepturile omului, școală prietenoasă drepturilor omului.

FEATURES OF THE APPLICATIONS OF PSYCHOLOGICAL AND SPEECH-THERAPEUTIC METHODS IN THE TREATMENT OF ALALIA AT PRESCHOOL-AGED CHILDREN

Alexandra FEDOSEEVA,

Doctorand, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Victoria MAXIMCIUC,

Conferențiar univ., dr., Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

This article examines the speech disorder known as alalia. It provides a brief overview of research on this topic. The focus is on the age of the children, which suggests that good outcomes can be achieved when appropriately selected methods are applied. The key factors are the children's baseline abilities and compensatory skills. In practice, alalia is one of the most difficult speech disorders to diagnose in children, and at the same time, one of the most difficult to treat. Motor alalia differs significantly from sensory alalia, and each requires the development of its own treatment plan. We also take into account the fact that alalia can be of a mixed nature. The article describes methods such as: DIR/Floortime, speech-rhythmics, adaptive physical education and sensory integration, global reading/ neurostimulation. Each method is accompanied by instructions for use and recommendations. The conclusion summarizes the findings.

Cuvinte cheie: Expressive speech disorder, impressive speech disorder, Dir/Floortime, rhythmics, sensory integration, speech-therapy, global reading.

EXPUNEREA LA MEDII CRIMINOGENE ȘI DEZVOLTAREA COMPORTAMENTELOR ANTISOCIALE LA TINERI

Andreea-Gabriela MITITELU,

Doctorand anul IV, specializarea Psihologia dezvoltării, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

Rezumat

Acest articol analizează modul în care contextul social influențează apariția și consolidarea comportamentelor deviante în rândul tinerilor. Adolescența și perioada de tranziție către maturitate reprezintă etape sensibile, în care influențele mediului familial, comunitar și relațional pot modela semnificativ conduita individului. Studiul evidențiază mecanismele prin care expunerea la medii caracterizate prin violență, instabilitate și modele comportamentale negative poate favoriza interiorizarea unor tipare antisociale. În aceste condiții, agresivitatea și încălcarea normelor pot fi percepute ca modalități legitime de adaptare, protecție sau afirmare socială. Abordarea este una teoretico-analitică, bazată pe literatura de specialitate din domeniul psihologiei și criminologiei. Rezultatele subliniază importanța intervențiilor timpurii și a dezvoltării unor strategii educaționale și sociale menite să reducă impactul acestor factori de risc.

Cuvinte cheie: comportament, tipar, violență, mediu, deviant.

MODELAREA CARACTERULUI MORAL-CREȘTIN AL ELEVILOR DIN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SPECIAL PRIN DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII ARTISTICE

Cristina NEGRU,

Gr. didactic I/ profesor de religie, Școala Gimnazială Specială „Constantin Păunescu”, Iași

Rezumat

Creativitatea artistică este una dintre caracteristicile importante ale personalității omului. Rezultatele cultivării și dezvoltării creativității se regăsesc în tot ceea ce ne înconjoară: în natură, științe, arte, invenții și descoperiri realizate de oameni. Predispunerea copiilor din învățământul special pentru creativitate este o manifestare superioară a sensibilității lor față de lumea creată de Dumnezeu. Această tendință a copiilor de a crea ceva frumos, nou, original este o calitate care poate fi descoperită în orice sferă a activității didactice.

Cuvinte cheie: caracter, creativitate, copiii speciali, sensibilitate.

STRATEGII DE OPTIMIZARE A ATITUDINILOR FAȚĂ DE INCLUZIUNE ÎN CONTEXTUL ȘCOLII INCLUZIVE

Laura NISTOR,

Profesor de sprijin Grad I, CJRAE Iași/ Școala Gimnazială „Alexandru Vlahuță” Iași

Rezumat

Educația incluzivă reprezintă o schimbare fundamentală de paradigmă în ceea ce privește rolul cadrelor didactice, dar și al părinților în integrarea tuturor elevilor din cadrul unei comunități. Cercetările arată că rezistența la incluziune nu provine din lipsa de empatie, ci din anxietatea generată de formarea insuficientă și de percepția unui mediu educațional rigid. Schimbarea atitudinală la nivelul profesorilor necesită nu doar instruire teoretică, ci experiențe practice și suport continuu. Un pilon esențial al incluziunii este implicarea activă a familiei și a elevilor. Parteneriatul școală-familie trebuie să evolueze de la o comunicare tranzacțională la una relațională, transformând părinții în aliați ai diversității. La nivelul elevilor, strategiile precum învățarea prin cooperare (metoda mozaicului), tutoriatul între colegi și educația socio-emoțională sunt vitale pentru a demonta prejudecățile. Prin transformarea clasei într-o comunitate de învățare interdependentă, diversitatea încetează să mai fie o problemă administrativă și devine o resursă valoroasă. În concluzie, incluziunea nu este un obiectiv final, ci un proces continuu de adaptare, esențial pentru formarea unei societăți democratice și empatică.

Cuvinte cheie: educație incluzivă, schimbare atitudinală, parteneriat familie-școală, strategii pedagogice colaborative.

SECȚIUNEA VI

- PROFESIILE JURIDICE – PROVOCĂRI PSIHOLOGICE ȘI PERFORMANȚĂ
- FORMAREA SIMȚULUI CRITIC ȘI ORIENTAREA ÎN ACTUALITATEA POLITICĂ, ELEMENTE ESENȚIALE ALE EDUCAȚIEI PSIHOLOGICE ÎN ȘTIINȚELE POLITICE
- CONVERGENȚE ȘI PROVOCĂRI ÎN DOMENIUL ȘTIINȚELOR ECONOMICE

Moderatori:

- ✓ Prof. univ. dr. **Victor Ionel NICOLAESCU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Prof. univ. dr. **Cristina Maria STOICA**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași
- ✓ Prof. univ. dr. **Alexandru TRIFU**, Universitatea „Petre Andrei” din Iași

ROLUL IDEOLOGILOR ÎN CREAREA STATULUI ROMÂN MODERN

Sabin DRĂGULIN,

Profesor univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Popoarele, în lungul proces de creare a propriilor state, s-au confruntat cu dificultăți interne și externe. Cele interne au provenit din dificultatea identificării unei surse comune de solidaritate, cele externe, în schimb, au fost generate de diferențele de putere între popoare. Aproape întotdeauna popoarele mici au fost cucerite de cele mari, iar fenomenul dominației a continuat timp de milenii. Revoluția franceză de al 1789 a fost desăvârșită d.p.d.v. ideologic de revoluția europeană de la 1848. Aceasta din urmă a avut ca vehicul conceptele de națiune și stat național. Fiecare stat european, Europa fiind văzută ca o culă a culturii și civilizației progresiste, s-a fondat pe o națiune. Teritoriul, etnia, limba, cultura și istoria comună au fost pilastrii creării unei noi ideologii, care a promovat disoluția statelor multinaționale, multiculturale și multireligioase și apariția statelor naționale.

Procesul a urmat un scenariu firesc, verificat de-a lungul mileniilor, și anume de la centru către periferie, centrul fiind reprezentat de modelul cultural dominant. Periferiile geografice au fost și periferii culturale și civilizaționale, fiind cele care au împrumutat și asimilat modelul promovat de cultura dominantă, în cazul de față a celui occidental. Poporul român a cunoscut același proces cu al celorlalte popoare din Balcani, de exemplu, diferența dintre acestea fiind mai mult temporală în realizarea idealului formării unui stat național. În acest context, fenomenul de imitație a fost pe larg cunoscut în spațiul românesc, fiind adoptat și transformat în funcție de realitățile locale.

Cuvinte cheie: român, România, ideologie, cultură dominantă, asimilare, periferie.

The role of ideologies in the creation of the modern romanian state

Abstract

Peoples, in the long process of creating their own states, faced internal and external difficulties. The internal ones came from the difficulty of identifying a common source of solidarity, the external ones, on the other hand, were generated by the differences in power between peoples. Almost always, small peoples were conquered by large ones, and the phenomenon of domination continued for millennia. The French Revolution of 1789 was ideologically perfected by the European revolution of 1848. The latter had as its vehicle the concepts of nation and national state. Each European state, Europe being seen as a cradle of progressive culture and civilization, was founded on a nation. Territory, ethnicity, language, culture and common history were the pillars of the creation of a new ideology, which promoted the dissolution of multinational, multicultural and multireligious states and the emergence of national states. The process followed a natural scenario, verified over millennia, namely from the centre to the periphery, the centre being represented by the dominant cultural model. The geographical peripheries were also cultural and civilizational peripheries, being those that borrowed and assimilated the model promoted by the dominant culture, in this case the Western one.

The Romanian people experienced the same process as the other peoples in the Balkans, for example, the difference between them being more temporal in the realization of the ideal of forming a national state. In this context, the phenomenon of imitation was widely known in the Romanian space, being adopted and transformed according to local realities.

Keywords: Romanian, Romania, ideology, dominant culture, assimilation, periphery.

ORDINUL DE PROTECȚIE ÎN ROMÂNIA, DUPĂ REFORMA LEGISLATIVĂ DIN 2024: INSTRUMENT ESENȚIAL DE PROTECȚIE ÎMPOTRIVA VIOLENȚEI

Victor Ionel NICOLĂESCU,

Profesor univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Articolul analizează evoluția și eficiența ordinului de protecție în România în contextul reformei legislative din anul 2024, concretizată prin adoptarea Legii nr. 26/2024, care a extins semnificativ sfera de aplicare a acestui instrument juridic. În cadrul articolului se evidențiază modul în care ordinul de protecție funcționează în practică în perioada 2024–2026, atât din perspectiva eficienței juridice, cât și din perspectiva impactului social și instituțional. Din perspectivă socială, ordinul de protecție are un impact semnificativ asupra comunităților, contribuind la creșterea gradului de siguranță percepută, la diminuarea toleranței față de violență și la consolidarea încrederii în instituțiile statului. Extinderea sa prin Legea nr. 26/2024 a permis includerea unor noi forme de violență, precum hărțuirea online, adaptând astfel cadrul legislativ la realitățile sociale contemporane. Articolul subliniază faptul că ordinul de protecție reprezintă un instrument juridic esențial în arhitectura de protecție a victimelor violenței în România, iar reforma din 2024 marchează un pas important către modernizarea și extinderea acestuia. Totuși, eficiența sa pe termen lung depinde nu doar de cadrul legislativ, ci și de implementarea practică, de resursele instituționale și de capacitatea societății de a susține victimele în procesul de protecție și recuperare.

Cuvinte cheie: victime, violență, protecție.

MANAGEMENTUL AGRESIUNII ASUPRA PERSONALULUI DIN SERVICIILE DE URGENȚĂ: VULNERABILITĂȚI, PROVOCĂRI ȘI ROLUL ADMINISTRAȚIEI PUBLICE

Cristina Maria STOICA,

Prof. univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Violența exercitată asupra personalului de ambulanță constituie o problemă emergentă în societatea contemporană, evidențiind atât vulnerabilitatea personalului medical de urgență, cât și limitele cadrului legislativ și administrativ în asigurarea protecției acestuia. Lucrarea de față își propune să analizeze amploarea, frecvența, tipologia și impactul agresiunilor îndreptate împotriva personalului operativ din serviciile de ambulanță la nivel național, în vederea fundamentării unor măsuri instituționale eficiente pentru creșterea siguranței echipajelor și diminuarea riscurilor psihosociale asociate intervențiilor de urgență.

Cercetarea are la bază o abordare empirică și vizează analiza incidentelor de natură agresivă produse atât în timpul intervențiilor în teren, cât și în activitatea de dispecerat. Obiectivul general îl constituie evaluarea fenomenului agresiunii prin prisma frecvenței, formelor de manifestare, factorilor contextuali determinanți și impactului psihosocial asupra personalului. În mod specific, studiul examinează incidența, tipologia agresiunilor (verbale, psihologice, fizice și sexuale), variabilele contextuale relevante, precum locația intervenției, tipul solicitării și profilul agresorului. Lucrarea investighează consecințele profesionale ale acestor incidente asupra personalului. Sunt evaluate practicile de raportare, eficiența măsurilor instituționale existente și percepția angajaților privind rolul și eficacitatea prezenței poliției în situațiile cu risc ridicat. O atenție deosebită este acordată identificării cazurilor cu potențial crescut de risc, în funcție de tipologia pacientului, natura solicitării și contextul intervenției, în scopul susținerii, pe baze empirice, a necesității asigurării sprijinului forțelor de ordine.

Rezultatele cercetării vizează sprijinirea elaborării unor politici publice coerente și îmbunătățirea cadrului legislativ, consolidând responsabilitatea instituțională și promovând un mediu de lucru sigur pentru personalul de ambulanță. Agresiunea asupra personalului medical de urgență este abordată atât ca o problemă de siguranță publică, cât și ca un indicator al capacității sistemului administrativ de a proteja serviciile publice esențiale.

Cuvinte-cheie: personal de ambulanță; violență la locul de muncă; impact social; siguranță publică; management public; politici publice.

MOTIVARE ȘI AȘTEPTĂRI ÎN VIAȚA ECONOMICO-SOCIALĂ

Alexandru TRIFU,

Prof. univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Comportamentul uman este influențat de o interacțiune complexă a numeroși factori. Aceștia includ determinanți biologici, factori psihologici, elemente sociale și culturale, factori economici și de mediu, precum și factori de stres externi care joacă un rol semnificativ în modelarea modului în care indivizii interacționează și răspund la mediul lor. Această lucrare se concentrează pe înțelegerea motivației, un factor psihologic care influențează comportamentul uman, dar prin prisma unei anumite teorii. *Teoria Așteptării (Expectancy Theory)* am ales-o deoarece îmbină ambele mari caracteristici ale Motivației, intrinsec și extrinsec, dar cu un accent pe a doua latură, latură care determină un caracter economic acțiunii umane și care ne interesează mai mult. Angajații motivați sunt esențiali pentru sustenabilitatea, avantajul competitiv și creșterea pe termen lung a unei organizații

Motivația la locul de muncă duce la o mai bună coeziune a echipei, o satisfacție sporită la locul de muncă, o productivitate sporită, niveluri mai ridicate de entuziasm, o retenție sporită a personalului și niveluri mai ridicate de implicare în cadrul companiei. Acesta este lucrul care ne interesează și de aceea teoria/teoriile aleasă/alese au fost gândite tocmai pentru a susține aceste importanța și beneficiile Motivației în cadrul unei firme/companii/organizații.

Cuvinte-cheie: motivație, firmă, teoria Așteptărilor, SDT, intrinsec, extrinsec, satisfacție, câștiguri.

EXACERBAREA NAȚIONALISMULUI ÎN ROMÂNIA INTERBELICĂ ȘI FORMAREA SPIRITULUI CRITIC

Ioana DRĂGULIN,

dr. muzeograf, Muzeul Național Cotroceni

Rezumat

Naționalismul în România, urmând un exemplu european cunoscut în secolul al XIX-lea, a fost principala ideologie a elitelor autohtone, care și-au propus crearea statului național modern. Abordarea de tip etnocentrist a raportului dintre român și străin a creat un filon naționalist de tip extremist care a identificat diferite forme ale respingerii „străinului”. Pașoptismul, junimismul și sămănătorismul au fost curente culturale, politice și ideologice prin intermediul cărora au apărut, cristalizat și desăvârșit concepții de tip naționalist și xenofob. A.C. Cuza, Nicolae Iorga, Nae Ionescu, Nichifor Crainic sau Nicolae Constantin Paulescu au fost doar câțiva din intelectualii majori care au avut un rol determinant în crearea unei „culturi” a naționalismului de tip identitar exclusivist. Pozițiile oficiale, broșurile și cărțile publicate, discursurile politice, etc. au fost modalități prin care aceste tipuri de idei au fost propagate în interiorul societății. Din fericire, naționalismul de tip exclusivist nu a fost singura sursă ideologică pe care s-a clădit conceptul de român și România. În interiorul naționalismului, de la 1848 și până la 1923, s-a dezvoltat o formă care a promovat procesul de incluziune și de crearea a conceptului de cetățean fondat pe binomul drepturi și obligații care a eliminat elementul etnic și religios. Constituția din 1923 este încununarea apariției, cristalizării și desăvârșirii spiritului critic în interiorul ideologiei naționaliste autohtone, vehiculul politic al acesteia fiind liberalismul.

Cuvinte cheie: România, naționalism, etnocentrism, identitate, spirit critic, incluziune.

The exacerbation of nationalism in interwar romania and the formation of the critical spirit

Abstract

Nationalism in Romania, following a well-known European example in the 19th century, was the main ideology of the local elites, who proposed the creation of the modern national state. The ethnocentric approach to the relationship between Romanians and foreigners created an extremist nationalist vein that identified various forms of rejection of the "foreigner". Pașoptism, Junimism and Sămănătorism were cultural, political and ideological currents through which nationalist and xenophobic conceptions emerged, crystallized and perfected. A.C. Cuza, Nicolae Iorga, Nae Ionescu, Nichifor Crainic or Nicolae Constantin Paulescu were just a few of the major intellectuals who had a decisive role in creating a "culture" of nationalism of an exclusive identity type. Official positions, published brochures and books, political speeches, etc. were ways in which these types of ideas were propagated within society. Fortunately, exclusivist nationalism was not the only ideological source on which the concept of Romanian and Romania was built. Within nationalism, from 1848 to 1923, a form developed that promoted the process of inclusion and the creation of the concept of citizen founded on the binomial rights and obligations that eliminated the ethnic and religious element. The 1923 Constitution is the crowning of the emergence, crystallization and perfection of the critical spirit within the autochthonous nationalist ideology, its political vehicle being liberalism.

Keywords: Romania, nationalism, ethnocentrism, identity, critical spirit, inclusion.

GREFIERUL ÎN PROCESUL PENAL

Mihaela Laura PAMFIL,

Conf. univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Referirile la activitatea desfășurată de grefier în Codul de procedură penală sunt destul de reduse în contextul în care participarea sa la procedurile în fața judecătorului de drepturi și libertăți și a judecătorului de cameră preliminară, precum și la judecarea cauzelor este obligatorie și esențială pentru desfășurarea în bune condiții a activității procesuale în aceste etape sau faze al procesului penal. Scopul aceste lucrări este acela de a evidenția rolul pe care grefierul îl joacă în arhitectura procesului penal, cu indicarea dispozițiilor legale care îi definesc atribuțiile, drepturile și obligațiile în cadrul unui proces penal.

Cuvinte cheie: proces penal, grefier, judecata, constituirea instanței de judecată.

STUDIILE DESPRE VICTIMIZARE ȘI ROLUL LOR ÎN ARHITECTURA DREPTULUI

Aura Marcela PREDA,

Conf. univ.dr./cerc.șt.III, FSJSA- Universitatea „Spiru Haret”/Institutul de Cercetări juridice -
Academia Română

Rezumat

Studii despre victimizare se bazează pe analiza și interpretarea chestionarelor despre victimizare care au ca scop identificarea infracțiunilor/victimizărilor neraportate de către victime. Lucrarea va prezenta istoricul și specificul acestor studii la nivel internațional, european, național valorificând valențele metodelor istorică și comparativă, meritele și limitele acestora. Deopotrivă, va fi prezentat un chestionar despre victimizare aflat în derulare în țara noastră, respectiv structura, fazele și primele evaluări.

Cuvinte cheie: cifra neagra a victimizării, chestionare, studii despre victimizare, neraportare, pasivitatea victimelor.

IMPLICAȚILE IA ASPURA IMM-URILOR

Carmen Mariana CODREANU,

Conf. univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Influența IA asupra IMM-urilor se manifestă, în primul rând, prin reconfigurarea eficienței operaționale. Spre deosebire de companiile mari, IMM-urile suferă adesea de o fragmentare a resurselor umane. IA intervine aici ca un multiplicator de forță prin automatizarea proceselor cognitive, de la gestionarea automată a fluxurilor de facturare până la analiza predictivă a stocurilor, IA reduce timpul alocat sarcinilor administrative și prin personalizarea la scară largă. Prin utilizarea algoritmilor de *Machine Learning*, o firmă mică poate oferi o experiență de client hiper-personalizată, un nivel de atenție care anterior necesita echipe extinse de marketing. În contextul IMM-urilor, IA nu acționează preponderent ca un instrument de înlocuire a angajaților, ci ca unul de augmentare. Prin preluarea sarcinilor repetitive, IA „eliberează” capitalul uman pentru activități creative și strategice, esențiale pentru creșterea unei firme mici. Astfel, succesul implementării IA depinde direct de capacitatea de *upskilling* (recalificare) a personalului existent.

Cuvinte cheie: automatizarea proceselor cognitive, Machine Learning, upskilling

METHODS FOR DETERMINING NET INCOME FROM SELF-EMPLOYMENT

Florin-Ioan SCORȚESCU,

Conf. univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Gheorghe SCORȚESCU,

Prof. univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Abstract

With some exceptions, net income from self-employment is determined on an actual basis, that is, based on data from single-entry bookkeeping. There are also activities for which net income is determined based on standard income rates. For individuals deriving income from the exploitation of

intellectual property rights in any form, net income is determined by deducting from the gross income - as reported in documents issued by the payers of such income - certain deductible expenses and of mandatory social contributions paid, or by subtracting from gross income the amounts due to collective management organizations or other payers of such income, without applying the flat-rate expense allowance provided by law. Net income from intellectual property rights may also be determined on an actual basis.

Keywords: net income, self-employment, actual basis, standard income, rates.

CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII AVOCAT?

Rodica BOCA,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei”

Rezumat

Această întrebare, aparent simplă, poate ridica o serie de discuții referitoare la rigurozitatea și complexitatea profesiei de avocat. Răspunsul, deși poate fi găsit cu ușurință printr-un search pe Google, însă definiția succintă și rezumativă de pe Wikipedia nu reușește să cuprindă în sine întreaga esență a acestei profesii. Mai mult decât atât, avocații au fost caracterizați în diverse moduri, mai mult sau mai puțin favorabile, din cauza fluctuațiilor care au avut loc în istorie și care au influențat mentalitatea generală.

Îndatorirea morală de a ajuta omul aflat la nevoie a reprezentat fundamentul avocaturii ca profesie: „Măreția adevărată a avocaturii reiese din devotamentul nesecat față de tot ce-i drept, apărarea a tot ce este legitim”. Unii autori susțin chiar că avocatura este un mod de viață. Avocații sunt mai mult decât reprezentanții clienților lor. Ei devin cei mai de seamă apărători ai solicitanților lor, fiind, în același timp, apărători ai legii și ai corectitudinii. Alături de cunoștințele de specialitate, avocatul trebuie să dea dovadă de o capacitate excepțională de a empatiza cu clientul, pentru a reuși să stabilească o legătură strânsă cu acesta.

Cuvinte cheie: avocat, apărare, reprezentare, legitimitate, client, empatie.

STĂRILE PSIHO-EMOȚIONALE ȘI RAPORTAREA LA NORMATIVITATE ÎN PROFESIILE JURIDICE: IMPLICAȚII PENTRU PERFORMANȚĂ

Aliona MELENTIEVA,

Lectot univ., dr. în psihologie, Șef catedră Psihologie și Științe ale Educației, Facultatea Științe Sociale și ale Educației, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Rezumat

Activitatea specialiștilor din domeniul juridic are un rol esențial în societate, fiind fundamentată pe asigurarea respectării legislației, a normelor de drept și pe protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Prin natura formării și responsabilităților profesionale, acești specialiști dezvoltă o conștiință juridică specifică, reflectată într-o raportare distinctă față de normativitate, comparativ cu persoanele din afara domeniului. Totodată, exercitarea profesiilor juridice implică confruntarea frecventă cu situații de încălcare a normelor civile, penale sau administrative, ceea ce generează un context profesional complex, marcat de solicitări emoționale și decizionale ridicate.

În acest context, cercetarea de față își propune analiza stărilor psiho-emoționale și a atitudinilor față de normativitate la specialiștii juriști, prin integrarea a trei dimensiuni complementare: autoaprecierea stărilor psihice (anxietate, agresivitate, rigiditate și frustrare), normativitatea morală și atitudinile față de norma de drept, reflectate în nivelul conștiinței juridice (toleranță versus intoleranță juridică). Studiul a inclus un eșantion de 417 participanți din domeniul juridic (juriști, avocați și ofițeri de urmărire penală), cu vârste și experiență profesională variate. Analiza datelor a vizat atât particularitățile psiho-emoționale ale respondenților, cât și relațiile dintre dimensiunile atitudinale și normative.

Pornind de la aceste coordonate, ipoteza cercetării susține existența unei corelații pozitive între normativitatea morală și toleranța juridică (realismul juridic), în contextul influenței stărilor psiho-emoționale asupra modului de raportare la normele de drept. Astfel, studiul contribuie la înțelegerea interdependenței dintre factorii emoționali, morali și juridici în configurarea comportamentului profesional și a performanței în profesiile juridice.

Cuvinte cheie: domeniu juridic, anxietatea, agresivitate, rigiditate frustrare, normativitate morală, toleranță juridică, intoleranță juridică.

TRAUMA, FACTOR SITUȚIONAL ÎN COMITEREA DE INFRAȚIUNI. O ABORDAREA PSIHOGENEALOGICĂ

Marilena Diana NASTASĂ,

Lector dr. asoc. Universitatea "Petre Andrei" și "Al.I. Cuza" din Iași, consilier de probațiune,
Serviciul de Probațiune Iași, Direcția Națională de Probațiune, Ministerul Justiției

Alexandra CÎMPEANU,

Consilier de probațiune, Serviciul de Probațiune Iași, Direcția Națională de Probațiune,
Ministerul Justiției

Rezumat

Prezentul articol analizează relația dintre *transmiterea transgenerațională a traumelor* și *comportamentul infracțional*, propunând un model explicativ integrativ bazat pe psihogenealogie, teoria atașamentului și teoriile învățării sociale. Pornind de la ipoteza că traumele neprocesate psihic sunt internalizate și transmise intergenerațional sub forma unor *tipare comportamentale disfuncționale*, cercetarea utilizează o metodologie calitativă bazată pe studiu de caz și interviuri narative de tip „povestea vieții”. Analiza tematică aprofundată evidențiază existența unor *configurații recurente* între *istoricul familial traumatic*, *stilurile de atașament insecurizant* și *conduitele infracționale*. Rezultatele susțin rolul determinant al mecanismelor inconștiente și al mediului familial în configurarea devianței și propun implicații relevante pentru intervenția criminologică și practica de reintegrare socială din sistemul de probațiune.

Cuvinte cheie: trauma, transgenerational, comportament infracțional, psihogenealogie.

ÎNTE INTERDICȚIE ȘI EXCEȚIE: INTERVENȚIA UMANITARĂ ȘI INTERVENȚIA DEMOCRATICĂ ÎN ARHITECTURA PRINCIPIULUI NERECURGERII LA FORȚĂ ȘI LA AMENINȚAREA CU FORȚĂ

Irina APETREI,

Lector univ.dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea analizează tensiunea normativă dintre principiul fundamental al nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță și emergența unor excepții invocate în practica relațiilor internaționale contemporane, precum intervenția umanitară și intervenția democratică. Pornind de la cadrul juridic oferit de Carta ONU, demersul nostru examinează dacă aceste forme de intervenție pot fi considerate derogări legitime sau, dimpotrivă, manifestări ale unei erodări progresive a interdicției recurgerii la forță. Metodologic, vom realiza o cercetare doctrinară, dar și o analiză a practicii statelor și a pozițiilor exprimate de acestea în cadrul organizațiilor internaționale. Sunt investigate argumentele politice și juridice care susțin intervenția, în scopul protecției drepturilor fundamentale sau al restaurării ordinii democratice, precum și riscurile asociate instrumentalizării acestor concepte. Lucrarea evidențiază ambiguitatea statutului juridic al intervenției umanitare în absența autorizării Consiliului de Securitate și discută caracterul și mai controversat al intervenției democratice. Concluziile subliniază necesitatea clarificării acestor concepte, pentru a evita fragmentarea ordinii juridice internaționale și pentru a menține echilibrul între suveranitate și protecția drepturilor fundamentale.

Cuvinte cheie: principiul nerecurgerii la forță și la amenințarea cu forță, intervenția umanitară, intervenția democratică, responsabilitatea de a proteja, legalitate, legitimitate.

FEMICIDUL - DE LA NORMATIVITATE INTERNĂ LA MECANISME EUROPENE DE COMBATERE A VIOLENȚEI EXTREME ÎMPOTRIVA FEMEILOR.

Irina APETREI,

Lector univ.dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Prezenta lucrare analizează evoluția mecanismelor juridice destinate combaterii violenței extreme împotriva femeilor, cu accent pe interacțiunea dintre normativitatea internă și standardele europene. Plecând de la realitatea socială a femicidului, ca forma de violență extremă de violență de gen, studiul examinează răspunsul juridic oferit de legislația națională și conformarea acesteia cu exigențele europene. Sunt analizate instrumentele juridice relevante, precum și mecanismele juridice folosite de stat în materia prevenirii, investigării și sancționării acestor fapte. Lucrarea evidențiază rolul jurisprudenței europene în dezvoltarea unor standarde de protecție în această materie și în conturarea unei abordări centrate pe victimă. De asemenea, sunt identificate deficiențele sistemului normativ intern și dificultățile de implementare a măsurilor de protecție împotriva femicidului. În concluzii, subliniem necesitatea unei reforme legislative și instituționale în vederea asigurării unei protecții efective și coerente împotriva violenței de gen.

Cuvinte cheie: protecția drepturilor femeii, violență extremă de gen, femicid, reglementare internă, standarde europene.

PROMOVAREA DEZVOLTĂRII PROGRAMELOR DE STUDII TERȚIARE DE ÎNALTĂ CALITATE, FLEXIBILE ȘI CORELATE CU CERINȚELE PIEȚEI MUNCII

Roxana Maria ATEȘOAE,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Lucrarea urmărește analiza de bune practici în derularea de proiecte dedicate dezvoltării de programe de studii terțiare de înaltă calitate, flexibile și corelate cu cerințele pieței muncii. Pornind de la analiza problemelor prioritare identificate, care au în vedere actualizarea infrastructurii din sistemul de educație prin promovarea și dezvoltarea de programe de studii terțiare de înaltă calitate, corelate cu cerințele pieței muncii; creșterea ponderii populației cu nivel superior de educație și actualizare competențe/calificare pentru persoane fără/slab educate/calificate; actualizarea infrastructurii din sistemul de educație pentru utilizarea tehnologiei informației și formarea în sistem de competențe digitale, sunt identificate tendințelor generale, compararea contextelor sectoriale și interpretarea diferențelor observate în lumina politicilor publice și a capacității instituționale.

Cuvinte cheie: piața muncii, politici publice, programe de studii.

DREPTUL COPILULUI DE A AFLA CINE ESTE DONATORUL: ÎNTRE FILIAȚIE ȘI DREPTUL LA MOȘTENIRE

Georgeta CREȚU,

Lector univ. dr., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Rezumat

Din perspectiva filiației, legislația stabilește o separare netă între biologic și juridic. Donatorul de gamete nu este considerat părinte, ci doar un furnizor de material genetic. Drept urmare, copilul are filiație exclusivă cu părintele (sau părinții) care au solicitat procedura și care l-au crescut. Donatorul nu dobândește drepturi sau obligații părintești, iar copilul nu este obligat să îl recunoască. În ceea ce privește dreptul copilului de a afla identitatea donatorului, intervine un conflict major: dreptul la identitate al minorului versus dreptul la intimitate și anonim al donatorului. Deși reglementările internaționale apără dreptul copilului de a-și cunoaște rădăcinile, legislația internă protejează anonimatul donatorului.

Accesul la aceste date este strict limitat, fiind permis excepțional doar în situații de urgență medicală, unde cunoașterea istoricului genetic este vitală, dar se oferă de regulă doar informații medicale, nu și numele. Impactul asupra dreptului la moștenire este direct și definitiv. Pentru că nu există o legătură de filiație recunoscută de lege între copil și donator, niciunul nu poate moșteni de la celălalt. Astfel, chiar dacă în viitor copilul ar afla cine este donatorul biologic, această descoperire nu ar produce niciun efect juridic patrimonial. Vocația succesorală rămâne strict limitată la familia legală.

În concluzie, sistemul juridic prioritizează stabilitatea familiei socio-afective. Dorința copilului de a-și cunoaște donatorul rămâne o problemă de natură psihologică, deoarece, legal, filiația exclude orice legătură, iar dreptul la moștenire este complet inaplicabil în această relație.

Cuvinte cheie: filiație, succesiuni, sistem juridic.

DE LA JUDECĂTORUL DE SCAUN LA E-JUDGE

Cristi DANILEȚ,

Lector univ. dr., Universitatea „Petre Andrei” din Iași

Rezumat

Cercetarea analizează impactul inteligenței artificiale asupra profesiei de judecător dintr-o perspectivă comparativă, centrată pe funcția exercitată în cadrul procesului judiciar. Demersul pornește de la premisa că utilizarea inteligenței artificiale nu poate fi evaluată în mod uniform, întrucât aceste profesii diferă structural în raport cu decizia juridică.

Pe baza acestei distincții, prezentarea evidențiază faptul că integrarea inteligenței artificiale este cu atât mai extinsă cu cât activitatea este mai puțin decizională și devine mai limitată pe măsură ce aceasta se apropie de deliberare și asumarea soluției. Analiza identifică, totodată, riscuri specifice funcției de judecător, de la erori de conținut și orientarea cercetării judecătorești până la filtrarea informației și influențarea deciziei.

Cuvinte-cheie: inteligență artificială; hotărâre judecătorească; responsabilitate juridică; motivarea hotărârii; automatizare judiciară.

SEMNĂTURA ELECTRONICĂ ȘI REGISTRELE DIGITALE ÎN ACTIVITATEA NOTARIALĂ

Oana ISPAS,

CS Lector univ dr., Institutul de cercetări juridice al Academiei Române; Facultatea de Drept,
Universitatea Româno-Americană

Rezumat

Lucrarea analizează impactul digitalizării asupra activității notariale, cu accent pe utilizarea semnăturii electronice și a registrelor digitale ca instrumente esențiale în asigurarea securității circuitului civil. Studiul evidențiază transformarea mecanismelor tradiționale de garantare a autenticității actului juridic și rolul notarului în contextul noilor tehnologii. Sunt analizate implicațiile utilizării semnăturii electronice în validarea consimțământului, precum și funcțiile registrelor digitale în consolidarea transparenței și siguranței juridice. În același timp, lucrarea pune în discuție limitele digitalizării, în special în raport cu exigențele certitudinii juridice și ale protecției părților. Se propune o abordare integrată, în care inovația tehnologică nu substituie, ci reconfigurează funcțiile clasice ale notarului public, consolidând rolul acestuia în garantarea încrederii juridice.

Cuvinte cheie: semnătură electronică, registre digitale, activitate notarială.

Electronic signature and digital registers in notarial activity

Abstract

The paper examines the impact of digitalization on notarial activity, focusing on the use of electronic signatures and digital registers as essential tools for ensuring the security of civil transactions. The study highlights the transformation of traditional mechanisms that guarantee the authenticity of legal acts and the evolving role of the notary in the context of new technologies. It analyzes the implications of electronic signatures in the validation of consent, as well as the functions of digital registers in enhancing transparency and legal security. At the same time, the paper addresses the limits of digitalization, particularly in relation to the requirements of legal certainty and the protection of parties. It proposes an integrated approach in which technological innovation does not replace, but rather reconfigures the traditional functions of the notary, reinforcing their role as a guarantor of legal trust.

Keywords: Selectronic signature, digital registers, notarial activity.

IMPORTANȚA DECIZIEI ÎN CAZUL LUPTEI CORP LA CORP – CLARIFICĂRI CONCEPTUALE

Marius-Florin MIHĂILĂ,

Lector univ. dr., Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București

Rezumat

Oamenii au fost nevoiți să se lupte între ei pentru a prelua resurse, sau din contră, pentru a-și proteja resursele. Când vorbim despre resurse, avem în vedere atât resursele de hrană, de apă dulce, de bogății ale solului și subsolului, dar, mai ales, resursa umană. Este bine cunoscut faptul că încă din cele mai vechi timpuri oamenii obișnuiau să ceară un tribut de sânge, care consta în copii și femei. Erau preferați copii cu vârsta de până la 10 (zece) ani, tocmai pentru a putea fi reeducați în noua cultură – preferabil băieți. În același timp, erau vizate și femeile sănătoase pentru că acestea, fiind singurele care asigură perpetuarea speciei prin procreare, puteau să dea naștere unor urmași sănătoși. Așadar, pentru protejarea, păstrarea și transmiterea tuturor acestor resurse către generațiile viitoare, oamenii s-au luptat de-a lungul veacurilor. În funcție de priceperea lor în arta războiului, aceste resurse au migrat sau din contră, au staționat pe un anumit teritoriu.

Cuvinte cheie: luptă, decizie, combatant, arme, specificități.

DREPTUL MEDIULUI ÎN ERA GREEN DEAL

Ciprian Gabriel UNGUREANU,

Lector univ. dr., Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava

Rezumat

Pactul Ecologic European (Green Deal) a redefinit fundamental paradigma legislației de mediu, transformând protecția naturii dintr-o obligație marginală într-un motor central al economiei și al politicilor publice. Având în vedere ritmul accelerat de adoptare a noilor reglementări – cum ar fi pachetele legislative „Fit for 55”, directiva privind economia circulară sau normele de raportare ESG – apare o nevoie critică de adaptare a modului în care Dreptul Mediului este înțeles și asimilat. Lucrarea de față propune o sinteză a cadrului juridic actual de mediu, analizând transformările majore la nivel național și european, dar introduce o perspectivă inovatoare: dimensiunea educațională. Scopul acestui demers este dublu: pe de o parte, de a cartografia obligațiile legale actuale ale statului și ale agenților

economici, iar pe de altă parte, de a argumenta necesitatea reformei pedagogice în predarea acestui drept. Abstractul subliniază trecerea de la o abordare pur descriptivă și normativă la una interactivă, bazată pe studii de caz (precum litigiile climatice) și pe interdisciplinaritate (intersecția dintre drept, știință și economie). În concluzie, lucrarea pledează pentru ideea că implementarea cu succes a Green Deal-ului nu depinde doar de calitatea legilor, ci în mod egal de capacitatea sistemului educațional de a forma specialiști (juristi, funcționari publici, economiști) capabili să navigheze cu înțelegere în acest ecosistem juridic complex și aflat în continuă schimbare.

Cuvinte cheie: Dreptul Mediului, Green Deal, educație juridică, legislație de mediu, tranziție ecologică, sustenabilitate.

LOIALITATEA ȘI ANGAJAMENTUL ORGANIZAȚIONAL A SPECIALIȘTILOR DIN SECTORUL NON-PROFIT

Marina CEBANU,

Doctorand, asistent univ., Universitatea de Stat din Moldova, Școală Doctorală-Științe Sociale

Rezumat

În ultimii ani, sectorul non-profit s-a confruntat cu o serie de provocări economice și sociale, care au afectat retenția și performanța angajaților. Crizele economice, instabilitatea politică, războiul din vecinătate, ce a dus la reorganizarea fondurilor și întreruperea finanțării din partea USAID, a dus la creșterea competiției pentru finanțare, ceea ce afectează sustenabilitatea ONG-urilor, iar retenția personalului devine o problemă critică. 1 Angajații ONG-urilor, care adesea lucrează în condiții de resurse limitate și sub o presiune constantă, sunt expuși unui risc crescut de burnout și demotivare. Mai mulți autori, precum A. Brighidin, M. Godea, S. Ostaf, I. Trombițki, T. Țarelunga, A. Vacaru, 2007; Ed. Țugui, 2013, S. Horozov, 2016; F.Gîscă, 2019 au analizat sectorul non-profit și problemele cu care acesta se confruntă. Loialitatea și angajamentul organizațional este esențial pentru succesul pe termen lung al ONG-urilor, influențând direct calitatea și continuitatea serviciilor oferite comunităților. În acest context, este imperios necesar să înțelegem ce factori determină angajamentul și loialitatea în sectorul non-profit și cum pot fi îmbunătățite strategiile de retenție a angajaților. Prin acest studiu ne propunem o analiză în profunzime a angajamentului și loialității organizaționale în organizațiile non-profit din Moldova și România.

Cuvinte cheie: loialitate organizațională, angajament organizațional, angajament afectiv, angajament normativ, angajament de continuitate, cultura corporativă, sector non-profit, retenția de personal, managementul resurselor umane.

Coordonator Simpozion KREATIKON 2026:

Prof. univ. dr. Cristina Maria STOICA

